आधारभूत तह उतिर्ण परिक्षा

विशिस्टीकरण तालिका

नेपाल सरकार

शिक्षा मन्त्रालय

पाठ्यक्रम विकास केन्द्र

सानोठिमी, भक्तपुर

आधारभूत तह उत्तीर्ण परीक्षा

विशिष्टीकरण तालिका

(Specification Grid)

(नमुना प्रश्न एवम् उत्तर कुञ्जिकासहित)

नेपाल सरकार
शिक्षा मन्त्रालय
पाठ्यक्रम विकास केन्द्र
सानोठिमी, भक्तपुर

प्रकाशक

नेपाल सरकार

शिक्षा मन्त्रालय

पाठ्यक्रम विकास केन्द्र

सानोठिमी, भक्तपुर

यस सामग्रीको सर्वाधिकार यस केन्द्रमा सुरक्षित रहेको छ । लिखित स्वीकृतबिना यसको पुरै वा आंशिक भाग हुबहु प्रकाशन गर्न, परिवर्तन गरेर प्रकाशन गर्न, कुनै विद्युतीय साधन वा अन्य प्रविधिबाट अभिलेखबद्ध गर्न प्रतिलिपि निकाल्न पाइने छैन ।

प्रथम संस्करण : २०७०

दोस्रो संस्करण : २०७२

भूमिका

बाल बालिकाहरूको सर्वाङ्गीण विकासका लागि आवश्यक पर्ने ज्ञान, सिप र अभिवृत्तिको विस्तृत योजना पाठ्यक्रम हो । पाठ्यक्रमको सही रूपमा कार्यान्वयन हुन सकेमा मात्र शिक्षाको गुणस्तर अभिवृद्धि गर्न सकिन्छ । पाठ्यक्रमले विषयगत विशिष्ट उद्देश्य, विषय वस्तु, शिक्षण सिकाइ क्रियाकलाप शैक्षिक सामग्री, शिक्षण विधि र मूल्याङ्कन प्रक्रिया आदिको व्यवस्था गरेको हुन्छ । त्यसैले शिक्षण सिकाइ प्रक्रियालाई उद्देश्यपूर्ण प्रभावकारी बनाउनका लागि शिक्षकले पाठ्यक्रमलाई मूल आधार वा माध्यम बनाउनुपर्दछ ।

शिक्षण सिकाइ प्रक्रियालाई प्रभावकारी बनाउन उपयुक्त मूल्याङ्कन प्रणालीको प्रयोग आवश्यक हुन्छ । पाठ्यक्रमद्वारा निर्दिष्ट उद्देश्य के कति मात्रामा प्राप्त भए भएनन् भनेर सही रूपमा मूल्याङ्कन गर्न मूल्याङ्कन प्रक्रियालाई व्यवस्थित र वैज्ञानिक बनाउन आवश्यक हुन्छ । मूल्याङ्कन प्रक्रियालाई वस्तुनिष्ठ र उद्देश्यपूर्ण बनाउन विशिष्टीकरण तालिकाले महत्त्वपूर्ण सहयोग पुऱ्याएको हुन्छ । त्यसैले पाठ्यक्रमको सही रूपमा कार्यान्वयन होस् र मूल्याङ्कन प्रक्रिया वस्तुनिष्ठ, विश्वसनीय र वैध हुन सकोस् भन्ने अभिप्रायले यो विशिष्टीकरण तालिका एवम् सोअनुसार नमुना प्रश्नपत्र र उत्तर कुञ्जिकासमेत तयार गरी प्रकाशन गरिएको हो ।

आधारभूत तहको परिमार्जित पाठ्यक्रम २०६९ अनुसार आधारभूत तह उत्तीर्ण परीक्षाका लागि कक्षा ८ को पाठ्यक्रम एवम् पाठ्य पुस्तकका आधारमा हरेक विषयका विशिष्टीकरण तालिका बनाई सोअनुसारका नमुना प्रश्नपत्र र उत्तर कुञ्जिकासमेत समावेश गरिएकाले आधारभूत तहमा शिक्षण गर्ने सबै शिक्षकलाई यसले गुणस्तरीय मूल्याङ्कन गर्न सहयोग पुऱ्याउने अपेक्षा गरिएको छ । यसको सही रूपमा कार्यान्वयन गर्ने जिम्मेवारी शिक्षक वर्गको भएको हुँदा सम्पूर्ण शिक्षक मित्रहरूलाई यसको प्रयोग गर्न यो केन्द्र विशेष आग्रह गर्दछ ।

यस विशिष्टीकरण तालिका, नमुना प्रश्नपत्र र उत्तर कुञ्जिका निर्माण गर्दा लेखन, परिमार्जन एवम् अन्य सुझाव दिनुहुने सम्पूर्ण महानुभावहरूप्रति केन्द्र आभार व्यक्त गर्दछ । त्यस्तै टाइप लेआउट, डिजाइन, भाषा सम्पादन गर्ने महानुभावहरू पनि धन्यवादका पात्र हुनुहुन्छ ।

अन्त्यमा, यसमा समावेश गरिएको विशिष्टीकरण तालिका, नमुना प्रश्नपत्र र उत्तर कुञ्जिकालाई अझ स्तरीय र वस्तुनिष्ट बनाउन शिक्षक, अभिभावक एवम् समस्त बुद्धिजीवीहरूबाट रचनात्मक सल्लाह र सुझावको अपेक्षा गरिएको छ ।

पाठ्यक्रम विकास केन्द्र
सानोठिमी, भक्तपुर

विषय सूची

क्र.सं.	विषय	पृष्ठ सङ्ख्या
१.	विशिष्टीकरण तालिकाको परिचय	क
२.	नेपाली	१
३.	अङ्ग्रेजी	१७
४.	गणित	३५
५.	सामाजिक अध्ययन र जनसङ्ख्या शिक्षा	६०
६.	विज्ञान तथा वातावरण	८०
७.	स्वास्थ्य तथा शारीरिक शिक्षा	१००
८.	नैतिक शिक्षा	१०९
९.	पेसा, व्यवसाय र प्रविधि शिक्षा	१२१
१०.	संस्कृत	१३३

विशिष्टीकरण तालिका (Specification grid)

१. परिचय

शिक्षाका राष्ट्रिय उद्देश्य परिपूर्ति गर्ने महत्त्वपूर्ण साधन पाठ्यक्रम हो । पाठ्यक्रमको प्रभावकारी कार्यान्वयन हुन सकेमा मात्र शिक्षाको गुणस्तर अभिवृद्धि हुन सक्छ । पाठ्यक्रमको सही रूपमा कार्यान्वयन गर्नका लागि प्रभावकारी शिक्षण सिकाइ प्रक्रियाका साथै मूल्याङ्कन प्रणालीको विशेष भूमिका रहेको हुन्छ । तसर्थ पाठ्यक्रमको पूर्ण कार्यान्वयनमा मूल्याङ्कन प्रणाली प्रभावकारी हुन जरुरी हुन्छ ।

पाठ्यक्रमका निर्दिष्ट उद्देश्यहरू पुरा भए भएनन् भन्ने कुराको लेखाजोखा गर्ने प्रक्रिया मूल्याङ्कन हो । मूल्याङ्कन प्रक्रियालाई योजनाबद्ध तथा प्रभावकारी बनाउने महत्त्वपूर्ण साधनमध्ये विशिष्टीकरण तालिका एक हो । शिक्षाको गुणस्तर र प्रभावकारिता अभिवृद्धि गर्न मूल्याङ्कन प्रणालीमा सुधार गर्न अत्यावश्यक हुन्छ । मूल्याङ्कन प्रणालीमा सुधार गर्न पाठ्यक्रमका सम्पूण पक्ष समेटेर मूल्याङ्कनका साधन निर्माण गरी मूल्याङ्कन प्रक्रिया सञ्चालन गर्नु अपरिहार्य हुन्छ । हाम्रो वर्तमान शैक्षिक प्रक्रियामा मूल्याङ्कनको अभिन्न अङ्गका रूपमा परीक्षालाई लिइने गरिएकाले परीक्षाका प्रश्नपत्र निर्माण गर्दा वैज्ञानिक आधार तय गरी प्रश्नपत्र निर्माण गर्नु आवश्यक छ । पाठ्यक्रमका उद्देश्य प्राप्त हुने गरी पाठ्यक्रमका सबै विषय वस्तु समेटेर पाठ्यक्रमद्वारा निर्दिष्ट मूल्याङ्कन प्रक्रिया अपनाई मूल्याङ्कनका साधनका रूपमा परीक्षालाई प्रयोगमा ल्याउन विशिष्टीकरण तालिकाको महत्त्वपूर्ण भूमिका रहेको हुन्छ । परीक्षा सञ्चालन गर्नु अगाडि प्रश्नपत्रहरू तयार गर्दा कुन एकाइ वा पाठबाट कुन प्रकारको प्रश्न सोध्ने, कुन उद्देश्यको मूल्याङ्कन गर्न कस्तो प्रश्नपत्र निर्माण गर्ने भन्ने पक्षमा हरेक शिक्षकले परीक्षा सञ्चालन गर्नु अगाडि माथि उल्लिखित कुराहरू समावेश गरी तयार पारिने तालिकालाई नै विशिष्टीकरण तालिका भनिन्छ । यसरी उक्त तालिकामा पाठ्यक्रमका उद्देश्य, विषय वस्तु, अङ्क भार, समय आदिलाई ख्याल गरी कुन एकाइबाट कस्ता र कति ओटा प्रश्नहरू सोध्ने, कुन प्रश्न कति अङ्कको राख्ने, कुन प्रश्नलाई कति समय दिने, प्रश्नमा ज्ञान, सिप र उच्च क्षमतालाई कुन कुन प्रश्नबाट मूल्याङ्कन गर्ने जस्ता कुराहरू समावेश गरिएको हुन्छ । विशिष्टीकरण तालिका नमुना प्रश्नपत्र निर्माण कर्ता र उत्तर पुस्तिका परीक्षण कर्ताका लागि एक प्रकारको मार्ग दर्शन वा निर्देशिका पनि हो । त्यस्तै शिक्षकले शिक्षण प्रक्रिया सञ्चालन गर्दा पनि कुन विषय वस्तु, कसरी, कुनै उद्देश्य प्राप्तिका लागि गर्ने भन्ने मार्ग निर्देश पनि यस तालिकाले गर्दछ ।

विशिष्टीकरण तालिकाले शिक्षक तथा प्रश्नपत्र निर्माण कर्तालाई प्रश्नपत्र बनाउँदा विषय वस्तुगत वैधता निर्धारण गर्न निर्देशित गर्दछ । यसमा पाठ्यक्रमको उद्देश्यअनुसार परीक्षा र मूल्याङ्कन प्रतिबिम्बित भएको हुन्छ । परीक्षाको स्तरीयता, एकरूपता र वैधताका लागि विशिष्टीकरण तालिकाले महत्त्वपूर्ण भूमिका खेलेको हुन्छ । यसमा सिकाइका सम्पूर्ण पक्ष समेटिएको हुनुपर्छ । पाठ्यक्रमका सम्पूर्ण क्षेत्रबाट प्रश्न निर्माण गर्न सकिने गरी ज्ञान, बोध र अन्य तहका प्रश्नहरू

निर्माण गर्न, प्रश्न सङ्ख्या, समय र अङ्क निर्धारण गर्न तथा मूल्याङ्कन गर्ने प्रक्रियासमेतलाई निर्धारण गर्ने हुँदा शिक्षण सिकाइ प्रक्रियामा यसको अहम् भूमिका रहेको हुन्छ ।

कुनै पनि विषयको पाठ्क्रमअनुसार विशिष्टीकरण तालिका फरक फरक ढङ्गले निर्माण गर्न सकिन्छ । त्यस्तै विषयको प्रकृति र स्वरूपअनुसार पनि विशिष्टीकरण तलिका निर्माण हुन सक्छ । सामान्यतया विशिष्टीकरण तालिका निर्माण गर्दा निम्न लिखित कुराहरूमा विचार गर्न आवश्यक हुन्छ :

(क) पाठ्यक्रमका साधारण र विशिष्ट उद्देश्यहरू (ज्ञान, सिप अभिवृत्ति पक्ष)

(ख) विषय वस्तुका क्षेत्र र विधाहरू

(ग) सिकाइका विभिन्न तहहरू सम्झाइ, बुझाइ, प्रयोग, विश्लेषण, संयोजन आदि पक्षहरू

(घ) पाठ्यक्रमद्वारा निर्दिष्ट पाठ्यभार र विषय वस्तुको व्यापकता

(ङ) परीक्षामा सोधिने प्रश्नका प्रकार, प्रश्नको स्तर, प्रश्न सङ्ख्या, अङ्कभार र समय

(च) प्रश्न निर्माणका लागि स्पष्ट मार्ग निर्देशन

(छ) विशिष्टीकरण तालिकाअनुसारको नमुना प्रश्नपत्र एवम् त्यसको उत्तर कुञ्जिका ।

२. प्रश्नपत्र निर्माण गर्दा प्रयोग हुने मुख्य क्रियापदहरू

प्रश्नपत्र निर्माण गर्दा प्रश्नलाई मापनीय, वस्तुगत, विश्वसनीय र वैध बनाउन धेरै कुरामा ध्यान पुऱ्याउन आवश्यक हुन्छ । त्यस्तै ज्ञान, बोध र अन्य तहका प्रश्नहरू निर्माण गर्न निश्चित क्रियापदहरूको प्रयोग गर्नुपर्दछ । तसर्थ प्रश्नपत्र निर्माण गर्दा कुन तहको प्रश्नमा कस्ता क्रियापद प्रयोग गर्न उपयुक्त भन्ने जानकारीका लागि यहाँ केही क्रियाहरू उदाहरणस्वरूप प्रस्तुत गरिएको छः

(क) ज्ञान तहका लागि : ज्ञान तहका प्रश्नमा विषय वस्तुको ज्ञानलाई जोड दिइने हुनाले त्यसअनुरूपका क्रियापदहरू राखी प्रश्न निर्माण गर्नुपर्दछ । जस्तैः परिभाषा दिनु, व्याख्या गर्नु, पहिचान गर्नु, सूची तयार गर्नु, तुलना गर्नु, नाम दिनु, रेखाङ्कन गर्नु, उल्लेख गर्नु, लेख्नु आदि ।

(ख) बोध तहका लागि : कुनै पनि विषय अध्ययन गरेर, सुनेर वा पढेर बुझ्ने क्षमता वा सिप नै बोध गर्ने क्षमता पनि यसमा पर्दछ । तसर्थ यस खालको प्रश्नमा छुट्याउनु, देखाउनु, छान्नु, सूचित गर्नु, रूपान्तर गर्नु, निर्णय दिनु, पुष्टि गर्नु, उदाहरण दिनु, व्याख्या गर्नु, तुलना गर्नु जस्ता क्रियापद प्रयोग गरी प्रश्न निर्माण गर्नुपर्दछ ।

(ग) अन्य तह : ज्ञान, बोधभन्दा उच्च दक्षता र व्यावहारिक सिपसँग सम्बन्धित प्रश्न तहलाई यहाँ अन्य तह भनिएको हो । यस तहमा सामान्य ज्ञान र बुझ्नेभन्दा उच्च दक्षता र क्षमताको परीक्षण गरिने हुनाले त्यस्तै खालका क्रियापदहरू प्रश्नपत्रमा प्रयोग गरिनुपर्दछ । जस्तैः परिवर्तन गर्नु, प्रदर्शन गर्नु, खोज गर्नु, सुधार गर्नु, तयार गर्नु, सम्बन्ध देखाउनु, समाधान गर्नु, विभाजन गर्नु, फरक देखाउनु, छनोट गर्नु, विस्तार गर्नु, निर्माण

गर्नु, पुनलेखन गर्नु, सारांश लेख्नु, विवेचना गर्नु, विश्लेषण गर्नु, समीक्षा गर्नु, पुष्टि गर्नु, मूल्याङ्कन गर्नु, छलफल गर्नु, चित्र बनाउनु, सिर्जना गर्नु आदि ।

३. विशिष्टीकरण तालिकाको प्रयोग

वर्तमान मूल्याङ्कन प्रक्रियामा सुधार गरी पाठ्यक्रमको मूल्याङ्कन प्रक्रियाअनुरूप विशिष्टीकरण तालिका निर्माण गर्नु विशिष्टीकरण तालिकाअनुसार नमुना प्रश्नपत्र बनाई परीक्षा सञ्चालन गर्ने र तदनुरूप शिक्षक तथा विद्यार्थीहरूमा यसको प्रयोग गर्दै जाने बानी बसाल्नु आज अपरिहार्य भइसकेको छ । पाठ्यक्रमले निर्धारण गरेका लक्ष्य तथा उद्देश्य पुरा गर्नका लागि विशिष्टीकरण तालिकाको निर्माण गरी सम्पूर्ण पक्षलाई समेट्ने गरी प्रश्नपत्र तयार गरी सोअनुसार परीक्षा सञ्चालन एवम् परीक्षण र पृष्ठपोषण गर्न अत्यावश्यक भएकाले यसको महत्त्वपूर्ण भूमिका रहेको छ । मूलतः विशिष्टीकरण तालिकाको प्रयोग निम्न लिखित कार्यका लागि गर्न सकिन्छ :

(क) योजना निर्माण गर्न : हरेक प्रकारका शैक्षणिक योजना निर्माण गर्न विशिष्टीकरण तालिकाले सहयोग पुऱ्याउँछ । विद्यार्थीहरूका सिकाइ उपलब्धि मापन गर्न आवश्यक मूल्याङ्कन सामग्री कस्तो खालको, कति भारको हुने र प्रश्न सङ्ख्या जस्ता कुराहरू अध्यापन योजनामा राख्न सहयोग पुग्ने हुँदा मूल्याङ्कनको अभिन्न अङ्गका रूपमा योजना निर्माणमा विशिष्टीकरण तालिकाको प्रयोग गर्नुपर्दछ ।

(ख) उपयुक्त प्रश्नपत्रको निर्माण गर्न : एक निश्चित समयावधिभित्र पाठ्यक्रम वा उद्देश्यअनुरूप विद्यार्थीहरूका सिकाइ उपलब्धि मूल्याङ्कन गर्न सिकाइका तहअनुरूप प्रश्नहरूका निश्चित प्रकार र सङ्ख्या, अङ्क भार, समय आदि यसमा राखिने हुँदा प्रश्नपत्र निर्माण गर्न यसले सघाउँछ । तसर्थ मूल्याङ्कनलाई प्रभावकारी रूपमा प्रयोग गर्न यसले सघाउँछ ।

(ग) विद्यार्थीहरूको सिकाइमा अभिवृद्धि गर्न : यस तालिकामा सिकाइका कुन कुन तहहरूलाई मापन गर्ने र हरेक तहका सिकाइलाई कति भार दिन भन्ने जस्ता कुराहरू राखिएको हुन्छ । तसर्थ शिक्षण सिकाइ क्रियाकलापमा यी कुराहरूलाई सामञ्जस्य कायम गराउन सकिएमा विद्यार्थीको सिकाइमा अभिवृद्धि हुन जान्छ । यस तालिकामा ज्ञान, बोध, व्यावहारिक सिप तथा उच्च दक्षतामापन गर्ने गरी प्रश्नहरू तहअनुसार निर्माण गर्ने प्रक्रिया उल्लेख हुने हुनाले पनि यस तालिकाको प्रयोग सही रूपमा भएमा विद्यार्थीको सिकाइ अभिवृद्धिमा सहयोग पुग्न जान्छ ।

माथि उल्लेख गरिएका आधारमा बुँदागत रूपमा विशिष्टीकरण तालिकाले शिक्षक, विद्यार्थी र प्रश्नपत्र निर्माण कर्तालाई परीक्षा र मूल्याङ्कन कार्य सञ्चालन गर्न निम्नानुसारको सहयोग पुऱ्याउँछ :

- पाठ्यक्रमका उद्देश्य एवम् विषय वस्तुका सम्पूर्ण क्षेत्र र विधा समेटेर प्रश्न निर्माण गर्न
- समय, पूर्णाङ्क तथा प्रश्न सङ्ख्या यकिन गर्न
- कुन विधा वा क्षेत्रबाट कस्ता र कति प्रश्न निर्माण गर्ने भन्नेबारेमा निर्देश गर्न
- सबै सिप र दक्षता समेट्ने गरी प्रश्नपत्र निर्माण गर्न

- प्रश्नपत्र निर्माणकर्ता र शिक्षकलाई पथ प्रदर्शन गर्न
- प्रश्नपत्रलाई व्यवस्थित बनाई एकरूपता ल्याउन
- परीक्षामा विश्वसनीयता ल्याउन र विद्यार्थी विद्यार्थीबिचको उपलब्धि तुलना गर्न
- पाठको उद्देश्य र विद्यार्थीको उपलब्धिका बिच तुलना गर्न
- विद्यार्थीमा सम्पूर्ण क्षेत्र र विधा समेटेर पढ्ने बानीको विकास गर्न
- शैक्षणिक योजना निर्माणमा मूल्याङ्कनका प्रश्न तय गर्न यसरी माथि उल्लेख भएका बुँदाले विशिष्टीकरण तालिकाको प्रयोग र महत्त्वलाई स्पष्ट पार्दछ ।

४. आधारभूत तह (कक्षा ६-८) को विद्यार्थी प्राप्ताङ्कको श्रेणी निर्धारण

आधारभूत शिक्षा पाठ्यक्रम (कक्षा ६-८), २०६९ मा विद्यार्थी उत्तीर्णाङ्क ४० प्रतिशत, द्वितीय श्रेणीका लागि ५० प्रतिशत, प्रथम श्रेणीका लागि ६० प्रतिशत र विशिष्ट श्रेणीका लागि ८० प्रतिशत हुनेछ ।

नेपाली

विशिष्टीकरण तालिका

पूर्णाङ्क - ७५
उत्तीर्णाङ्क - ३०

विषय : नेपाली

क्र.सं	क्षेत्र (पढाइ र लेखाइ)	विधा / परीक्षणीय पक्ष	ज्ञान	बोध	व्यावहारिक सिप	उच्च दक्षता	प्रश्न सङ्ख्या, अङ्क भार र समय				स्पष्टीकरण
							जम्मा प्रश्न	उत्तर दिनुपर्ने प्रश्न सङ्ख्या	अङ्क भार	समय (मिनेटमा)	
१.	शब्द भण्डार	अर्थ लेखन	१				१	१	३	५	पाठमा प्रयोग भएका कुनै ६ ओटा (तत्सम, तद्भव र आगन्तुकसमेत पर्ने गरी) शब्दको अर्थ दिई जोडा मिलाउन लगाउने ।
		शब्द पहिचान	१				१	१	३	५	पाठमा प्रयुक्त अनेकार्थीबाट २, पर्यायवाचीबाट २, विपरीतार्थीबाट १ र समावेशक समावेश्यबाट १ गरी जम्मा ६ ओटा शब्द निर्देश वा सङ्केतबमोजिम लेख्न लगाउने ।
		वाक्यमा प्रयोग			१		१	१	४	७	पाठमा प्रयुक्त विभिन्न प्रकृतिका शब्द (अनुकरणात्मक शब्द-१, पारिभाषिक/प्राविधिक शब्द -१, उखान टुक्का - १ समेत पर्ने गरी) ४ ओटा शब्द दिई वाक्यमा प्रयोग गर्न लगाउने ।
२.	हिज्जे (वर्ण विन्यास) र लेख्य चिह्न	शुद्धीकरण			१		१	१	२	४	एउटा शब्दमा एउटा मात्र अशुद्धि पर्ने गरी वर्ण विन्यास ३ ओटा र लेख्य चिह्न १ ओटा पर्ने गरी ४ ओटा अशुद्धि भएको गद्यांश दिई शुद्ध गर्न लगाउने ।

क्र.सं	क्षेत्र (पढाइ र लेखाइ)	विधा / परीक्षणीय पक्ष	ज्ञान	बोध	व्यावहारिक सिप	उच्च दक्षता	प्रश्न सङ्ख्या, अङ्क भार र समय				स्पष्टीकरण
							जम्मा प्रश्न	उत्तर दिनुपर्ने प्रश्न सङ्ख्या	अङ्क भार	समय (मिनेटमा)	
					१		१	१	२	४	ह्रस्वदीर्घ, य-ए, ब-व,श/ष/स, पञ्चम वर्ण, शिरबिन्दुबाट ४ ओटा बहु वैकल्पिक प्रश्न सोध्ने ।
३.	व्याकरण	शब्दवर्ग			१		१	१	३	५	६ ओटा विभिन्न शब्दवर्गका शब्द रेखाङ्कन गरी छुट्याउन लगाउने ।
		कारक र विभक्ति			१		१	१	१	२	दिइएको अनुच्छेद वा वाक्यबाट रेखाङ्कित पदहरूको २ ओटा कारक छुट्याउने वा दुई ओटा विभक्ति छुट्याउन लगाउने ।
		काल, पक्ष र भाव			१		१	१	३	५	काल, पक्ष र भावबाट ६ ओटा धातु सङ्केत गरी ६ ओटा वाक्यका खाली ठाउा भर्न लगाउने ।
		वाक्य परिवर्तन			१		१	१	४	७	लिङ्ग, वचन, पुरूष, आदर गरी २, वाच्य १, करण/अकरण १, वाक्य कोटिका प्रश्न सोधी वाक्य परिवर्तन गर्न लगाउने ।
		वाक्य रचना (वर्णन)			१		१	१	४	७	क्रियाका खास काल, पक्ष वा भावको कोटी तोकेर न्यूनतम ४ वाक्यमा कुनै विषयको वर्णन गर्न लगाउने ।
४.	बोध (दृष्टांश)	बोध प्रश्नोत्तर		१			१	१	५	९	विभिन्न लेख रचनाहरूबाट १५० शब्दसम्मको दृष्टांश गद्यांश दिई त्यस सम्बन्धी एक वा दुई वाक्यमा उत्तर आउने खालका कुनै ५ प्रश्न सोध्ने ।

क्र.सं	क्षेत्र (पढाइ र लेखाइ)	विधा / परीक्षणीय पक्ष	ज्ञान	बोध	व्यावहारिक सिप	उच्च दक्षता	प्रश्न सङ्ख्या, अङ्क भार र समय				स्पष्टीकरण
							जम्मा प्रश्न	उत्तर दिनुपर्ने प्रश्न सङ्ख्या	अङ्क भार	समय (मिनेटमा)	
५.	बुँदा टिपोट र सारांश (दृष्टांश)	बुँदा टिपोट र सारांश लेखन				१	१	१	५	९	गद्य विधाका पाठबाट १०० शब्दसम्मको गद्यांश दिई ४ ओटा बुदा टिपी सारांश लेख्न लगाउने ।
६.	निर्देशित रचना	कथा/जीवनी वा वाद विवाद/ संवाद/ चिठी लेखन				२	२	१	४	७	बुँदा दिई कथा/जीवनीबाट एक प्रश्न वा वाद विवाद/संवाद/चिठीमध्येबाट कुनै एक प्रश्न गरी दुई प्रश्न सोध्ने र कुनै एकको उत्तर दिन लगाउने ।
७.	भाव विस्तार/ व्याख्या	कथा, कविता, निबन्ध/प्रबन्ध, जीवनी				२	२	१	४	७	निर्धारित विधाका २ विशिष्ट पङ्क्ति दिई कुनै एकको व्याख्या, भाव विस्तार गर्न वा तात्पर्य खुलाउन लगाउने । (यसमा कविताको प्रतिनिधित्व अनिवार्य हुनुपर्ने छ ।)
८.	पाठगत प्रश्नोत्तर (सङ्क्षिप्त उत्तरात्मक)	कथा, कविता, निबन्ध/प्रबन्ध, जीवनी	१	१		१	३	२	८	१५	निर्धारित विधाहरू कथा, कविता, निबन्ध/प्रबन्ध, जीवनीबाट मूल भाव, घटना, सन्देश, चरित्र आदिका सम्बन्धमा ३ ओटा सङ्क्षिप्त उत्तरात्मक प्रश्न सोधी २ ओटाको उत्तर दिन लगाउने ।
		तार्किक शिल्प/समस्या समाधान				१	१	१	४	७	निर्धारित विधाका कुनै प्रसङ्ग दिई विचार तथा तर्कले पुष्टि गर्ने वा समस्या समाधान गर्ने खालको प्रश्न सोध्ने ।
९.	विवेचना	कथा, निबन्ध/ प्रबन्ध, जीवनी				२	२	१	८	१५	कथा, निबन्ध/प्रबन्ध र जीवनीमध्ये कुनै २ विधाबाट विश्लेषणात्मक र सिर्जनात्मक क्षमताको परीक्षण गर्ने खालका २ प्रश्न सोधी १ प्रश्नको उत्तर दिन लगाउने ।

क्र.सं	क्षेत्र (पढाइ र लेखाइ)	विधा / परीक्षणीय पक्ष	ज्ञान	बोध	व्यावहारिक सिप	उच्च दक्षता	प्रश्न सङ्ख्या, अङ्क भार र समय				स्पष्टीकरण
							जम्मा प्रश्न	उत्तर दिनुपर्ने प्रश्न सङ्ख्या	अङ्क भार	समय (मिनेटमा)	
१०.	स्वतन्त्र रचना	निबन्ध				१	१	१	८	१५	आत्मपरक एउटा र वस्तुपरक २ ओटा पर्ने गरी कुनै ३ शीर्षक दिने र तीमध्ये कुनै १ शीर्षकमा १५० शब्दमा नघटाई निबन्ध लेख्न लगाउने ।
			३	२	८	१०	२३	१९	७५	२ घण्टा १५ मिनेट	

प्रयोगात्मक कार्यका लागि विशिष्टीकरण तालिका

क्र.सं	क्षेत्र (सुनाइ र बोलाइ)	परीक्षणीय पक्ष	अङ्कभार	स्पष्टीकरण
१.	सुनाइ	श्रुति लेखन	५	५० शब्दसम्मको कुनै एक अनुच्छेद (दृष्टांश) को श्रुति लेखन गराउने ।
२.	बोलाइ	मौखिक वर्णन सस्वर वाचन उच्चारण	५ १० ५	कुनै एक विषय, वस्तु, चित्र दिई मौखिक वर्णन गर्न लगाउने वा कुनै जानेसुनेको कथा भन्न लगाउने । पाठभित्रका ८० शब्दसम्मका गद्यांश (कथा, निबन्ध वा जीवनी) गति, यति मिलाई भावअनुसार सस्वर पठन गर्न लगाउने । पाठमा प्रयुक्त उच्चारणका दृष्टिले समस्यामूलक १० शब्दको उच्चारण गर्न लगाउने ।
	जम्मा		२५	

द्रष्टव्य :

१. (क) **ज्ञान** : यसमा प्रारम्भिक सिकाइका कुराहरू पर्दछन् । विशिष्ट तथ्य, पुन:स्मरण, प्राप्त सूचना र प्रतिक्रियाको मूल्याङ्कन गर्ने खालका प्रश्नहरू यसअन्तर्गत सोधिने छन् ।

(ख) **बोध** : विद्यार्थीले सिकेका कुराहरूको व्याख्या र वर्णन गर्ने क्षमताको मूल्याङ्कन गर्ने खालका प्रश्नहरू यसअन्तर्गत सोधिने छन् ।

(ग) **व्यावहारिक सिप** : यसमा प्रयोग गर्ने र संयोजन गर्ने जस्ता व्यावहारिक क्षमता सम्बन्धी प्रश्नहरू सोधिने छन् ।

(घ) **उच्च दक्षता** : विचारको संयोजन र मूल्याङ्कन गर्ने क्षमता सम्बन्धी प्रश्नहरू यसअन्तर्गत सोधिने छन् ।

२. कक्षा ८ को वार्षिक परीक्षामा २५ प्रतिशत सुनाइ र बोलाइको प्रयोगात्मक मूल्याङ्कन गर्नुपर्ने छ । कक्षा ६ र ७ को प्रयोगात्मक परीक्षाको हकमा भने निरन्तर विद्यार्थी मूल्याङ्कन १० प्रतिशत र आवधिक मूल्याङ्कन १५ प्रतिशतको हुने छ । अङ्कको समायोजन सोहीअनुसार मिलान गर्नुपर्ने छ ।

३. सुनाइ तथा बोलाइ क्षमता कमजोर (शारीरिक तथा बौद्धिक रूपमा) भएका विद्यार्थीहरूका हकमा उनीहरूको क्षमताअनुरूप मेल खाने गरी वैकल्पिक प्रश्न निर्माण गरी परीक्षा लिन सकिनेछ । यसका लागि जिशिकासँग समन्वय गरी विद्यालय आफैँले पनि तय गर्न सक्नेछ ।

आधारभूत तह

नमुना प्रश्न

कक्षा : ८

विषय : नेपाली | पूर्णाङ्क : ७५

समय : २ घण्टा १५ मिनेट | उत्तीर्णाङ्क : ३०

तलका सबै प्रश्नको उत्तर लेख :

प्रश्न नं.१. समूह 'क' मा दिइएका शब्दहरूको अर्थ समूह 'ख' बाट पहिचान गरी उत्तर पुस्तिकामा लेख : ३

'क'	'ख'
ज्यामी	एक प्रकारको घाँस
सम्पदा	मजदुर
कञ्चन	शरीरको कम्मरभन्दा माथिको भाग
प्रिज्म	सम्पत्ति
खर	सफा
पिठिउँ	पाठ
	फोहोर
	त्रिभुज आकारको वस्तु
	ज्याला

प्रश्न. नं.२. खाली ठाउँमा उपयुक्त शब्द भर : ३

(क) 'इज्जत'को विपरीतार्थक शब्द.....हो । (सम्मान, बेइज्जत, प्रतिष्ठा)

(ख) 'काल' शब्दको अर्थ..... होइन । (मृत्यु, समय, विकराल)

(ग) ..... अनेकार्थी शब्द हो । (साँचो, चौँरी, खिया)

(घ) 'ममता' शब्दको पर्यायवाची शब्द ..... हो । (घृणा, माया, माता)

(ङ) 'फुल'को समावेश्य शब्द ..... हो । (वृक्ष, चमेली, पिपल)

(च) ..... अनेकार्थी शब्द होइन । (तर, अन्न, कर)

प्रश्न नं.३. अर्थ स्पष्ट हुने गरी वाक्यमा प्रयोग गर : ४

छमछम, इन्टरनेट, नाँच्न नजान्ने आँगन टेढो, दुर्गम

प्रश्न नं.४. (क) तल दिइएको वाक्यलाई शुद्ध पारी सार : २

गुरुले भन्नुभयो "पानि जीवनदायीनी स्रोत भएकाले यसलाई प्रदूसण हुनबाट रोक्नुपर्छ ।"

(ख) **तल दिइएका शब्द समूहबाट शुद्ध शब्द छानी लेख:** २

(अ) जिविका	जिवीका	जीविका
(आ) बिबिध	विविध	बिविध
(इ) अङ्ग्रेजी	अंग्रेजी	अङ्रेजी
(ई) प्रदर्शक	प्रदर्षक	प्रदर्सक

प्रश्न नं. ५ रेखाङ्कित शब्दहरूको पदवर्ग छुट्याऊ : ३

म यो कुरा अब मेरा सन्तानलाई पनि सिकाउँछु नि ।

प्रश्न नं. ६ तलको वाक्य पढी रेखाङ्कित शब्दको कारक छुट्याऊ : १

सरिताले इन्टरनेटबाट सरोजलाई इमेल पठाइन् ।

प्रश्न नं. ७ कोष्ठकमा दिइएका धातु र सङ्केतका सहायताले खाली ठाउँ भर : ३

(क) उनीहरू घरमा ..... । (बस्: सामान्य वर्तमान)

(ख) रोहन र रमिला ठुला ..... । (हु: अज्ञात भूत)

(ग) तैँले काम..... । (गर्: पूर्ण भविष्यत्)

(घ) तिमीहरू असल र इमानदार ..... । (बन्: आज्ञार्थ)

(ङ) आमा चिठी..... । (लेख्: सम्भावनार्थ)

(च) रामलखन खुरुखुरु .....। (हिँड्: अपूर्ण भूत)

प्रश्न नं.८. कोष्ठकमा दिइएको निर्देशनअनुसार वाक्य परिवर्तन गर : ४

(क) ऊ पुस्तक पढ्छ । (स्त्रीलिङ्ग)

(ख) तिमी घर जान्छौ । (उच्च आदर)

(ग) उनीहरू भकुन्डो खेल्लान् । (कर्मवाच्य)

(घ) पढ्ने विद्यार्थी सफल हुन्छ । (अकरण)

प्रश्न नं. ९ सामान्य वर्तमान कालको प्रयोग गरी चार वाक्यमा आफ्नो मिल्ने साथीको बारेमा वर्णन गर । ४

प्रश्न नं. १०. दिइएको गद्यांश पढी सोधिएका प्रश्नहरूको छोटो उत्तर देऊ : ५

कम्प्युटर र इन्टरनेट आधुनिक विज्ञानले मानवलाई दिएका अनुपम उपहार हुन् । जसले मानवको जीवनमा आमूल परिवर्तन ल्याइदिएका छन् । यिनीहरू मानव जीवनका हरेक क्षेत्रमा उपयोगी छन् । दूर सञ्चार, हुलाक, वायुसेवा, अस्पताल, शिक्षा, यातायात आदि क्षेत्रमा कम्प्युटर र इन्टरनेटको प्रयोग अपरिहार्य बनिसकेको छ । कम्प्युटरको प्रयोगले दस्तावेज लेख्न, सम्पादन गर्न वा भण्डारण गर्न, छिटोभन्दा छिटो हिज्जे परीक्षण गर्न र शब्दकोशको प्रयोग गर्न सकिन्छ । विद्यालय तथा महा विद्यालयमा शैक्षिक सामग्रीका रूपमा पनि कम्प्युटरको प्रयोग गर्ने गरिन्छ । शिक्षक, विद्यार्थी तथा विद्यालयका विविध कार्यहरूको

अभिलेख राख्न र अन्य विविध कार्यमा सहयोग गर्ने भएकाले यसको महत्त्व र उपयोगिता बढेको छ । कक्षामा सहभागी हुन नसक्ने र शारीरिक कमजोरी भएका विद्यार्थीहरूका लागि इन्टरनेटमार्फत् अनलाइन शैक्षिक कार्यक्रम सञ्चालन गर्न सकिन्छ । विभिन्न क्षेत्रसँग सम्बन्धित नवीनतम समाचार, लेख रचना, जीवनी, भाषण इन्टरनेटमार्फत हेर्न र पढ्न सकिन्छ । जटिल हिसाब तथा प्रश्नहरूको उत्तरका साथै पढ्दापढ्दै कुनै विषयको बारेमा बुझ्नुपर्‍यो भने इन्टरनेटले सहयोग पुर्‍याउँछ । त्यतिमात्र नभएर पुस्तकालयको पहुँच नहुनेका लागि पनि इन्टरनेट निकै सहयोगी साथी बन्न सक्छ ।

प्रश्नहरू

(क) कम्प्युटर र इन्टरनेटको प्रयोग कहाँ कहाँ हुन्छ ?

(ख) कम्प्युटरको प्रयोग कस्ता कार्यमा गर्न सकिन्छ ?

(ग) इन्टरनेटमार्फत के के कार्यहरू गर्न सकिन्छ ?

(घ) हाम्रा लागि कम्प्युटर र इन्टरनेट किन उपयोगी छन् ?

(ङ) 'अभिलेख' र 'जटिल' शब्दको अर्थ लेख ।

प्रश्न नं. ११. तलको गद्यांशबाट चार ओटा बुँदा टिपी सारांश लेख : २+३=५

कलाकारले विषय वस्तुको आधारमा रङ, गरगहना, कपडा र ग्रन्थ चित्रमा मुखको हाउभाउ मिलाएर चित्र कोर्दछन् । कलाकारले मुख्य देवता, सहायक देवता र राक्षसको चित्रमा भिन्नाभिन्नै रङको प्रयोग गर्दछन् । ग्रन्थचित्र बनाउँदा कलाकारले प्राकृतिक रङको प्रयोग गर्दछन् । ग्रन्थचित्र निर्माण गर्दा ताडपत्र एवम् भोजपत्रलाई चर्को घाममा नपर्ने गरी छायामा सुकाइन्छ । यिनलाई आवश्यक पर्ने आकारमा काटिन्छ र त्यसलाई पानीमा डुबाएर फेरि घाममा सुकाइन्छ । अनि शङ्ख वा शालिग्रामले घोटेर चिल्लो पारेपछि मात्र त्यसमा चित्र कोरिन्छ । त्यसलाई किराले नकाटोस् भनेर हरिताल नामक विष पनि लगाइन्छ । किताबका पानालाई एकापट्टिबाट बाँधेर पुस्तकको आकार बनाइन्छ । पुस्तकको बाहिर काठको पातलो फल्याकको गाता राखेर बाँधिन्छ । त्यस्ता ग्रन्थमा लेख्न बाँसको कलम प्रयोग गरिन्छ ।

प्रश्न नं. १२. तलका मध्ये कुनै एक प्रश्नको उत्तर देऊ : ४

(क) **दिइएका बुँदाका आधारमा छोटो कथा तयार पारी उपयुक्त शीर्षक देऊ :**

कुनै एउटा सुन्दर ठाउँ....., नजिकै भिर....., त्यस भिरको छेउमा ढुङ्गा र माटो मिलेर बसेका....., माटो र ढुङ्गालाई एक अर्काको सहारा मिलेको .....,. एक रात ठुलो पानी परेको ....., माटालाई ढुङ्गाले थिचेको र ढुङ्गालाई माटाले समाएको ....., दुवै जोगिन सफल भएका ....., एक दिन दुवैमा तँ भन्दा म ठुलो भन्ने घमण्ड चढेको....., एकले अर्कालाई मान्न छोडेका....., फेरि पानी परेको....., माटालाई पानीले बगाएको ....., ढुङ्गो टुक्रेर विनास भएको ....घमण्डले विनाश निम्त्याउने र एकता नै बल भन्ने सन्देश भएको ।

अथवा

(ख) 'शिक्षा सबैका लागि हुनुपर्छ' भन्ने सल्लाह दिँदै आफ्ना साथीलाई एउटा चिठी लेख ।

प्रश्न नं. १३. तलका मध्ये कुनै एकको भाव विस्तार गर : ४

(क) हिउँद, वर्षा, बिहान, साँझ खटिन्छु हाँसेर

माटाको गर्छु अर्चना मिठो, सम्बन्ध गाँसेर

(ख) प्रकृति, वातावरण र मानिसका बिचमा अन्योन्याश्रित सम्बन्ध छ ।

प्रश्न नं. १४. तलका मध्ये कुनै दुई प्रश्नको सङ्क्षिप्त उत्तर देऊ : २ X ४ = ८

(क) साहित्यकार रवीन्द्रनाथले साहित्यको विकासमा दिएका योगदानहरू के के हुन् ?

(ख) स्वाभिमान कथामा नेपालले आफ्नो समुन्नतिका लागि कस्ता कार्यहरू गरिरहेको थियो ?

(ग) 'नेपाल' कवितामा कविले नेपालको प्राकृतिक सुन्दरताको वर्णन कसरी गरेका छन् ?

प्रश्न नं. १५. 'मित्रता त पद, प्रतिष्ठा, ज्ञान, धन र शक्ति सबै बराबर भएकाहरूसँग हुन्छ' भन्ने राजा द्रुपदको विचारसँग तिमी सहमत वा असहमत के छौ, कारणसहित स्पष्ट पार । ४

प्रश्न नं. १६. तलका मध्ये कुनै एक प्रश्नको विवेचनात्मक उत्तर देऊ : ८

(क) चित्रकलाको विकासमा ग्रन्थचित्रको कस्तो भूमिका रहेको छ , विवेचना गर ।

(ख) महान् वैज्ञानिक सर आइज्याक न्युटनले आधुनिक विज्ञानका क्षेत्रमा दिएको योगदानको चर्चा गर ।

प्रश्न नं. १७. तलका मध्ये कुनै एक शीर्षकमा १५० शब्दमा नघटाई निबन्ध लेख : ८

(क) शिक्षा र जीवन

(ख) मलाई मन पर्ने ठाउँ

(ग) नेपालको जल सम्पदा

समाप्त

आधारभूत तह उत्तीर्ण परीक्षा

मूल्याङ्कन योजना र उत्तर कुञ्जिका

विषय : नेपाली | पूर्णाङ्क : ७५

कक्षा : ८ | उत्तीर्णाङ्क : ३०

भाषा शिक्षण सिपगत शिक्षण हो । भाषाको मूल्याङ्कन सिपगत मूल्याङ्कन भएको हुँदा मूल्याङ्कन कर्ताले विद्यार्थीको सुनाइ, बोलाइ, पढाइ र लेखाइको उपयुक्त परीक्षण गर्नु आवश्यक हुन्छ । मूल्याङ्कनमा परीक्षकअनुसार अन्तर नआओस् र प्रदान गरिने अङ्कमा बढी भिन्नता नआओस् भन्ने उद्देश्यले प्रस्तुत उत्तर कुञ्जिका तयार पारिएको छ :

प्रश्न नं. १. शब्दार्थ :

दिइएका शब्दको सही जोडा मिलाएमा ०.५ का दरले अङ्क प्रदान गर्ने ।

ज्यामी - मजदुर

सम्पदा - सम्पत्ति

कञ्चन - सफा

प्रिज्म - त्रिभुज आकारको वस्तु

खर - एक प्रकारको घाँस

पिठिउँ - शरीरको कम्मरभन्दा माथिको भाग

प्रश्न नं.२ शब्द भण्डार :

कोष्ठकमा दिइएका शब्दहरूमध्ये मिल्ने शब्द छानेर खाली ठाउँ भरी पुरा गरिएको वाक्यलाई ०.५ का दरले अङ्क प्रदान गर्ने ।

(क) 'इज्जत' को विपरीतार्थक शब्द बेइज्जत हो ।

(ख) 'काल' शब्दको अर्थ विकराल होइन ।

(ग) 'साँचो' अनेकार्थी शब्द हो ।

(घ) 'ममता' शब्दको पर्यायवाची शब्द माया हो ।

(ङ) 'फुल' को समावेश्य शब्द चमेली हो ।

(च) 'अन्न' अनेकार्थी शब्द होइन ।

प्रश्न नं. ३ वाक्यमा प्रयोग :

अर्थ स्पष्ट हुने गरी वाक्यमा प्रयोग भएकामा र वाक्यको बनोट पनि शुद्ध भए एक वाक्यका लागि एक अङ्कका दरले ४ अङ्कसम्म प्रदान गर्ने । वाक्यको स्तर, भाषिक/व्याकरणिक अशुद्धि भए परीक्षकले सोहीअनुसार अङ्कको प्रयोग गर्ने ।

प्रश्न नं ४. शुद्धीकरण :

(क) प्रति अशुद्धि सच्याए बापत ०.५ अङ्कका दरले २ अङ्क प्रदान गर्ने ।

गुरुले भन्नुभयो, "पानी जीवनदायिनी स्रोत भएकाले यसलाई प्रदूषण हुनबाट रोक्नुपर्छ ।"

(ख) दिइएका समूहमध्येका प्रति शुद्ध शब्दका लागि ०.५ का दरले २ अङ्क प्रदान गर्ने ।

शुद्ध शब्द

(अ) जीविका (आ) विविध (इ) अङ्ग्रेजी (ई) प्रदर्शक

प्रश्न नं. ५ पदवर्ग/शब्दवर्ग :

शब्दवर्गको सही पहिचान गरी लेखेमा हरेक सही शब्दको ०.५ का दरले ३ अङ्क प्रदान गर्ने ।

म - सर्वनाम

यो - विशेषण

सन्तान - नाम

पनि - क्रिया विशेषण

सिकाउँछु - क्रियापद

नि - निपात

प्रश्न नं.६ कारक र विभक्ति :

रेखाङ्कित पदहरूको सही कारक पहिचान गरी नामसमेत लेखेमा ०.५ अङ्कका दरले १ अङ्क प्रदान गर्ने ।

इन्टरनेट - करण कारक

सरोज - सम्प्रदान कारक

प्रश्न नं. ७ काल, पक्ष र भाव :

कोष्ठकमा दिइएका सङ्केतका सहायताले खाली ठाउँ भरी वाक्य पुरा गरिएका शुद्ध रूपलाई ०.५ अङ्कका दरले ३ अङ्क प्रदान गर्ने ।

(क) उनीहरू घरमा बस्छन् । (सामान्य वर्तमान)

(ख) रोहन र रमिला ठुला भएछन् । (अज्ञात भूत)

(ग) तैंले काम गरेको हुने छस् । (पूर्ण भविष्यत्)

(घ) तिमीहरू असल र इमानदार बन । (आज्ञार्थक)

(ङ) आमा चिठी लेख्नुहोला । (सम्भावनार्थ)

(च) रामलखन खुरुखुरु हिँड्दै थियो । (अपूर्ण भूत)

प्रश्न नं. ८ वाक्य परिवर्तन :

कोष्ठकमा दिइएका सङ्केतका सहायताले वाक्य परिवर्तन गरिएका शुद्ध रूपलाई एक अङ्कका दरले ४ अङ्क प्रदान गर्ने ।

(क) ऊ पुस्तक पढ्छे । (स्त्रीलिङ्ग)

(ख) तपाईं घर जानुहुन्छ । (उच्च आदर)

(ग) उनीहरूद्वारा भकुन्डो खेलिएला । (कर्मवाच्य)

(घ) नपढ्ने विद्यार्थी सफल हुँदैन । (अकरण)

प्रश्न नं.९ वाक्य रचना (वर्णन)

दिइएको कालमा परिवर्तन गरी वर्णन गरिएका चार ओटा शुद्ध वाक्यलाई एक अङ्कका दरले ४ अङ्क प्रदान गर्ने । वर्ण विन्याससँग सम्बन्धित अशुद्धि भए भाषिक शुद्धता विचार गरी अङ्क प्रदान गर्ने ।

नमुना :

मेरी मिल्ने साथी सीता बिहान सबेरै उठ्छिन् । हातमुख धोएर उनी गृहकार्य गर्छिन् । गृहकार्य सिध्याएर एक छिन नेपाली पढ्छिन् । उनी खाना खाएर झोला बोकी विद्यालय जान्छिन् ।

प्रश्न नं १०. बोध प्रश्नोत्तर :

दिइएको गद्यांशमा निहित भावना र परिधिमा रही दिइएका शुद्ध, स्पष्ट, सरल र छोटा (एक वा दुई वाक्य) उत्तरलाई १ अङ्कका दरले जम्मा ५ अङ्क प्रदान गर्ने । सामान्य अशुद्धि भएमा भाषिक शुद्धता विचार गरी अङ्क प्रदान गर्ने ।

प्रश्न नं ११. बुँदा टिपोट र सारांश

दिइएको गद्यांशको मुख्य कुरा समेटी टिपोट गरिएका चार ओटा बुँदाका लागि ०.५ अङ्कका दरले र मूल भाव समेटी एक तृतीयांश हुने गरी सारांश लेखेमा भाषिक शुद्धता विचार गरी अङ्क प्रदान गर्ने ।

प्रश्न नं. १२. कथा/जीवनी वा वाद विवाद/संवाद/चिठी लेखन ।

अ. **कथा/जीवनी लेखन**

जीवनी/कथा लेखनको मूल्याङ्कन निम्न आधारमा गर्ने :

– विषय वस्तुको संयोजन, मौलिकता र शीर्षक	१.५
– वाक्य गठन र प्रस्तुतीकरण	२
– भाषिक शुद्धता (वर्ण विन्यास, वाक्य गठन चिह्न प्रयोग, पद सङ्गति)	०.५
	जम्मा ४ अङ्क

आ. **चिठी लेखनको मूल्याङ्कन निम्न आधारमा गर्ने :**

– प्रस्तुति (सम्बोधन, अभिवादन, मिति, नाम, ठेगाना, समापन र खामको नमुना)	१
– सम्बन्धित विषय वस्तुको संयोजन र पुस्ट्याँइ	१.५
– भाषा, शैली र मौलिकता	१
– भाषिक शुद्धता (वर्ण विन्यास, वाक्य गठन, चिह्न प्रयोग, पद सङ्गति)	०.५

जम्मा ४ अङ्क

इ. **वाद विवाद लेखनको मूल्याङ्कन निम्न आधारमा गर्ने :**

— सम्बोधन	०.५
— सम्बद्ध विषय वस्तुको तार्किक प्रस्तुति	२
— शैली, शिल्प र मौलिकता	१
— भाषिक शुद्धता	०.५
	जम्मा ४ अङ्क

ई. **संवाद लेखनको मूल्याङ्कन निम्न आधारमा गर्ने :**

— परिवेश (स्थान, मिति, समय, शीर्षक, औपचारिकता)	१
— सम्बद्ध विषय वस्तुको ज्ञान र पुष्टि	१.५
— शैली, मौलिकता	१
— भाषिक शुद्धता	०.५
	जम्मा ४ अङ्क

प्रश्न नं. १३ भाव विस्तार/व्याख्या :

भाव विस्तार वा व्याख्याको मूल्याङ्कनमा निम्न लिखित कुरामा ध्यान दिने

— भावको सविस्तार वर्णन वा व्याख्या (विषय वस्तु र प्रस्तुति)	२
— शैली र मौलिकता	१.५
— भाषिक शुद्धता	०.५
जम्मा ४ अङ्क	

(क) मेरो घर (कविता)

— नेपाल हरेक नेपालीको प्यारो साझा धर्ती
— नेपालले हाम्रो स्वाभिमान, अस्तित्व र प्रतिष्ठा जोगाएको
— आफ्नो भूमिलाई स्वर्ग बनाउन हरतरहले सबै परिश्रमी बनी हातमा हात मिलाई हाँसी हाँसी अघि बढ्नुपर्ने
— हरेक नेपालीले हिउँद, वर्षा, साँझ, बिहान नभनी आफ्नो परिश्रम मातृभूमिका लागि खर्च गर्नुपर्ने
— माटाको उपासक भएर कर्मठ भई अगाडि बढ्नुपर्ने
— सबै नेपालीहरू मिलेर विकास, सुशासन, उन्नति र प्रगतिका मूल फुटाउनुपर्ने भाव

(ख) **प्रकृति र वातावरण** (प्रबन्ध)

— मानिस प्रकृतिको सर्वश्रेष्ठ प्राणी र प्रयोग कर्ता
— प्रकृति विनाश भए मानिसले अनेकौं सङ्कट सामना गर्नुपर्ने
— स्वच्छ वातावरण नभए मानिस अस्वस्थ हुने
— प्रकृति र वातावरणमा असन्तुलन भए तिनै विनाशका कारक बन्ने
— स्वच्छ, हराभरा प्रकृति र वातावरण बनाई मानिससँगको यिनको नाता दरिलो बनाउनु पर्ने भाव

प्रश्न नं. १४ पाठगत प्रश्नोत्तर :

सङ्क्षिप्त प्रश्नको उत्तरको मूल्याङ्कन गर्दा निम्न लिखित कुरामा ध्यान दिने

– विषय वस्तुको ज्ञान	१.५
– खँदिलो एवम् सङ्क्षिप्त प्रस्तुति (मौलिकता)	२
– भाषिक शुद्धता	०.५
	जम्मा ४ अङ्क

(क) **साहित्यकार रवीन्द्रनाथ** (**जीवनी**)

– बहुमुखी प्रतिभाका धनी तथा महान् साहित्यकार
– भारत र बङ्गालदेशका राष्ट्रिय गानका रचनाकार
– 'पृथ्वी पराजय' नामक नाटक लेखी लेखन आरम्भ गरेका
– नोबेल पुरस्कार जित्न सफल कविता कृति गीताञ्जली
– 'काबुली वाला' कथा र 'गोरा' उपन्यास

(ख) स्वाभिमान (कथा)

– पृथ्वीनारायण शाहको एकीकरण र राज्य विस्तारको नीतिलाई निरन्तरता दिइएको
– तिब्बतको बाटो हँदै मङ्गोलियाको सुन भित्राएर व्यापारिक समुन्नति बढाएको
– अङ्ग्रेज विरोधी देशसँग सम्पर्क विस्तार गरेको
– फ्रान्सबाट विशेषज्ञ ल्याई सेनालाई तालिम दिएको

(ग) **नेपाल** (**कविता**)

– नेपाल प्राकृतिक सुन्दरतामा धनी देश
– नदीनाला, हिमाल, पहाड, तराईले यसको शोभा बढाएका
– वन जङ्गल, हरियाली, पाखा पखेरा र पशुपन्छीले यसलाई सजाएका
– सम्पूर्ण प्राकृतिक सम्पदालाई बचाउनु/जोगाउनुपर्ने

प्रश्न नं. १५ तार्किक शिल्प :

यस प्रश्नको मूल्याङ्कनका लागि निम्न कुराहरूमा ध्यान दिने

– विषय वस्तुमको बोध	१
– प्रस्तुतीकरण	१
– सिर्जनात्मकता/कल्पनाशीलता/तार्किकता	१.५
– भाषिक शुद्धता	०.५
	जम्मा ४ अङ्क

प्रश्न नं. १६ विवेचनात्मक प्रश्न :

विवेचनात्मक प्रश्नको मूल्याङ्कनका लागि निम्न कुराहरूमा ध्यान दिने :

– विषय वस्तुको ज्ञान	२.५
– विवेचनात्मक प्रस्तुति	२.५
– शैली र मौलिकता	२
– भाषिक शुद्धता	१
	जम्मा ८ अङ्क

(क) ग्रन्थ चित्र (प्रबन्ध)

- नेपालमा पाइएका प्राचीन चित्रहरू नै ग्रन्थचित्र
- ग्रन्थचित्र मानव सभ्यताको विकाससँगै विविध क्षेत्र, विधा, संस्कार र संस्कृति हुँदै अगाडि बढेको
- प्राचीन कालदेखि नै ग्रन्थको बाहिरी र भित्री भागमा चित्र बनाइने गरिएको
- विषय वस्तुलाई सरल तरिकाले बुझाउन पुस्तकका पानाको छेउमा रेखाचित्र वा रङ्गीन चित्र बनाइने गरिएको
- कागजको आविष्कार हुनुभन्दा पहिला ताडपत्र वा भोजपत्रमा चित्र कोर्ने गरिएको
- दसौँ शताब्दीको प्रज्ञा पारमिता नेपाली चित्रकलाको सबैभन्दा पुरानो चित्रकलामा आधारित ग्रन्थ भएको
- ग्रन्थचित्रमा रङ, गरगहना, कपडा र मुखको हाउभाउ मिलाएर चित्र कोर्ने गरिएको
- ग्रन्थचित्रका माध्यमबाट चित्रकलाले फल्ने, फुल्ने र फस्टाउने अवसर मिलेको
- परम्परादेखि विकसित भएको ग्रन्थचित्रले हाल व्यापक रूप ग्रहण गरेको
- वर्तमान सन्दर्भमा विभिन्न चित्रहरूको प्रयोग गर्ने गरिएको
- यस्ता ग्रन्थचित्रले भन्न खोजिएका विषय वस्तु र मनोभावनालाई खुलस्त रूपमा बुझाएको
- ग्रन्थचित्रबाट नै चित्रकलाको विकास र विस्तार भएको हुँदा यस्ता कला र सिपलाई जीवनोपयोगी बनाउनुपर्ने

(ख) **सर आइज्याक न्युटन** (**जीवनी**)

- प्रतिभावान्, सामर्थ्यवान र विज्ञानका साधक न्युटन
- सन् १६४२ डिसेम्बर २५ मा न्युटन सिनियर र हान्ना एसिकमका सुपुत्रका रूपमा जन्मेका
- १५ वर्षको उमेरदेखि गणित र यन्त्रहरूतर्फ आकर्षित भई खोज र अनुसन्धानमा लागेका
- पानी घडी, धुप घडी र वायु घडी बनाएका
- क्यालकुलस र बाइनोमियल सिद्धान्तका आविष्कारक
- सूर्यका रङलाई प्रिज्मका सहायताले छुट्याउन सकिने तथ्य पत्ता लगाएका
- कुनै पनि वस्तुलाई चालिस गुणा ठुलो देखाउने टेलिस्कोप आविष्कार गरेका
- गुरुत्वाकर्षण सम्बन्धी नियम पत्ता लगाएका
- पृथ्वीले सूर्यको परिक्रमा गर्नुको रहस्य पत्ता लगाएका
- जीवनभर नै खोज तथा अनुसन्धानमा लागि विज्ञानको क्षेत्रमा महत्त्वपूर्ण योगदान दिएका

प्रश्न नं. १७ निबन्ध लेखन :

निबन्धको मूल्याङ्कन गर्दा निम्न लिखित कुराहरूमा ध्यान दिने :

– परिचय	१
– विषय वस्तुको ज्ञान	२
– प्रस्तुतीकरण, संयोजन र क्रम बद्धता	२
– मौलिकता र निष्कर्ष	२
– भाषिक शुद्धता	१
	जम्मा ८ अङ्क

समाप्त

गणित

आधारभूत तहको पाठ्यक्रममा गणित विषयको मूल्याङ्कन सम्बन्धी व्यवस्था

आधारभूत तह (कक्षा ६-८) को परिमार्जित पाठ्यक्रम, २०६९ अनुसार गणित विषयका लागि मूल्याङ्कन व्यवस्था निम्नानुसार छ :

१. आधारभूत तह (कक्षा ६–८) को गणित शिक्षण मूल्याङ्कनका मुख्य उद्देश्यहरू निम्नअनुरूप छन् :

- निश्चित सिकाइ उपलब्धिहरू विद्यार्थीले हासिल गर्न सके वा नसकेको परीक्षण गर्ने
- गणितको नयाँ पाठ सिक्न आवश्यक पूर्वाधार तयार भए वा नभएको जाँच्ने
- सिकाइ सहजीकरणलाई प्रभावकारी बनाउन पृष्ठपोषण प्रदान गर्ने
- विद्यार्थी स्वयम्लाई आफूले गरेको प्रगति सम्बन्धी पृष्ठपोषण दिने
- विद्यार्थीहरूलाई उनीहरूको उपलब्धि मापन गरी सोअनुसार स्तर निर्धारण गर्ने

मूल्याङ्कनबाट प्राप्त जानकारीका आधारमा सिकाइलाई निरन्तर सुधारका लागि पृष्ठपोषण प्रदान गर्न सकेमा मात्र मूल्याङ्कनको सही प्रयोग हुन सक्छ । तसर्थ मूल्याङ्कनलाई सिकाइ सहजीकरण क्रियाकलापको अभिन्न अङ्गका रूपमा उपयोग गर्नुपर्दछ । त्यसैले आधारभूत तह (तेस्रो चरण) मा विद्यार्थीका कार्य तथा उनीहरूको प्रगतिको निरन्तर मूल्याङ्कन गरिनु आवश्यक हुन्छ ।

विद्यार्थीको निर्णयात्मक मूल्याङ्कनलाई पनि वर्षको अन्त्यमा लिइने परीक्षामा आधारित मात्र नबनाई विद्यार्थीका दैनिक क्रियाकलाप, व्यावहारिक समस्या समाधानको सिप र क्षमतामा आएको परिवर्तन तथा सुधारलगायत विभिन्न समयमा लिइएका त्रैमासिक परीक्षाहरू र अन्तिम परीक्षासमेतमा आधारित बनाइनुपर्छ ।

कक्षा ६ र ७ मा ६० प्रतिशत निर्णयात्मक (आवधिक परीक्षा) पद्धतिबाट र ४० प्रतिशत निरन्तर विद्यार्थी मूल्याङ्कन (निर्माणात्मक) पद्धतिबाट विद्यार्थीको लेखाजोखा गरिने छ ।

कक्षा ८ को सहजीकरण सिकाइ क्रियाकलाप सञ्चालन गर्दा निरन्तर विद्यार्थी मूल्याङ्कन प्रक्रिया अपनाउनुपर्ने छ । यस तहको अन्त्यमा लिइने वाह्य परीक्षामा भने शतप्रतिशत नै लिखित परीक्षा सञ्चालन गरिने छ । कक्षा ८ मा पाठ्यक्रम विकास केन्द्रले तयार पारेको विशिष्टीकरण तालिकाले तोकेबमोजिमको ढाँचाअनुसार सञ्चालन हुने जिल्लास्तरीय परीक्षामा सहभागी भई उत्तीर्ण हुनुपर्ने छ । लिखित मूल्याङ्कनको उत्तीर्णाङ्क ४० प्रतिशत हुने छ ।

२. आधारभूत तह (कक्षा ६–८) को गणितमा विद्यार्थीहरूको मूल्याङ्कनका लागि अपनाइने केही प्रक्रिया तथा विधिहरू निम्नानुसार छन् :

- व्यवहारमा आएको सुधार तथा परिवर्तनको अवलोकन
- कक्षाकार्य तथा अन्य कार्यमा संलग्नता तथा सिकेका सिपको प्रयोग
- गृहकार्य तथा विभिन्न लिखित कार्य

३. पाठ्य वस्तु क्षेत्रअनुसार कक्षागत पाठ्यभार

पाठ्यवस्तु	कक्षा ६	कक्षा ७	कक्षा ८
१. ज्यामिति	३१	३९	४२
२. निर्देशाङ्क	६	५	६
३. क्षेत्रमिति	१२	१०	८
४. स्थानान्तरण	९	१६	१०
५. समूह	१५	१२	१०
६. अङ्क गणित	६६	५५	४९
७. तथ्याङ्क शास्त्र	८	१०	१०
८. बीज गणित	२८	२८	४०

उल्लिखित व्यवस्था र कक्षा ८ को उद्देश्य, क्षेत्रक्रम तथा पाठ्यक्रम विस्तृतीकरणलाई मुख्य आधार मानी आधारभूत तह (कक्षा ६-८) उत्तीर्ण परीक्षाका लागि विशिष्टीकरण तालिका, नमुना प्रश्न र उत्तर कुञ्जिका निर्माण गरिएको छ ।

प्रश्न पत्र निर्माण निर्देशिका

१. वार्षिक परीक्षा वर्षको अन्त्यमा एक पटक हुने छ । विशिष्टीकरण तालिकाले तोकेअनुसार सबै विषय वस्तुहरूबाट प्रश्नहरू सोधिने छन् ।

२. प्रश्नहरू अङ्क भारका आधारमा निर्धारित समय र विद्यार्थीको स्तरअनुरूप सोध्नुपर्ने छ ।

३. प्रश्नको अङ्क भार र उत्तरको लम्बाइ समानुपातिक हुनुपर्ने छ ।

४. प्रश्नहरू विशिष्टीकरण तालिका अनुरूप ज्ञान, बोध, सिप र समस्या समाधानअनुरूप तोकिएका एकाइ र पाठ्यवस्तुबाट सोध्नुपर्ने छ ।

५. प्रश्नहरू स्पष्ट र दोहोरो अर्थ नलाग्ने गरी विद्यार्थीहरूको भाषाको स्तरअनुरूप हुनुपर्ने छ ।

उत्तर पुस्तिका परीक्षण निर्देशिका

यो उत्तर पुस्तिका परीक्षण निर्देशिका उत्तर पुस्तिका परीक्षकहरूलाई मार्ग निर्देशन हो । परीक्षण पूर्व यसको अध्ययन अनिवार्य गर्नुपर्दछ । उत्तर पुस्तिका परीक्षण गर्दा यसमा दिइएका कुराहरू अनिवार्य रूपमा पालन गर्नुपर्ने छ ।

१. कुञ्जिकामा दिइएका बाहेक अन्य सही वैकल्पिक उत्तरलाई पनि तोकिएको अङ्क प्रदान गर्ने ।

२. कुञ्जिकामा निर्देशित बुँदाहरूलाई अनुसरण गर्ने ।

३. उत्तर पुस्तिका परीक्षण रातो मसीले मात्र गर्ने । सम्परीक्षण हरियो मसीले मात्र गर्ने । उत्तर पुस्तिकामा अनावश्यक केरमेट, अण्डरलाइन आदि नगर्ने ।

४. उत्तर पुस्तिका परीक्षण गर्दा बायाँ किनारमा मात्र अङ्क प्रदान गर्ने ।

५. खाली पाना पछि कुनै कतै प्रश्नको उत्तर गरेको छ कि जाँच्ने ।

६. खाली पानाहरूमा × चिह्न दिएर कोरिदिने ।

७. अङ्क केरमेट भएको सबै ठाउँमा छोटो दस्तखत गर्ने । अङ्क केरमेट भएको ठाउँमा टिपेक्स प्रयोग गर्दै नगर्ने ।

८. उत्तर पुस्तिका परीक्षणपश्चात् परीक्षकले दस्तखत नै गर्ने, छाप नलगाउने ।

९. आफूलाई दिइएको उत्तर पुस्तिकामा अन्य विषयको उत्तर पुस्तिका परेको भए तुरुन्त उत्तर पुस्तिका बुझेको निकायमा फिर्ता गर्ने ।

१०. कुनै उत्तर पुस्तिका अनियमित वा चोरी भएको स्पष्ट प्रमाण वा ठहर भए सोहीअनुसारको जानकारीसहित सम्बन्धित निकायमा फिर्ता गर्ने ।

११. अङ्क दिँदा सकेसम्म दशमलबमा नदिने, दिनुपर्दा 0.5 को अपवर्त्यमा मात्र अङ्क दिने ।

१२. कुनै प्रश्नका लागि अङ्क प्रदान गर्दा एउटै लिपि, हिन्दु अरेविक 1, 2, 3, 4..... वा देवनागरी १, २, ३, ४..... अङ्क मात्र प्रयोग गर्ने ।

१३. कुनै प्रश्नको उत्तर नेपाली र कुनै अङ्ग्रेजी माध्यममा दिएको भए तापनि ठिक (सही) छ भने उत्तर अनुसार अङ्क दिने ।

१४. एउटै उत्तर पुस्तिकामा एक भन्दा बढी हस्त लेखन भएको अवस्थामा परीक्षकले उत्तर पुस्तिकामा कैफियत लेखेर मात्र प्राप्ताङ्क दिने ।

१५. उत्तीर्णाङ्कको नजिक अङ्क प्राप्त गर्ने (35-40)% र पूर्णाङ्कको नजिक वा अधिकतम अङ्क प्राप्त गर्ने (90-100)% उत्तर पुस्तिकाहरू पुनः परीक्षण गर्ने र विद्यार्थीले कृपाङ्क पाएर उत्तीर्ण हुन्छ भन्ने मनसायले उत्तर पुस्तिका परीक्षण नगर्ने ।

गणित विषयमा उत्तर पुस्तिका परीक्षण गर्दा अङ्कन गर्ने तरिका

१. अङ्कन गर्ने अवस्था

(क) उत्तर कुञ्जिका लेखिएकै चरणमा उत्तर दिएको रहेनछ तर परीक्षण कर्तालाई उत्तर दिने चरण उपयुक्त लागेमा पुरै अङ्क प्रदान गर्न सकिने छ ।

(ख) उत्तर कुञ्जिकामा दिएको तरिकाबाहेक अर्को ठिक तरिका प्रयोग गरेमा सो चरण (step) वा नतिजाका लागि आवश्यक अङ्क दिनुपर्ने छ ।

(ग) उत्तर कुञ्जिकामा लेखिएका पूरै चरण उल्लेख नगरिएको भए तापनि परीक्षण कर्तालाई उपयुक्त र पर्याप्त हो भन्ने लागेमा पुरै अङ्क दिन सकिने छ ।

२. अङ्क घटाउने व्यवस्था

(क) प्रश्नमा दिइएको बुँदा वा अङ्क गलत पढी समस्या समाधान गरेमा प्रश्नको उद्देश्यमा फरक नपरेको भए कुञ्जिकाअनुसार अङ्क दिनुपर्ने छ । तर प्रश्न गलत सारे बापत अधिकतम १ अङ्क सजाय स्वरूप घटाउन सकिने छ । यसका लागि समस्याको समग्र समाधानमा एउटै गलत अङ्क वा बुँदा सारेको हुनुपर्ने छ ।

(ख) लामो प्रश्नमा आवश्यकताअनुसार एकाइ नलेखेमा बढीमा १ अङ्कसम्म घटाउने ।

(ग) गल्ती तरिका प्रयोग गरेमा वा सूत्र गल्ती लेखेमा पुरा अङ्क नदिने वा घटाउने ।

(घ) ज्यामिति र अन्य आवश्यक स्थानमा चित्र नबनाएमा वा नमिलेको चित्र बनाएमा वा प्रमाणभन्दा पछि चित्र बनाएमा पुरा प्रश्नको अङ्क नदिने वा घटाउने ।

(ङ) थाहा दिइएको वा सिद्ध गर्नुपर्ने र रचना वा प्रमाणमा प्रयोग गरिएका अक्षरहरू परीक्षार्थीले खिचेको चित्रमा फरक भएमा वा प्रश्नमा दिइएअनुसार नभएमा सो प्रश्नको उत्तरमा अङ्क नदिने वा ५०% सम्म अङ्क घटाउने ।

(च) यदि रचना लेखेको तर चित्रमा नदेखाएमा त्यसरी गरिएको समाधानलाई अङ्क (०) दिने ।

३. प्रक्रिया नलेखेकोमा व्यवस्था

(क) यदि प्रक्रिया नलेखेको खण्डमा मौखिक रूपमा गर्न सक्ने भए उत्तर मिलेमा आवश्यक अङ्क दिने ।

(ख) उत्तरमा नलेखेका चरणहरू मौखिक गर्न नसक्ने भएमा ती चरणहरूको अङ्क घटाउने तर प्रक्रिया पुरा गरेकोमा आवश्यकताअनुसार अङ्क दिने ।

४. उत्तर कुञ्जिका अनिवार्य रूपमा प्रयोग र पालना गर्नुपर्ने छ । प्रत्यक्ष रूपमा अङ्क दिनुपर्ने छ र त्यसमा उल्लिखित बाहेक अरू अङ्कहरू विभाजन गरेर दिइने छैन ।

५. उत्तर कुञ्जिकामा प्रयोग गरिएका चिह्नहरूको आफ्नै परिचय हुने छ ।

Basic Level Final Examination

Specification Grid - 2069

Sub : Mathematics **Class - 8**

S.N	Areas	Level of Objectives	Knowledge & Understanding				Skills				Problem Solving			Total Marks	Time Allocations	Remarks
		Types of Questions	Very Short		Short		Short		Longs		Longs					
		Topics	No of ques.	Marks	No of ques.	Marks	No of ques.	Marks	No of ques.	Marks	No of ques.	Marks				
1	GEOMETRY	1. Line & Angles	1	1			1	2					10	22	40 Minutes	
		2. Triangle, Parallelogram and Polygon			1	2			2	8						
		3. Similarity and Congruency					2	4								
		4. Circle	1	1			1	2								
		5. Solid Shapes					1	2								
	CO-ORDINATES														5	

2	**GEOMETRY**	6. Co-ordinates	1	1			1	2					2	3	Minutes	
3	**MENSURATION**	7. Perimeter, Area and Volume			1	2					1	4	2	6	11 Minutes	
4	**TRANSFORMATION**	8. Transformation							1	4			2	5	9 Minutes	
		9. Bearing and Scale Drawing	1	1												
5	**SETS**	10. Sets	1	1			1	2			1	4	3	7	13 Minutes	
6	**ARITHMETIC**	11. Whole Number	1	1			1	2	1	4			3	7	38 Minutes	
		12. Integer														
		13. Rational Number														
		14. Real Number														
		15. Ratio, Proportion & Percentage					1	2					4	14		
		16. Profit & Loss									1	4				
		17. Unitary Method									1	4				

		18. Simple Interest							1	4						
7	**STATISTICS**	19. Statistics	1	1			1	2	1	4			3	7	13 Minutes	
8	**ALGEBRA**	20. Algebraic Expression	1	1	1	2			3	12			12	29	51 Minutes	
		21. Indices	1	1			2	4								
		22. Equation, Inequality & Graphs	1	1			2	4	1	4						
		Total	**10**	**10**	**3**	**6**	**14**	**28**	**10**	**40**	**4**	**16**	**41**	**100**	**180 Minutes**	

Question Group, No of Question, Mark & Time allocation

Question Group	**No. of questions**	**Marks for each question**	**Total Marks**	**Time Allocation**	**Remarks**
Group-A (Very-short)	10	1	10	18 Minutes	
Group-B (Short)	17	2	34	62 Minutes	
Group-C (Long)	14	4	56	100 Minutes	

नमुना पश्नपत्र

विषय : गणित | पूर्णाङ्क : 100

कक्षा : 8 | उत्तीर्णाङ्क : 40

सबै प्रश्न अनिवार्य छन् ।

समूह "क" [10 x 1 = 10]

1. (क) दिइएको चित्रमा x को मान कति हुन्छ ?

(In the given figure, what is the value of x ?)

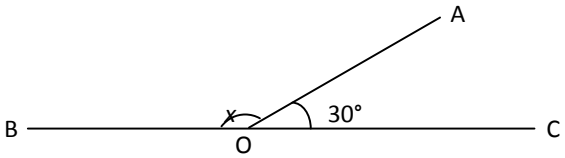

(ख) यदि कुनै एउटा वृत्तको अर्धव्यास r से.मी. भए त्यसको परिधिको नाप कति हुन्छ ? पत्ता लगाउ ।

(If the radius of a circle is r cm, find the measure of its circumference?)

2. (क) दिइएका चित्रमा सरल रेखा AB ले बनाएको x खण्ड कति हुन्छ ?

(What is the x-intercept made by the straight line AB in the given figure?)

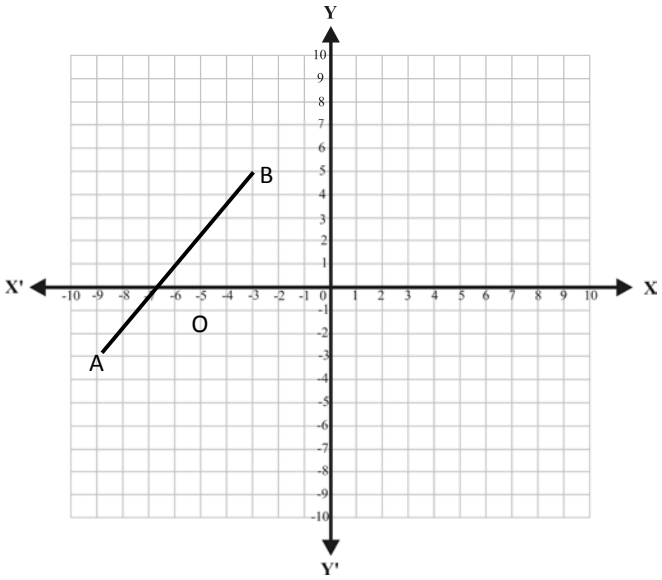

(ख) A बाट B को दिशास्थिति लेख ।

(Write the bearing of B from A.)

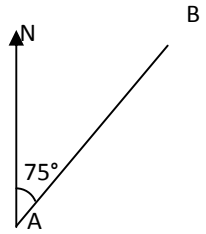

3. (क) दिइएको भेन चित्रको आधारमा $A \cup B$ को समूह लेख ।

(Write the set $A \cup B$ from the given Venn diagram.)

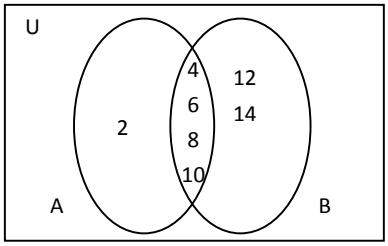

(ख) दिइएको तथ्याङ्कको रित मान कुन हो ?

(Which is the mode of the data given below?)

120, 125, 130, 125, 135

4. (क) दिइएको विजीय अभिव्यञ्जकहरूमा साझा गुणन खण्ड पत्ता लगाऊ ।

(Find the common factor in the given algebraic expressions)

x(a-b), y (b-a)

(ख) यदि $x \neq 0$ भए $x°$ को मान कति हुन्छ ?

(What is the value of x° ? if $x \neq 0$)

5. (क) यदि $3x + 2 = 23$ भए x को मान पत्ता लगाऊ ।

(If $3x + 2 = 23$, then find the value of x)

(ख) 12 लाई पञ्चाधार पद्धतिमा परिवर्तन गरी लेख ।

(Convert 12 into base quinary numeration system.)

समूह "ख" [17 x 2 = 34]

6.(क) दिइएको चित्रबाट x को मान पत्ता लगाऊ ।

(Find the value of x from the given figure)

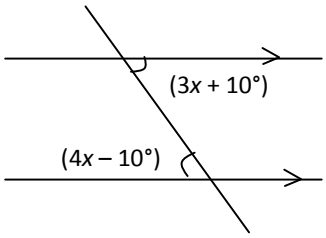

४४

(ख) आयात र वर्गका एकापसमा नमिल्ने दुई ओटा गुणहरू लेख ।

(Write down the two distinct properties between rectangle and square.)

(ग) दिएका त्रिभुजमा कुन कुन अनुरूप छन ?

(Which triangles are congruent in the given triangles ?)

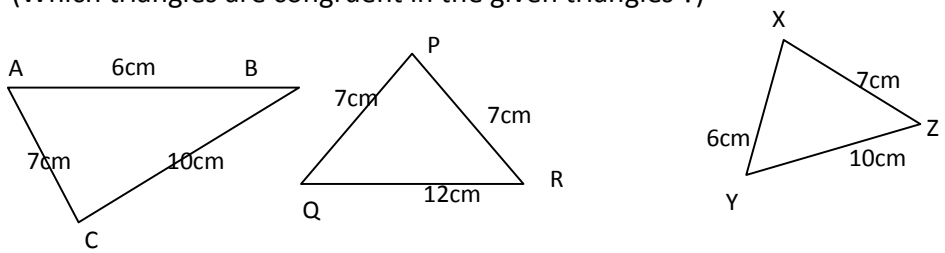

7.(क) दिएको चित्रमा EF//GH छ भने ΔEFO ΔOGH प्रमाणित गर ।

(In the given figure EF//GH, Prove that $\Delta EFO \sim \Delta OGH$)

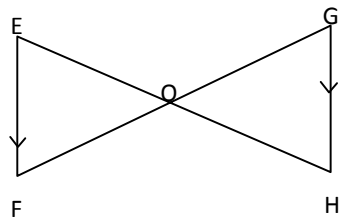

(ख) यदि एउटा वृत्ताकार रोटीको व्यास 14 से.मी छ भने उक्त रोटीको क्षेत्रफल कति होला ? ($\pi = \frac{22}{7}$)

(If the diameter of a circular chapatti is 14 cm, what will be its area ? ($\pi = \frac{22}{7}$)

(ग) एउटा घनको जाली बनाऊ ।

(Draw the net of a cube)

8. (क) यदि एउटा आयतको लम्बाइ 8 से.मी. र चौडाइ 6 से.मी. छन् भने उक्त आयतको विकर्णको लम्बाइ कति होला ?

(If a rectangle has its length 8cm and breadth 6cm, then what will be the length a diagonal of the rectangle ?)

(ख) बिन्दुहरू A (4, 3) र B(7,-1) बिचको दुरी पत्ता लगाऊ ।

(Find the distance between the points A(4, 3) and B(7,-1).

(ग) यदि L = {20 भन्दा साना बिजोर सङ्ख्याहरूको समूह } र P = {30 भन्दा साना रूढ सङ्ख्याहरूको समूह} भए समूह L∩P लाई भेन - चित्रमा देखाऊ ।

(If L = {set of odd numbers less than 20} and P = {set of prime numbers less than 30}, then show the set L∩P by drawing a Venn - diagram.}

9.(क) सरल गर (Simplify) : (20-4) + {8 X (2+4)}

(ख) कुनै कक्षामा 40 जना विद्यार्थी छन्, ती भध्ये 4 जना अनुपस्थित भए भने उपस्थित विद्यार्थी सङ्ख्या प्रतिशतमा निकाल ।

(There are 40 students in a class, 4 of them are absent, then find the percentage of the present students.)

(ग) तल दिइएका तथ्याङ्कहरूको अङ्क गणितीय मध्यक ($\bar{x}$) पत्ता लगाऊ ।

(Find the arithmetic mean ($\bar{x}$) of the given data.)

12, 10, 15, 14, 16, 25, 18, 22

10. (क) $a^2-b^2 = (a+b)(a-b)$ हुन्छ भनी चित्रमा देखाऊ ।

(Show $a^2-b^2 = (a+b)(a-b)$ in a diagram.)

(ख) घाताङ्कको नियम प्रयोग गरी सरल गर । (Simplify by using the law of indices):

$(3xy^2)^3 \times (2x^2y)$

(ग) यदि x = 5, y = 2, m = 2 र n = 3 भए $\frac{x^{m+n} \times y^{m-n}}{x^{m-n} \times y^{m+n}}$ को मान पत्ता लगाऊ ।

(If x = 5, y = 2, m = 2 and n = 3, find the value of $\frac{x^{m+n} \times y^{m-n}}{x^{m-n} \times y^{m+n}}$.)

11.(क) सङ्ख्या रेखामा देखाऊ (Show in a number line): $5x < 30$

(ख) दिइएको समीकरणलाई लेखाचित्रमा देखाऊ (Show the given equation in a graph):
x + y = 2

समूह "ग" [14x 4 = 56]

12. कम्पासको प्रयोग गरी एउटा भुजा 6 से.मी. भएको नियमित षडभुजको रचना गर ।

(Construct a regular hexagon with 6cm the side of by using the compass.)

13. समद्विबाहु त्रिभुजका आधारका कोणहरू बराबर हुन्छन् भनी प्रयोगद्वारा देखाऊ ।
(फरक फरक नापका दुई ओटा चित्र अनिवार्य छन् ।)

[(Experimentally verify that the base angles of isosceles triangle are equal.
(Two figures of difference measures are required)]

14. शीर्षबिन्दु P(4,5), Q(1,10) र R(0,-2) भएको ΔPQR लाई लेखाचित्रमा अङ्कन गरी 4 एकाइ बायाँ र 3 एकाइ तल विस्थापन गरी उक्त त्रिभुजलाई लेखाचित्रमा प्रस्तुत गर ।

(Plot the ΔPQR in the graph whereas its vertices are P(4,5), Q(1,0) and R(7,-2). Again plot in the graph of the displacement triangle when it is displaced 4 unit right and 3 unit below.)

15. राम जानकी मा.वि.को कक्षा ८ को वार्षिक परीक्षामा सम्मिलित 100 जना विद्यार्थीमध्ये 60 गणितमा, 50 विज्ञानमा र 20 जना दुवै विषयमा उत्तीर्ण भए भने दुवै विषयमा कति जना विद्यार्थी अनुत्तीर्ण भए होलान ? भेन चित्र प्रयोग गरी पत्ता लगाऊ ।

(Out of 100 students who appeared in grade 8 annual examination of Ram Janaki Secondary School, 60 students passed Mathematics, 50 Science and 20 students in both subjects. How many students failed in both subjects ?)

16. एउटा आयातकार कोठाको लम्बाइ, चौडाइको दोब्बर र उचाइ लम्बाइको एक तिहाइ छ । यदि सो कोठामा 972 घन मी. हावा अटेको छ भने सो कोठाको भुइँको क्षेत्रफल निकाल ।

(The length of a rectangular room is double of its breadth and height is one third of the length. If the room contains 972 cubic meter of air, find the area of floor of the room.)

17. एउटा कम्प्युटर सेट रू. 40,000 मा बिक्री गर्दा 25% नाफा भयो भने यसको क्रयमूल्य कति होला ? पत्ता लगाऊ ।

(What will be the cost price of a computer set when it is sold in 40,000 with the profit of 25% ? Find it.)

18. कुनै एउटा काम पुरा गर्न 20 जना कामदारलाई 15 दिन लाग्छ । उक्त काम 12 दिनमा सिध्याउन कति जना कामदार थप्नु पर्ला ?

(20 laborers take 15 days to complet any work. How many laborers must be added to complete the same work in 12 days ?)

19. कुनै धनराशीको 3 महिनामा वार्षिक $5\frac{1}{2}\%$ ब्याजदरले ब्याज रू. 66 हुन्छ भने सो धनराशी (साँवा) पत्ता लगाऊ ।

(Find the principal money if its interest in 3 months with $5\frac{1}{2}\%$ per annum is Rs.66.)

20. सरल गर (Simplify): $\frac{\sqrt{6}}{\sqrt{2}}-\frac{24}{\sqrt{12}}+2\sqrt{48}-3\sqrt{8}$

21. तल दिइएका तथ्याङ्कलाई वृत्त चित्रमा प्रस्तुत गर :

(Present the data given below in a pie chart)

विशिष्ट श्रेणी (Distinction)	प्रथम श्रेणी (First Div.)	द्वितीय श्रेणी (Second Div.)	तृतीय श्रेणी (Third Div.)
40	56	32	16

22. खण्डीकरण गर : (Factorize): $25x^2 - 2xy + \frac{y^2}{25}$ and $x^2 + 4x + 3$

23. म.स. पत्ता लगाऊ : (Find the HCF): $x^2 + 6x + 8$, $x^2 - 4$ and $x^2 + 4x + 4$

24. सरल गर : (Simplify): $\frac{x^2 - 5x + 6}{x^2 - 9} + \frac{x-3}{x+3}$

25. हल गर : (Solve): $3x^2 - 11x - 20 = 0$

उत्तर कुञ्जिका

विषय : गणित

कक्षा : ८

समूह "क"

1.(क)	दिइएको चित्रका आधारमा x = 150° लेखेमा	1.0
	(x+30° = 180° वा सरल रेखाको कोण 180° भनेर)	
(ख)	वृत्तको परिधि (C) = 2πr लेखेमा	1.0
2.(क)	*x* खण्ड – 3 हो वा OA = -3 लेखेमा	1.0
3.(क)	∠NAB = ∠075° लेखेमा	1.0
(ख)	A∪B = {2, 4, 6, 8, 10, 12, 14} लेखेमा	1.0
(ग)	रित मान 125 भनी लेखेमा	1.0
4.(क)	*x*(a-b), -y(a-b)	0.5
	साझा गुणन खण्ड = (a–b)	0.5
(ख)	x = 1, 2 लेखी x° = 1° वा 2°	0.5
	x° = 1	
5.(क)	3x = 23 – 2	0.5

$x = 7$ 0.5

(ख) $5 \,|\, 12 \,|\, 2$
$\quad\;\; 10$
$\quad\;\; 2$ 0.5

$= 22_5$ 0.5

समूह "ख"

6. (क) एकान्तर कोण बराबर हुन्छन् । 0.5

or, $4x - 10° = 3x + 10°$ 0.5

or, $4x - 3x = 10° + 10°$ 0.5

$\therefore\ x = 20°$ 0.5

(ख) - आयातका सम्मुख भुजाहरू समानान्तर र बराबर हुन्छन् । 0.5

- आयातका विकर्णहरू समद्विभाजित हुन्छन् । 0.5
- वर्गका सबै भुजाहरू बराबर हुन्छन् । 0.5
- वर्गका विकर्णहरू समकोण हुनगरी समद्विभाजित हुन्छन् । 0.5

(वा यस्तै एकापसमा नमिल्ने 2/2 ओटा गुणहरू लेखेमा)

(ग) ΔABC र ΔXYZ मा

i. $AC = XZ = 7$ (भु.) 0.5

ii. $BC = YZ = 10$ (भु.) 0.5

iii. $AB = XY = 6$ (भु.) 0.5

$\therefore\ \Delta ABC \cong \Delta XYZ$ (भु.भु.भु.) 0.5

7. (क) यहाँ, EF//GH छ त्यसैले EH छेदक हो ।

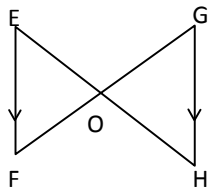

i. $\angle EFO = \angle OGH$ (एकान्तर कोण) 0.5

ii. $\angle FEO = \angle GHO$ (एकान्तर कोण) 0.5

iii. $\angle EOF = \angle GOH$ (शीर्षाभिमुख कोण) 0.5

$\therefore$ Δ DEFO ~ ΔGHO (सङ्गत कोणहरू बराबर भएकाले) 0.5

(ख) दिएको रोटीको व्यास (d) = 14 cm, अर्धव्यास $(r) = \frac{d}{2} = \frac{14}{2} = 7cm$ 0.5

क्षेत्रफल (A) $= \pi r^2$ 0.5

$= \frac{22}{7} \times 7 \times 7$ 0.5

= 154 sq.cm. 0.5

(ग) 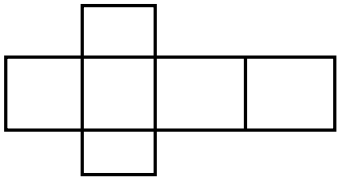 2

(यस्तो प्रकारको net को diagram बनाएमा)

8. (क)

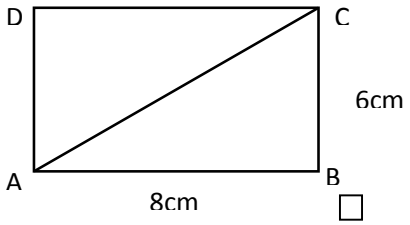

0.5

AB = 8cm, BC = 6xm, AC = ?

यहाँ, $h^2 = p^2 + b^2$ (ΔABC समकोण Δ भएकाले) 0.5

$= (8cm)^2 + (6cm)^2$ 0.5

$= (64 + 36)cm^2$

$= 100cm^2 = (10\ cm)^2$

$\therefore$ AC = h = 10cm 0.5

(ख) A(4, 3) B(7,-1) 0.5

(X_1, y_1) (X_2, y_2)

AB $= \sqrt{(x_2 - x_1)^2 + (y_2 - y_1)^2}$ 0.5

$= \sqrt{(7-4)^2 + (-1-3)^2}$ 0.5

$= \sqrt{(3)^2 + (-4)^2}$

$= \sqrt{9+16}$

$= \sqrt{25}$ 0.5

= 5 units

(ग) L = {1, 3, 5, 7, 9, 11, 13, 15, 17, 19} 0.5

P = {2, 5, 7, 11, 13, 17, 19, 23, 29}

L ∩ P = {5, 7, 11, 13, 17, 19} 0.5

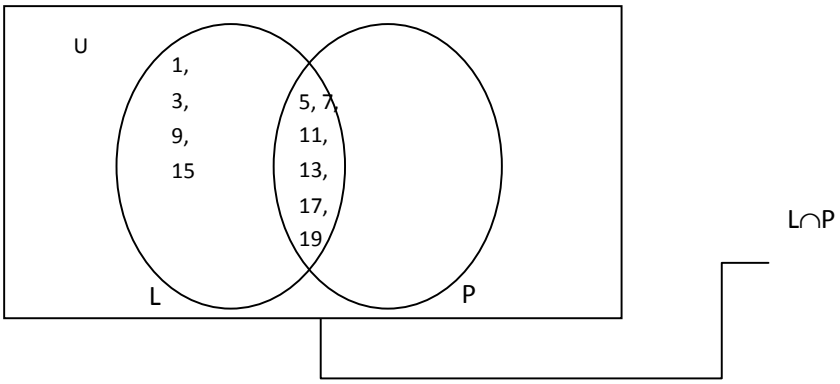

9. (क) (20-4) + {8 x (2+4)}

= 16 + {8 x (6)} 0.5

= 16 + {8x 6} 0.5

= 16 + 48 0.5

= 64 0.5

(ख) जम्मा विद्यार्थी = 40

अनुपस्थित विद्यार्थी = 4

उपस्थित विद्यार्थी = जम्मा विद्यार्थी - अनुपस्थित विद्यार्थी 1.0

= 40 – 4 = 36

उपस्थित विद्यार्थी प्रतिशत $= \frac{\text{उपस्थित विद्यार्थी}}{\text{जम्मा विद्यार्थी}} \times 100$ 1.0

$= \frac{36}{40} \times 100 = 90\%$

(ग) $\bar{X} = \frac{12+10+15+14+16+25+18+22}{8}$ 1

$= \frac{132}{8} = 16.5$ 1

10.(क)

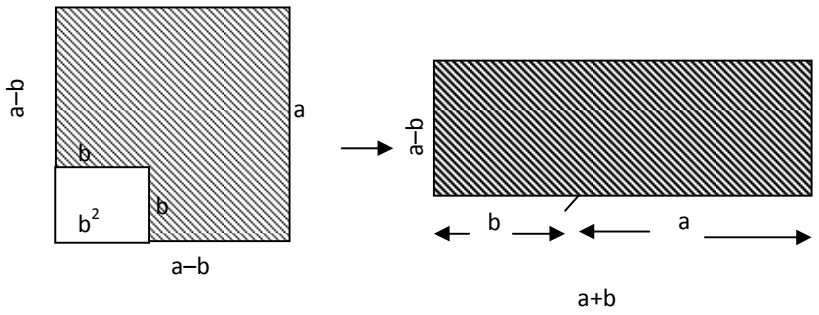

1+1

(ख) $3^3x^3y^{2X3}$ x $2x^2y^1$ 0.5

$= 27 \times 2.x^{3+2} . y^{6+1}$ 0.5

$= 54x^5y^7$ 1.0

(ग) $\frac{5^{2+3} \times 3^{2-3}}{5^{2-3} \times 3^{2+3}}$

$= \frac{5^5 \times 3^{-1}}{5^{-1} \times 3^5}$ 1

$= \frac{5^{5+1}}{3^{5+1}} = \frac{5^6}{3^6} = \left(\frac{5}{3}\right)^6$ 1

11(क) $5x < 30$

or, $x < \frac{30}{5}$ 1.0

$\therefore x < 6$ 1.0

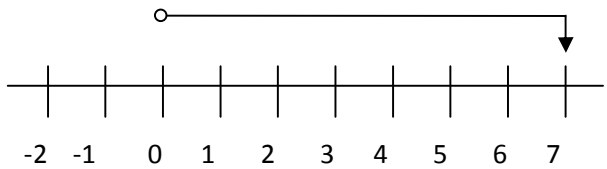

(ख) x = 2-y

x	2	0	-2
y	0	2	4

यस तथ्याङ्कलाई Graph मा देखाएमा 2

12. n = 6

(i) भित्री कोण = $\frac{n-2}{n}\times 180^\circ = \frac{6-2}{6}\times 180^\circ = \frac{4}{6}\times 180^\circ$ = 120° 1.0

(ii) AB = 6cm एउटा रेखाखण्ड खिच्ने ।

(iii) बिन्दु B मा 120° को कोण खिच्ने र 6cm को चापले काटी C नाम दिने । 1.0

(iv) बिन्दु C मा 120° को कोण खिच्ने र 6cm को चापले काटी D नाम दिने ।
यस्तै गरी D मा पनि 120° को कोण खिच्ने E, F सम्म गर्ने र F र A जोड्ने ।

(v) अब, चाहिएको ABCDEF तयार भयो ।

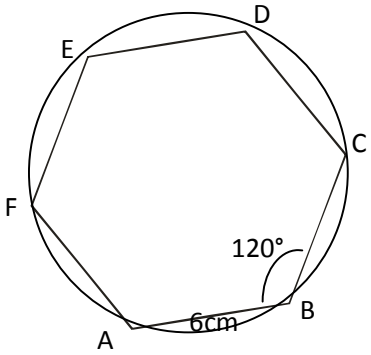

13. फरक आधार भएको दुई ओटा समद्विबाहु त्रिभुजहरू खिच्ने ।

(i)

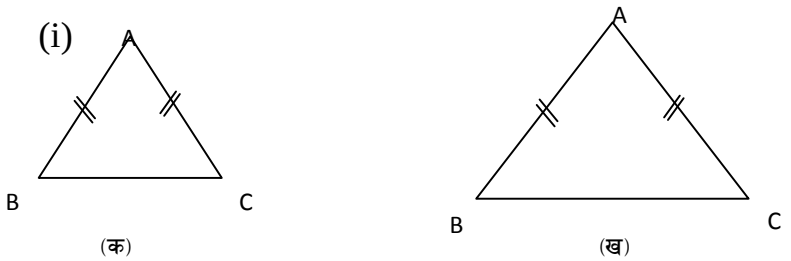

2

(ii) प्रोट्याक्टरको प्रयोग गरेर दुवै त्रिभुजका कोणहरू नापेर तलको तालिकामा भर्ने

चित्र नं.	∠ABC	∠BCA	परिणाम
क			∠ABC = ∠BCA
ख			

(iii) माथिको तालिकाबाट समद्विबाहु त्रिभुजका आधारका कोणहरू बराबर हुन्छन् ।

14. The points are displaced 4 units right and 3 units below.

The displaced points are P (4, 5) $\longrightarrow$ P' (4+4, 5-3) = P' (8, 2) 1

Q (1,0) $\longrightarrow$ Q' (1+4, 0-3) = Q' (5, -3) 1

R (7, -2) $\longrightarrow$ R' (7+4, -2-3) = R' (11, -5)

माथिको तथ्याङ्कलाई ग्राफ पेपरमा देखाएमा । 1+1=2

15. n(U) = 100

n(M) = 60

n(S) = 50 0.5

n(M $\cap$ S) = 20

no(M)= ?

n($\overline{M \cup S}$) = ?

n(M $\cap$ S) = n(MUS) – no(M) – n(S) 1

20 = n(MUS) – 40 – 30

$\therefore$ n (MUS) = 90

n(MUS) = n(U) - n($\overline{M \cup S}$) 1

90 = 100 - n($\overline{M \cup S}$)

n($\overline{M \cup S}$) = 10 दुवै विषय फेल भएका

$\therefore n_0$(M) = 40 जना विद्यार्थी गणितमा मात्र पास भएका 0.5

16. कोठाको लम्बाइ = l

कोठाको चौडाइ = b

कोठाको उचाइ = h

यहाँ, l = 2b or $b = \frac{1}{2}l$

h = $\frac{1}{3}l$

हावाको आयतन = कोठाको आयतन

972sq. m = l x b x h

$= l \times \frac{1}{2} l \times \frac{1}{3} l$

$= \frac{l^3}{6}$

$l^3 = 6 \times 972$

$l^3 = 2 \times 3 \times 9 \times 9 \times 3 \times 2 \times 2$

$= 2^3 \times 3 \times 3 \times 3 \times 3 \times 3 \times 3$

$= 2^3 \times 3^6$

$l = 2 \times 3^2$

$\therefore l = 18cm$

b = $\frac{1}{2} l = \frac{1}{2} \times 18 = 9cm$

कोठाको क्षेत्रफल = l x b

= 18 x 9

= 162 sq.m

17. विक्रय मूल्य = 40,000 (S.P)

नाफा % = 25% (P)

क्रय मूल्य = x मानौं (C.P)

वि.मू. = क्र.मू. + नाफा 1

40,000 = x + $\frac{25}{100} \times x$ 0.5

= x + $\frac{x}{4}$ 0.5

= $\frac{5x}{4}$

5x = 40,000 x 4 0.5

x = $\frac{40,000 \times 4}{5}$ 0.5

$\therefore$ C.P = x = Rs. 32000 0.5

18. एउटा काम 15 दिनमा पुरा गर्न 20 जना कामदार चाहिन्छ । 1.0

एउटा काम 1 दिनमा पुरा गर्न 20 X 15 जना कामदार चाहिन्छ । 1.0

एउटा काम 12 दिनमा पुरा गर्न $\frac{20\times15}{12}$ जना कामदार चाहिन्छ । 1.0

एउटा काम 12 दिनमा पुरा गर्न 25 जना कामदार चाहिन्छ । 1.0

थप चाहिने कामदार 25 – 20 = 5 जना चाहिन्छ ।

19. दिएको

ब्याजदर (R) = $5\frac{1}{2}\% = \frac{11}{2}\%$

समय (T) = 3 महिना = $\frac{3}{12}$ = $\frac{1}{4}$ वर्ष 1.0

व्याज (I) = Rs. 66

मूलधन (सावाँ) P = ?

$I = \frac{PTR}{100}$ 0.5

$P = \frac{I\times100}{TR}$ 0.5

or, $= \frac{66\times100}{\frac{1}{4}\times\frac{11}{2}}$ 0.5

$= \frac{66\times100}{11}\times8$ = Rs.4800 0.5

20. $\frac{\sqrt{6}}{\sqrt{2}} - \frac{24}{\sqrt{12}} + 2\sqrt{48} - 3\sqrt{8}$ 1.0

$= \frac{\sqrt{3}\times\sqrt{2}}{\sqrt{2}} - \frac{8\times3}{\sqrt{4\times3}} + 2\sqrt{16\times3} - 3\sqrt{4\times2}$ 1.0

$= \sqrt{3} - \frac{8\sqrt{3}\times\sqrt{3}}{2\sqrt{3}} + 2\times4\sqrt{3} - 3\times2\sqrt{2}$ 1.0

$= \sqrt{3} - 4\sqrt{3} + 8\sqrt{3} - 6\sqrt{2}$ 0.5

$= 5\sqrt{3} - 6\sqrt{2}$

21.

विशिष्ट श्रेणी	प्रथम श्रेणी	द्वितीय श्रेणी	तृतीय श्रेणी	जम्मा
40	56	32	16	144

जम्मा विद्यार्थी सङ्ख्या = 144 जना

144 जना = 360°

1 जना = $\left(\frac{360}{144}\right)^{\circ} = \left(\frac{5}{2}\right)^{\circ}$ 1.0

श्रेणी	विद्यार्थी सङ्ख्या	केन्द्रकोण
विशिष्ट श्रेणी	40	$40 \times \frac{5}{2} = 100°$
प्रथम श्रेणी	56	$56 \times \frac{5}{2} = 140°$
द्वितीय श्रेणी	32	$32 \times \frac{5}{2} = 80°$
तृतीय श्रेणी	16	$16 \times \frac{5}{2} = 40°$
जम्मा	144	360°

1.0

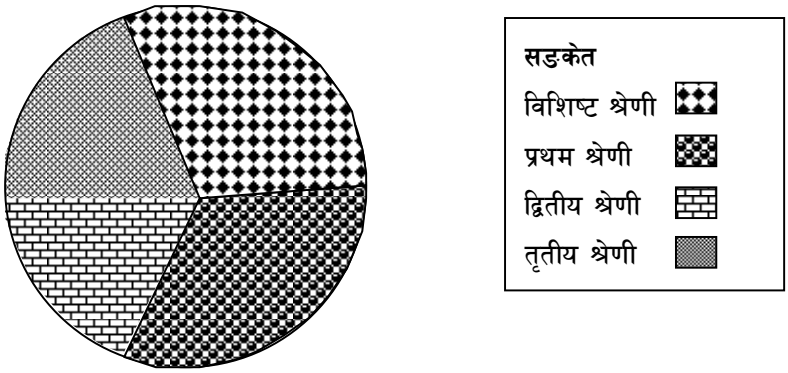

2

22. $25x^2 - 2xy + \frac{y^2}{25}$

$= (5x)^2 - 2(5x).\left(\frac{y}{5}\right) + \left(\frac{y}{5}\right)^2$ 1

$= \left(5x - \frac{y}{5}\right)^2$ 1

x^2+4x+3

$= x^2+x+3x+3$ 1

$= x(x+1)+3(x+1)$

$= (x+1)(x+3)$ 1

23. पहिलो अभिव्यञ्जक $= x^2+6x+8$

$= x^2+4x+2x+8$

$= x(x+4)+2(x+4)$

$= (x+2)(x+4)$ 1

दोस्रो अभिव्यञ्जक $= x^2-4$

$= x^2 - 2^2$

$= (x+2)(x-2)$ 1

तेस्रो अभिव्यञ्जक $= x^2+4x+4$

$= x^2+2x+2x+4$

$= x(x+2)+2(x+2)$ 1

$= (x+2)(x+2)$

∴ म.स. = तिन ओटै अभिव्यञ्जकहरूको साझा गुणन खण्ड

$= (x+2)$ 1

24. $\frac{x^2-5x+6}{x^2-9}+\frac{x-3}{x+3}$

$= \frac{x^2-3x-2x+6}{x^2-3^2}+\frac{x-3}{x+3}$ 1

$= \frac{x(x-3)-2(x-3)}{(x+3)(x-3)}+\frac{x-3}{x+3}$ 1

$= \frac{(x-3)(x-2)}{(x+3)(x-3)}+\frac{x-3}{x+3}$ 1

$= \frac{x-2+x-3}{x+3}$ 1

$= \frac{2x-5}{x+3}$

25. $3x^2-11x-20 = 0$

or, $3x^2-15x+4x-20 = 0$ 1

or, $3x(x-5)+4(x-5) = 0$ 1

or, $(3x+4)(x-5) = 0$

यदि $3x + 4 = 0$ भए

$\therefore x = -\frac{4}{3}$ 1

यदि $x - 5 = 0$ भए

$\therefore x = 5$

सामाजिक अध्ययन र जनसङ्ख्या शिक्षा

आधारभूत तह (कक्षा ८) विशिष्टीकरण तालिका (सैद्धान्तिक)

विषय : **सामाजिक अध्ययन र जनसङ्ख्या शिक्षा**

एकाइ क्षेत्र	घन्टी	ज्ञान र बोध			प्रयोगात्मक तथा खोजमूलक सिप			समालोचनात्मक चिन्तन सिप			अभिवृत्ति			प्रश्न सङ्ख्या			अङ्क भार	कैफियत
		अति सङ्क्षिप्त	सङ्क्षिप्त	लामो	अति सङ्क्षिप्त	सङ्क्षिप्त	लामो	अति सङ्क्षिप्त	सङ्क्षिप्त	लामो	अति सङ्क्षिप्त	सङ्क्षिप्त	लामो	अति सङ्क्षिप्त	सङ्क्षिप्त	लामो	७५	
१. हामी र हाम्रो समाज	१४	१	१											१	१		७	वर्षिक परीक्षामा सैद्धान्तिक ७५ अङ्क र प्रयोगात्मक २५ अङ्क गरी जम्मा १०० अङ्क हुने छ भने उत्तीर्णाङ्क सैद्धान्तिकमा ३० अङ्क र प्रयोगात्मकमा १० रहने छ।
२. हाम्रो सामाजिक मूल्य र मान्यता	१६							१				१		१	१		७	
३. सामाजिक समस्या र समाधान	१६	१				१								१	१		७	
४. नागरिक चेतना	१९	१								१				१		१	९	
५. हाम्रो पृथ्वी	२०				१		१							१		१	९	
६. हाम्रो विगत	१७	१							१					१	१		७	
७. हाम्रो आर्थिक क्रियाकलाप	१५	१	१											१	१		७	
८. हाम्रो अन्तर्राष्ट्रिय सम्बन्ध र सहयोग	१४	१	१											१	१		७	
९. जनसङ्ख्याको परिचय र जनसाङ्ख्यिक अवस्था	२२			१												१	८	
१०. जनसङ्ख्या वृद्धि र व्यवस्थापन	२२	१				१								१	१		७	
जम्मा	१७५	७	३	१	१	२	१	१	१	१		१		९	७	३	७५	

प्रश्नका प्रकार	प्रश्नको सङ्ख्या र अङ्क भार	समय
अति सङ्क्षिप्त उत्तर आउने	९ प्रश्न X १ अङ्क = ९अङ्क	अति सङ्क्षिप्त उत्तर आउने ९ X १.९ = १७ मिनेट
सङ्क्षिप्त उत्तर आउने	७ प्रश्न X ६ अङ्क = ४२ अङ्क	सङ्क्षिप्त उत्तर आउने ७ X १० = ७० मिनेट
लामो उत्तर आउने	३ प्रश्न X ८ अङ्क = २४ अङ्क	लामो उत्तर आउने ३ X १६ = ४८ मिनेट
	१९ प्रश्न = ७५ अङ्क	जम्मा १३५ मिनेट

प्रयोगात्मक मूल्याङ्कनको विशिष्टीकरण तालिका

विषय : सामाजिक अध्ययन र जनसङ्ख्या शिक्षा **आधारभूत तह (कक्षा ८)**

विद्यार्थीको नाम	सिर्जनात्मक कार्य ५					सिपमूलक कार्य ५					खोजमूलक कार्य ५					सामुदायिक कार्यमा सहभागिता ५					नमुना व्यवहार प्रदर्शन ५					जम्मा अङ्क
	अ उ * ५	उ * ४	म * ३	सा * २	नि * १	अ उ * ५	उ * ४	म * ३	सा * २	नि * १	अ उ * ५	उ * ४	म * ३	सा * २	नि * १	अ उ * ५	उ * ४	म * ३	स * २	नि * १	अ उ * ५	उ * ४	म * ३	सा * २	नि *१	

* अ उ = अति उत्तम, उ = उत्तम, म = मध्यम, सा = सामान्य, नि = निम्न

नोटः माथि उल्लिखित शीर्षकभित्र निम्न लिखित कुराहरू पर्दछन् :

सिर्जनात्मक कार्य : कथा, कविता, गीत, वक्तृत्वकला, संवाद, भूमिका अभिनय, चिठी,सम्पादकीय आदि ।

सिपमूलक कार्य : सूची, तालिका, स्तम्भचित्र, वृत्तचित्र, समय रेखा, नक्सा, योजना, प्रश्नावली, प्रतिवेदन आदि निर्माण ।

खोजमूलक कार्य : अवलोकन, अन्तर्वार्ता, तथ्याङ्क सङ्कलन, समाचार सङ्कलन, विश्लेषण आदि ।

सामुदायिक कार्यमा सहभागिता : विभिन्न सामुदायिक कार्य (बाटो, चौतारो, धारा, विद्यालय आदि निर्माण र सरसफाइ, अरूलाई सहयोग गर्ने, विवाह, व्रतबन्ध जस्ता कार्यमा सहयोग र सहभागिता आदि)

नमुना व्यवहार प्रदर्शन : नेतृत्व लिने, मिलेर काम गर्ने, अरूप्रति सहिष्णु हुने, समन्वय गर्ने, उल्लेखनीय प्रतिभा प्रदर्शन गर्ने, समाजमा उत्कृष्ट व्यवहार प्रदर्शन आदि ।

पुनश्च : विद्यार्थीले गरेका कार्यको नियमित रूपमा अभिलेख राखी सोका आधारमा मूल्याङ्कन गर्नुपर्दछ । **प्रयोगात्मक मूल्याङ्कनको उत्तीर्णाङ्क १० अङ्क हुने छ ।**

कक्षा :८ पूर्णाङ्क : ७५

विषय: सामाजिक अध्ययन र जनसङ्ख्या शिक्षा उत्तीर्णाङ्क : ३०

Subject: **Socail Studies and Population Education** समय : २ घ. १५ मि.

समूह क (Group A)

अति सङ्क्षिप्त उत्तर आउने प्रश्नहरू : (Very short answer questions) ९ X १ = ९

प्रश्न नं. १. **विद्यालय क्षेत्र सुधार कार्यक्रमको कुनै एक उद्देश्य उल्लेख गर ।**

Mention any one objective of School Sector Reform program

प्रश्न नं. २ तिमी बसेको क्षेत्रमा अवस्थित कुनै एक सम्पदालाई विश्व सम्पदा सूचीमा समावेश गर्नुपर्नाका कुनै एक आधार लेख ।

Write down any one base to enlist a heritage located at your residential area to the world heritage site .

प्र.नं. ३. भ्रष्टाचार हुनुका कुनै दुई कारणहरू लेख ।

Write any two reasons of corruption.

प्र.नं. ४. समावेशीकरण भनेको के हो ?

What is inclusion ?

प्र.नं. ५ नक्सामा स्केल RF १:१०००००० ले वास्तविक दुरी कति जनाउँछ ?

What is the exact distance in real ground denoted by RF 1:1000000 in a map ?

प्र.नं.६. ४२ सालको पर्व भन्नाले के बुझिन्छ ? एक वाक्यमा लेख ।

What do you mean by '42 Salko Parva' ?. Write it in a sentence.

प्र.नं.७. कुनै राष्ट्रले कति परिमाणमा नोट छाप्ने भनी निर्धारण गर्न कुन निकायसँग अनुमति लिनुपर्छ ?

Which agency's permission is required to a country to mint the quantity of notes?

प्र.नं.८. विदेशस्थित कुटनीतिक नियोग स्थापना गर्नाका कुनै दुई ओटा महत्त्वहरू लेख ।

Give any two importance of establishment of diplomatic agency in foreign country ?

प्र.नं. ९. समाजका लागि ज्येष्ठ नागरिकहरू महत्त्वपूर्ण व्यक्तित्व हुन्, किन ? कुनै एक कारण लेख ।

Elder citizens are important persons for our society. Why? Write any one reason.

समूह 'ख' (Group B)

सङ्क्षिप्त उत्तर आउने प्रश्नहरू :(Short answer questions) ७X६= ४२

प्रश्न नं. १०. नेपालमा विकासका सम्भावनाका कुनै तिन ओटा क्षेत्रहरूको उल्लेख गरी छोटकरीमा वर्णन गर ।

Explain briefly any three sectors of development potentialities in Neapl.

प्रश्न नं.११. "आआफ्नो पहिचान कायम राख्दै विकासको काममा जुट्नु पर्छ । हाम्रो जाति, भाषा वा धर्म फरक हुन सक्छ,आपसमा मिले मात्र विकास हुन सक्छ ।"

"We should move forward together for development maintaining our identity. Our identity like caste, race, language, religion may differ but the development is possible only in the unity of us."

(क) माथिको अनुच्छेद कुन सामाजिक पक्षसँग सम्बन्धित छ ? १

a) Which aspect of the society is the above paragraph related to ?

(ख) माथिका विचारसँग तिमी कतिको सहमत छौँ ? सहमतिका कुनै ५ ओटा बुँदाहरू प्रस्तुत गर । ५

b) How far do you agree with the opinions mentioned above ? Present your five points to support it .

प्रश्न नं १२. समाजमा लागु पदार्थ दुर्व्यसन, सुशासन र बौद्धिक पलायनसँग सम्बन्धित जन चेतना जगाउने एक एक ओटा नारा तयार पार । ६

Prepare a slogan each on drug addiction, good governance and brain drain to create awareness in the society.

प्र.नं.१३. नेपालको शाहवंशीय राजतन्त्रको इतिहासमा पृथ्वीनारायण शाह प्रजातान्त्रिक राजा थिए । कसरी ? यस भनाइलाई पुष्टि गर्ने ६ ओटा तर्कहरू प्रस्तुत गर । ६

Prithivi Narayan Shah was democratic king in the history of Shah dynasty . How ? Present six logics to justify this statement.

प्र.नं.१४ व्यापार भनेको के हो ? नेपालमा वैदेशिक व्यापारको महत्त्व पाँच बुँदामा प्रष्ट पार ।

१ + ५ = ६

What is trade ? Clarify the importance of foreign trade in Nepal in five points.

प्र.नं.१५. असंलग्न आन्दोलनको परिचय दिई यसमा नेपालले खेलेको भूमिकालाई चार बुँदामा उल्लेख गर । **२ + ४ = ६**

Introduce Non - aligned Movement. State the role played by Nepal on it in four points.

प्र.नं. १६. विनिताले आफ्नो समुदायमा उमेरगत जनसङ्ख्याको बनोट सम्बन्धमा एक सर्वेक्षण गरिन् । उक्त सर्वेक्षणबाट निम्नानुसारको तथ्याङ्क प्राप्त भयो । यसलाई वृत्त चित्रमा देखाऊ । २+४=६

Binita made a survey on population composition by age in her society. She obtained the following data. Now prepare pie-chart on it.

	उमेर समूह (Age group)	सङ्ख्या (Number)
1	0-14	50
2	15-39	66
3	40-59	32
b\w	60 above	12

खण्ड ग (Group C)

लामो उत्तर आउने प्रश्नहरू (**Long answer question)** **३ x ८= २४**

प्र.नं. १७. तलको जस्तै तालिका बनाऊ र त्यसमा कुनै चार ओटा नागरिक दायित्वहरू लेखी तिनको पालना नगर्दा हुने चार असरहरू पनि लेख । ४+४= ८

Draw a table given below and mention any four civic responsibilities with their effects each if not obeyed them.

नागरिक दायित्व (civic responsibilities)	असरहरू (Effects)

प्र.नं. १८. तलका प्रश्नहरूको जवाफ देऊ ।

Answer the following questions.

(क) तिमी बसेको स्थान कुन ताप मण्डलमा पर्दछ ? त्यहाँ कस्तो हावापानी पाइन्छ, कारणसहित लेख ? । १+२= ३

In which temperate zone does your locality belong to ? What type of climate is found there ? Write with reasons.

(ख) नेपालको रेखाङ्कित नक्सा कोर र त्यसमा तलका तथ्यहरू उपयुक्त सङ्केत प्रयोग गरी भर । २+३= ५

Draw an outline map of Nepal and fill up the following facts by using the appropriate symbols (index). सगरमाथा हिमाल (Mount Everest), सुदूर पश्चिमाञ्चल विकास क्षेत्र (Far Western Development Region), **लुम्बिनी** (Lumbini)

प्र.नं. १९. जन साङ्खिकीको परिचय देऊ र जनसङ्ख्या परिवर्तनका निर्धारक तत्त्वहरू के के हुन् छोटकरीमा वर्णन गर । २+६=८

Give an introduction of demography and explain the determinant factors of demographic changes.

अङ्कन योजना (Marking Scheme)

अति सङ्क्षिप्त प्रश्नको उत्तर र अङ्कन योजना

१. विद्यालय क्षेत्र सुधार कार्यक्रमका उद्देश्यहरू निम्न छन् :

(क) विद्यालय बाहिर रहेका सबै बाल बालिकाहरूको शिक्षामा पहुँच विस्तार गर्नु

(ख) शैक्षिक संस्थामा सुधार गरी शैक्षिक गुणस्तर अभिवृद्धि गर्नु

माथि उल्लेखित उद्देश्य वा त्यस्तै मिल्दो कुनै एक उद्देश्य लेखेमा १ अङ्क प्रदान गर्ने ।

२. कुनै धार्मिक, सांस्कृतिक वा प्राकृतिक सम्पदालाई विश्व सम्पदा सूचीमा राख्न सकिने आधारहरू

(क) विश्वमा कला, संस्कृति र सम्पदाको अद्वितीय नमुनाको रूपमा रहेको

(ख) त्यहाँको ऐतिहासिक, साँस्कृतिक वा प्राकृतिक धरोहरको रूपमा रहेको

(ग) विश्वलाई अमूल्य योगदान दिन सक्ने

(घ) आन्तरिक एवम् बाह्य पर्यटन गन्तव्यको रूपमा रहेको

यी र यस्तै मिल्ने एक आधार प्रस्तुत गरेमा १ अङ्क प्रदान गर्ने ।

३. भ्रष्टाचार हुने कारणहरूमध्ये तलका वा त्यस्तै मिल्ने कुनै दुई कारणहरू लेखेमा प्रत्येकको ०.५ अङ्कका दरले १ अङ्क दिने ।

- लोभ लालचमा फस्नु
- धनप्रतिको मोह
- जन चेतनाको अभाव
- इमानदारितामा कमी

४. तल उल्लेख गरिए जस्तै मिल्ने परिभाषा दिएमा १ अङ्क दिने ।

समाजमा भएका सबै जात जाति, धर्म, वर्ण, लिङ्ग, र फरक शारीरिक अवस्था भएका मानिसहरूलाई राज्यका विभिन्न तह र निकायमा समावेश/ सहभागी गराउनु नै समावेशीकरण (Inclusion) हो ।

५. १० कि.मि. भनी हिसाब गरी देखाएमा १ अङ्क दिने, जस्तै

१०००००० = १० कि.मि.

१०० से.मि. x १००० मि

६. धीर शम्शेरका छोराहरूद्वारा प्रधान मन्त्री रणोदिप सिंहको हत्या गरी सत्ता कब्जा गरिएको घटनालाई नेपालको इतिहासमा ४२ सालको पर्व भनिन्छ । यो घटना वि.सं. १९४२ सालमा भएको थियो भनी उत्तर लेखेमा वा अन्य मिल्दो उत्तर लेखेमा १ अङ्क प्रदान गर्ने ।

७. संयुक्त राष्ट्रसङ्घअन्तर्गतको अन्तर्राष्ट्रिय मुद्रा कोष (International Monetary Fund) भनी उत्तर लेखेमा १ अङ्क प्रदान गर्ने ।

८ विदेशस्थित कूटनीतिक नियोग स्थापना गर्नुपर्नाका कारणहरू निम्न छन् :

- औपचारिक रूपमा राष्ट्रहरूबिचमा सूचनाहरू आदान प्रदान गर्न
- प्रवेशाज्ञा दिने कार्यका लागि
- दुई देशको सम्बन्धलाई सुदृढ गर्नका लागि
- आफ्नो राष्ट्रका नागरिकलाई विदेशमा सुरक्षालगायत अन्य आवश्यक सहयोग उपलब्ध गराउन वा यस्तै मिल्ने कुनै दुई कारणहरू लेखेमा ०.५ का दरले १ अङ्क प्रदान गर्ने ।

९. समाजमा जेष्ठ नागरिकले आफ्ना अनुभवहरू सुनाएर सही बाटो देखाउन सक्छन् ।

जेष्ठ नागरिकबाट हामीले विभिन्न प्रकारका ज्ञान र सिप सिक्न सक्छौ ।
यस्तै मिल्ने कुनै एक महत्त्व लेखेमा १ अङ्क प्रदान गर्ने ।

सङ्क्षिप्त प्रश्नको उत्तर र अङ्कन योजना

१०. नेपालमा विकासका सम्भावनाका क्षेत्रहरू निम्न छन् :

- ग्रामीण पर्यटन
- जल विद्युत
- जडीबुटी
- खनिज
- वन पैदावार
- कृषि
- व्यापार व्यवसाय
- उद्योग कलकारखानाको विकास
- बैङ्क र वित्तीय क्षेत्रको विकास

माथि उल्लिखित क्षेत्रहरूमध्ये वा अन्य मिल्दा ३ ओटा क्षेत्रको नाम उल्लेख गरेमा प्रत्येकको ०.५ अङ्कको दरले १.५ अङ्क प्रदान गर्ने र प्रत्येकको छोटो व्याख्या गरेमा १.५ अङ्कको दरले ४.५ अङ्क प्रदान गर्ने ।

११. (क) सामाजिक सद्भाव लेखेमा १ अङ्क प्रदान गर्ने

(ख) सहमतिका लागि निम्नानुसारका ५ बुँदा वा अन्य मिल्दा बुँदाहरू प्रस्तुत गरेमा प्रत्येक बुँदाको १ अङ्कको दरले बढीमा ५ अङ्क प्रदान गर्ने ।

- आपसी मेलमिलाप कायम गर्ने
- भेदभाव नगर्ने
- एक आपसमा सम्मान गर्ने वातावरण सिर्जना गर्ने
- मिलेर काम गर्ने
- अर्काको सुखदु:खमा सहभागी हुने
- विविधतामा रमाउने

१२. तलका जस्तै मिल्ने तिन ओटा नाराहरू बनाएमा प्रत्येकको २ अङ्कका दरले ६ अङ्क दिने ।

- युवाको आवाज, दुर्व्यसन मुक्त समाज
- हामी सबैको चाहना, सुशासनको कामना
- किन जान्छौ विदेश ? पराइको दास हुन, स्वदेश मै श्रम गरे फलाउने छौ सुनैसुन ।

१३. पृथ्वीनारायण शाह प्रजातान्त्रिक राजा थिए किनभने उनले

- जनताले चाहेका व्यक्ति कालु पाण्डेलाई काजी पद दिएका थिए ।
- घुस लिने र दिने दुवै राष्ट्रका शत्रुहरू हुन् भनी भ्रष्टाचार विरुद्ध जनताको पक्षमा दिव्य उपदेश जारी गरेका थिए ।
- नेपाल चार वर्ण छत्तीस जातको साझा फुलबारी हो भनी समावेशीकरणको उच्चतम सन्देश प्रवाह गरेका थिए ।
- विदेशीहरूसँग युद्ध गरी नेपाल र नेपालीको सार्वभौमिकताको संरक्षण गरेका थिए ।
- जनताको खाद्यान्न र रोजगारीको प्रत्याभूति गर्न उर्वर भूमि र खानी भएका ठाउँमा घर नबनाउनु भनेका थिए ।

- जन चाहनाअनुरूप काठमाडौँलाई नै राजधानी बनाएका थिए । वा यस्तै मिल्ने ६ ओटा बुँदामा उत्तर लेखेमा १ अङ्कका दरले बढीमा ६ अङ्क प्रदान गर्ने ।

१४. वस्तु वा सेवाहरूको विनिमय वा खरिद बिक्रीलाई व्यापार भनिन्छ । वा यस्तै मिल्ने उत्तर लेखेमा १ अङ्क प्रदान गर्ने

तल उल्लेख गरेजस्तै मिल्ने पाँच ओटा बुँदामा वैदेशिक व्यापारको महत्त्व दर्शाएमा ५ अङ्क प्रदान गर्ने ।

- राष्ट्रिय आयमा वृद्धि
- रोजगारीका अवसरको सिर्जना
- स्रोत र साधनको परिचालन
- अन्तर्राष्ट्रिय सम्बन्धको विस्तार
- विदेशी मुद्रा आर्जन आदि ।

१५. दोस्रो विश्व युद्धको अन्त्यपछि विश्वका अधिकांश मुलुकहरू पुँजीवादी र साम्यवादी दुई ध्रुवमा विभाजित भए तथापि यी दुवै समूहमा आबद्ध नभई सबै मुलुकसँग समान र तटस्थ सम्बन्ध राख्ने उद्देश्यले निर्माण गरिएको राष्ट्रहरूको साझा संस्थालाई असंलग्न आन्दोलन भनिन्छ भन्ने उत्तर दिएमा २ अङ्क प्रदान गर्ने ।

तल उल्लेख गरे जस्तै असंलग्न आन्दोलनमा नेपालले खेलेको भूमिका ४ बुँदामा लेखेमा प्रत्येक बुँदाको १ अङ्कका दरले ४ अङ्क

- शस्त्र अस्त्रको होडबाजीमा लाग्नु हुदैन भनी विश्व प्रचारमा संलग्न भएको
- असंलग्न आन्दोलनको संस्थापक राष्ट्र भई भूमिका निर्वाह गरेको
- सन् १९६१ मा बेलग्रेडमा भएको सम्मेलनदेखि हालसम्मका सबै शिखर सम्मेलनमा सहभागिता जनाएको ।
- असंलग्न आन्दोलनको सिद्धान्तलाई पूर्ण रूपमा पालना गरेको
- सबै छिमेकी एवम् मित्र राष्ट्रहरूसंग समान र तटस्थ सम्बन्ध स्थापित गरेको ।

१६. हिसाब गरी डिग्रीमा परिणत गरेमा २ अङ्क प्रदान गर्ने
शीर्षकसहित सफा र उपयुक्त सङ्केतको प्रयोग गरी वृत्त चित्र तयार पारेमा ४ अङ्क प्रदान गर्ने

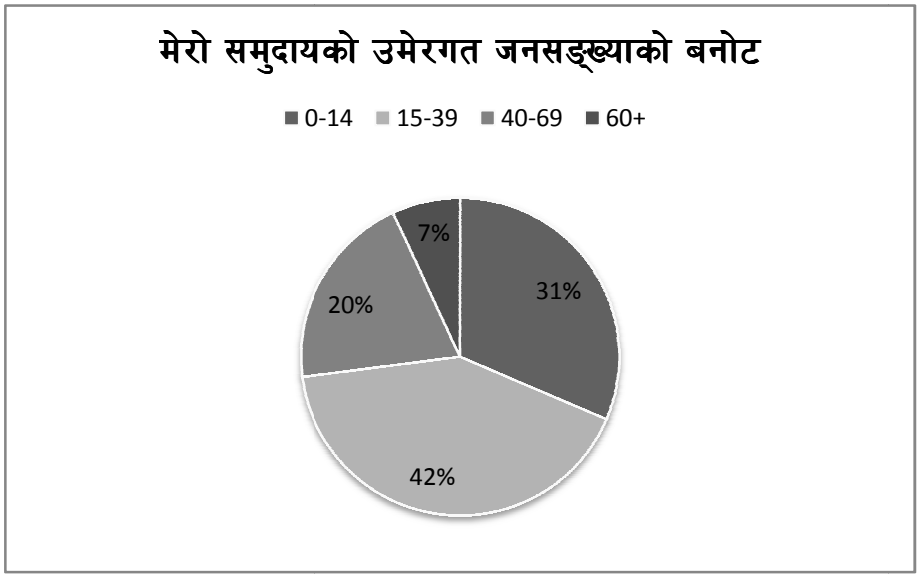

लामो उत्तर आउने प्रश्नको उत्तर र अङ्कन योजना

१७. तलको जस्तै तालिका बनाई चारओटा नागरिक दायित्वहरू लेखेमा ४ अङ्क र नागरिक दायित्व पालना नगर्दा हुने चार असरहरू लेखेमा ४ अङ्क गरी ८ अङ्क दिने ।

नागरिक दायित्व (civic responsibilities)	असरहरू (Effects)
१. कानुनको पालना गर्नु २. कर तिर्नु ३. विकास निर्माणका काममा सहभागी हुनु ४. सार्वजनिक सम्पत्तिको सदुपयोग र संरक्षण गर्नु ।	१. अशान्ति र असुरक्षा हुन्छ । २. राज्यको आर्थिक अवस्था कमजोर हुन्छ र विकासका कामहरू हुन सक्दैनन् । ३. यातायात, बिजुली, पानी, जस्ता विकासका पूर्वाधारहरूको कमी भई समस्या उत्पन्न हुन्छ । ४. सार्वजनिक सम्पत्ति मासिन सक्छ ।

१८. (क) उष्ण मण्डल भनी लेखेमा १ अङ्क दिने । आफ्नो स्थानमा भएको हावापानी पहिचान गरी कारण लेखेमा २ अङ्क गरी ३ अङ्क दिने ।
जस्तै : म बसेको ठाउँ सिन्धुपाल्चोक ३० डिग्री अक्षांशभित्र पर्ने हुनाले उष्ण मण्डलमा पर्दछ । यहाँ चिसो हावापानी पाइन्छ । हिउँदमा धेरै जाडो हुन्छ र गर्मी महिनामा केही न्यानो हुन्छ । यहाँ असार साउनमा वर्षा हुन्छ । हामी बसेको ठाउँ हिमाली प्रदेशमा पर्दछ । यो ठाउँ समुद्र सतहबाट धेरै उचाइमा रहेको छ । उचाइ बढ्दै जाँदा तापक्रम घट्दै जाने हुनाले उष्ण मण्डलमा परेर पनि हामी बसेको स्थानमा चिसो हावापानी पाइएको हो ।

(ख) नेपालको नक्सा उपयुक्त र सफा कोरेमा २ अङ्क प्रदान गर्ने र दिइएका तथ्यहरू उपयुक्त सङ्केतद्वारा नक्सामा देखाएका प्रत्येक तथ्यको १ अङ्कको दरले ३ अङ्क प्रदान गर्ने ।

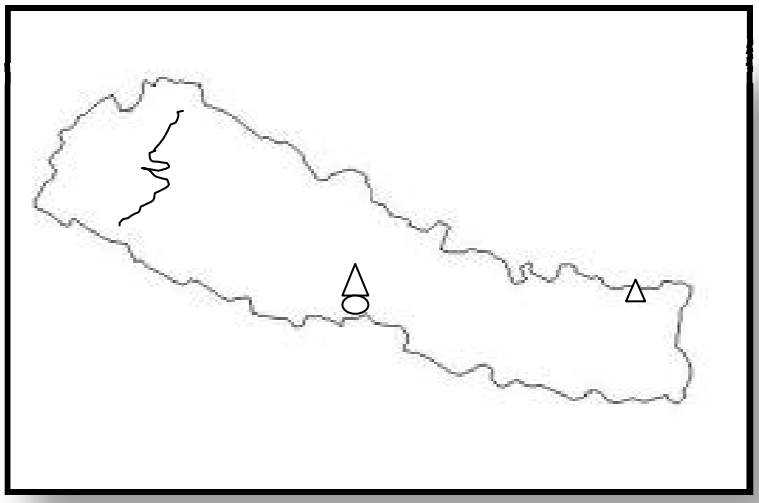

सङ्केत

सगरमाथा= △

लुम्बिनी= △

१९. जन साङ्ख्यिकीको शाब्दिक अर्थसहित मानव जनसङ्ख्याको अध्ययन गर्ने विषय जन साङ्ख्यिकी हो भनी परिचय दिएमा २ अङ्क र जनसङ्ख्या परिवर्तनका निर्धारक तत्त्वहरू जन्म, मृत्यु र बसाइँ सराइको छोटकरी वर्णन गरेमा २ अङ्कका दरले ६ अङ्क गरी जम्मा ८ अङ्क दिने

प्रयोगात्मक मूल्याङ्कनको नमुना

(क) चिठी लेखन

सानोठिमी, भक्तपुर

मिति : २०७०/१०/२०

प्यारी मित्र,

धेरै धेरै सम्झना !

तिमीले पठाएको पत्र पाएँ । हाम्रा परम्पराहरूका बारेमा जिज्ञासा राखेकी रहिछौ । अत्यन्त खुसी लाग्यो । यो पत्रमार्फत केही मात्रामा भए पनि तिम्रो जिज्ञासा मेट्ने प्रयास गरेको छु ।

हाम्रो देश नेपाल विभिन्न परम्परा र संस्कृतिले भरिपूर्ण मुलुक हो । यहाँ विभिन्न प्रकारका रोचक परम्पराहरू प्रचलनमा छन् । तीमध्ये हाम्रो छिमेकमा रहेका नेवार जातिमा प्रचलित गुठी परम्परा एक महत्त्वपूर्ण परम्परा हो । यो परम्पराअनुसार समुदायका सबै नेवार जातिका मानिसहरू गुठीका सदस्य हुन्छन् । गुठीका मुख्य मान्छेलाई थकाली भनिन्छ । थकालीले भनेको सबैले मान्छन् । गुठीमा कामको बाँडफाँड गरिएको हुन्छ । यसको काममा सबैको सक्रिय सहभागिता हुन्छ । यसले समाजमा मेलमिलाप कायम गर्दछ । हाम्रो देशमा यस्ता थुप्रै परम्पराहरू प्रचलनमा छन् । तिनका बारेमा लेख्दै गरौँला । तिमि पनि तिम्रो समुदायको परम्पराका बारेमा पनि लेख्दै गर है ।

उही तिम्री साथी

सम्झना परियार

चिठीका माध्यमबाट बाल बालिकाले आफ्ना धारणाहरू व्याख्या गर्ने सिप विकास गर्छन् । त्यसैले कतिपय क्रियाकलापमा चिठी समावेश गरिएको छ । चिठीमा सम्बोधन, सुरुवात, मुख्य विषय वस्तुको प्रस्तुति र टुङ्ग्याउनेलाई आधार मानी विद्यार्थीका क्रियाकलापका मूल्याङ्कन गर्नुपर्दछ ।

(ख) स्तम्भ चित्रको नमुना

तथ्याङ्कलाई सरल ढङ्गबाट बुझ्ने गरी प्रस्तुत गर्न विभिन्न प्रकारका चित्रात्मक विधिहरूको प्रयोग गरिन्छ । रेखा चित्र, स्तम्भ चित्र, वृत्त चित्र, ग्राफ आदिका माध्यमबाट तथ्याङ्कहरू प्रस्तुत गर्ने गरिन्छ । तीमध्ये स्तम्भ चित्र एक सरल विधि हो । यसले तथ्याङ्कलाई तुलनात्मक रूपमा बुझ्न मदत गर्दछ । उदाहरणका लागि तलको तथ्याङकलाई हेरौँ । यस्तो स्तम्भ चित्र बनाउँदा

दिइएको तथ्याङ्कलाई उपयुक्त स्केलको प्रयोग गरी प्रस्तुत गर्नुपर्दछ । प्रष्ट बुझिने शीर्षक दिएर स्केलको समेत उल्लेख गरिएको हुनुपर्दछ । चित्र सफा हुनुपर्दछ । विद्यार्थीले बनाएका यस्ता राम्रा स्तम्भ चित्रहरूको निरन्तर मूल्याङ्कनका क्रममा अभिलेख राख्नु पर्दछ । साथै उक्त चित्रहरूलाई प्रयोगात्मक फाइलमा समावेश गरी मूल्याङ्कन गर्न सकिन्छ ।

नेपालको भौगोलिक विभाजन	
भौगोलिक प्रदेश	क्षेत्रफल प्रतिशत
हिमाली प्रदेश	१५
पहाडी प्रदेश	६८
तराई प्रदेश	१७

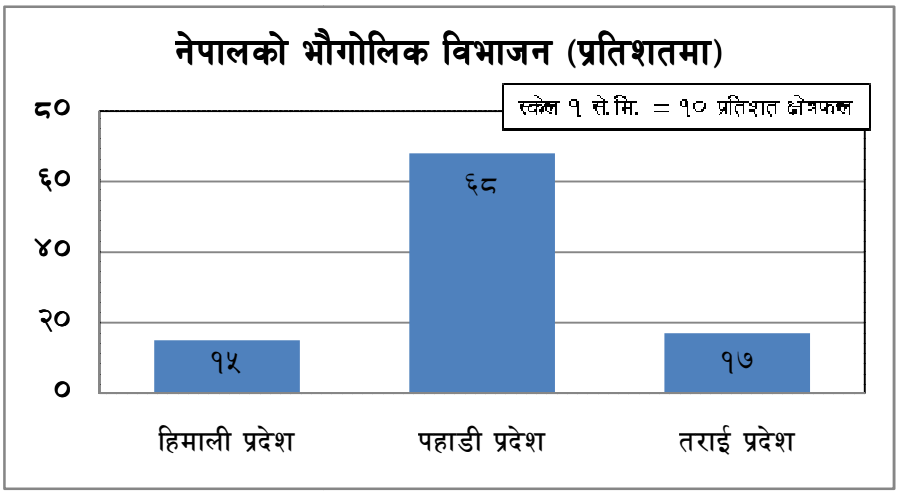

(ग) समाचार सङ्कलन र विश्लेषण

२०१३ लाई फर्केर हेर्दा

मिति	मुख्य घटनाहरू	घटना विश्लेषण
२०१३ फेब्रुअरी १५	रुसी शहर चेल्याविन्स्कको आकाशमा ठुलो चमकका साथ १० टनको पुच्छेतारा विष्फोट । उक्त उल्का पिण्डबाट उछिट्टिएका टुक्राहरू लागेर १ हजार व्यक्ति घाइते भए भने थुप्रै घरका सिसाहरू फुटेका थिए ।	सन् २०१३ विश्व विभिन्न घटनाक्रमले चर्चामा रह्यो । एकातिर प्राकृतिक विपत्ति र मानवीय द्वन्द्वले विश्व आक्रान्त रह्यो भने अर्कोतिर विज्ञान र प्रविधिमा नयाँ नयाँ चमत्कार देखिए । यसै वर्ष शान्तिका अग्रदुत नेल्सन मण्डेलाको अवसान भयो । लैङ्गिक सवालमा यस वर्ष प्रशस्त वहसहरू भए भने नेपालमा संविधान सभाको दोस्रो पटकको चुनाव सम्पन्न भयो ।
२०१३ अप्रिल २४	बङ्गलादेशको ढाकामा रहेको गार्मेन्ट कारखाना रहेको राना प्लाजा भत्किदा १ हजार १ सय श्रमिकको मृत्यु	
२०१३ डिसेम्बर १५	२०१३ डिसेम्बर १५ देखि भियतनामले ऱ्याफ्टिङ र समुन्द्रमा गरिने जोखिमपुर्ण काम, पचास किलो भन्दा बढीको तौल उचाल्ने, घाट र मानवका शव व्यवस्थापन एवम् मृत्यु संस्कारसँग सम्बन्धित काममा महिलालाई प्रतिबन्ध लगाएको	
२०१३ डिसेम्बर ५	दक्षिण अफ्रिकाका रङ्गभेद विरोधी नेता नेल्सन मण्डेलाको मृत्यु	
२०१३ नोभेम्बर ८	हायान नामको आँधीले फिलिपिन्समा दुई सुन्दर द्विप समर र लेटलाई तहसनहस पार्नु	
२०१३ डिसेम्बर	चिनले चाङ इ -३ रोवर मिसनलाई चन्द्रमाको सतहमा पुर्‍यायो । डिसेम्बर पहिलो साता पृथ्वीबाट उडेको उक्त मिसन चन्द्रमाको उत्तरी गोलार्धमा ज्वालामुखीको पठार इलाकामा अवतरण गर्‍यो । यो चन्द्रमामा पुग्ने तेस्रो र ४० वर्षमा पहिलो मानवरहित रोवट मिसन हो । यसमा माटो र चट्टान बारे जानकारी लिन सक्ने राडार छ ।	
२०१३ डिसेम्बर १८	भारतमा ४४ वर्षपछि भ्रष्टाचार विरोधी जनलोकपाल बिललाई तल्लो सदन लोकसभाले पारित गर्‍यो । यो प्रधान मन्त्री, मन्त्री र केन्द्रीय जाँच व्युरो (सिविआई) लाई समेत आफ्नो अधीनमा राख्ने सार्वभौम सम्पन्न विधेयक हो ।	
२०१३ नोभेम्वर १९	नेपालमा संविधान सभाको दोस्रो पटकको चुनाव सम्पन्न भएको छ जसमा करिब ८० प्रतिशत मतदान भएको थियो ।	

मूल्याङ्कनका आधारहरू

(क) वर्षका सबै महिनाका घटनाहरू समावेश गरिए नगरिएको

(ख) घटनाहरूमा विविधता रहे/नरहेको

(ग) घटनाले सामाजिक अध्यययनका विषय वस्तुलाई समावेश गरे/नगरेको

(घ) घटना वास्तविकतामा आधारित र तथ्यगत भए नभएको आदि आधारमा मूल्याङ्कन गर्न सकिन्छ ।

(घ) परियोजना कार्य

विद्यालय परिसर सरसफाइ

परिचय : हामी अध्ययनरत श्री शान्ति उच्च माध्यमिक विद्यालय बागी, अर्घाखाचीले आफ्नो नियमित कार्यक्रमअन्तर्गत समुदाय र शिक्षकको संलग्नतामा विद्यालय परिसर सरसफाइ कार्य गर्दै आएको छ । यसपटक हामी कक्षा ८ मा अध्ययनरत विद्यार्थीहरूको बैठकले उक्त कार्यमा सहभागी हुने निर्णय गऱ्यो । त्यस सम्बन्धमा सामाजिक अध्ययन विषयका शिक्षक र प्रधानाध्यापकसँग पनि परामर्श गऱ्यौं । पहिले नै तय भएको कार्यक्रमअनुरूप गत असोज ३ गते समुदायका व्यक्तिहरू, शिक्षक, कर्मचारी र हामीसमेतको सहभागितामा सरसफाइ कार्य सम्पन्न भयो ।

उद्देश्य : हामी कक्षा ८ का विद्यार्थीहरूको विद्यालय परिसर सरसफाईमा सहभागी हुनुका निम्न उद्देश्यहरू थिए :

- विद्यालय वरिपरिको वातावरण स्वच्छ राख्ने
- समुदायका व्यक्ति र शिक्षकहरूसँग सामुदायिक कार्यमा संलग्न भई सरसफाइ सम्बन्धी सिप सिक्ने र आफ्नो घर परिवारमा सोअनुरूप व्यवहारमा उतार्ने

सामग्री : कुचो, खरेटो, हँसिया, लट्ठी, बाल्टिन, बोरा आदि

क्रियाकलाप : हामीहरू आफूभन्दा ठुला व्यक्तिहरूसँग सरसफाइमा सहभागी हुनाले सामूहिक कार्य छिटो मात्र सम्पन्न भएन हामीले धेरै कुराहरू सिक्यौं । सर्वप्रथम हामीहरू चार समुहमा विभाजित भयौं । चर्पी नजिक उम्रेका घाँसपातहरू उखेल्यौं । प्लाष्टिक जम्मा गऱ्यौं । मैदानमा यत्रतत्र छरिएर रहेका ढुङ्गाका टुक्राहरू हटाई खेल्ने मैदानमा परिणत गर्न सहयोग गऱ्यौं । हाम्रा गुरुहरू र समुदायका व्यक्तिहरूले फोहोर सङ्कलन र वर्गीकरण गरी व्यवस्थापन गर्न सिकाउनुभयो । अन्तत तिन ओटा भवनहरू र वरिपरिको वातावरण सफा पार्ने कार्य सम्पन्न भयो ।

उपलब्धिहरू : त्यस कार्यमा हाम्रो सहभागिताले गरेर सिकिन्छ भन्ने उखानलाई चरितार्थ पारिदियो किनभने त्यसपछिका दिनहरूमा हामीले घरमा पनि सबै परिवारका सदस्यहरूको संलग्नतामा घर वरपरको वातावरण सफा पार्ने काम गऱ्यौं । बुबा, आमा, हजुरबुवबा, हजुरआमालाई विविध घरायसी काममा सहयोग गर्न थाल्यौं । वास्तवमा हामी विद्यार्थीहरू सहयोगी हुनुपर्दछ र हामीमा सहयोग गर्ने बानीको विकास गर्नुपर्दछ । हामी कक्षा ८ का विद्यार्थीहरूको उक्त कार्यमा सहभागिताले समुदायका व्यक्तिहरू, शिक्षक वर्ग तथा कर्मचारी खुसीले गद्गद हुनुहुन्थ्यो । उहाँहरूले हामीलाई धन्यवादका साथ सामुदायिक भावनाको विकास गर्नुपर्दछ भनी उत्साह थप्नुभयो । हामीहरूले पनि यस्ता सामुदायिक काममा सहयोग गरेकामा सन्तुष्टि व्यक्त गऱ्यौं र भविष्यमा पनि यस्ता कार्यमा सहभागिता जनाई सहयोग गर्ने अठोट गऱ्यौं ।

निष्कर्ष : सामुदायिक कार्य साँच्चै नै ज्ञान तथा सिप सिक्ने कार्य मात्र नभई व्यवहारमा उतार्ने एक माध्यम हो । हाम्रो विद्यालय परिसर सरसफाइमा सहभागिताले हामीमा सहयोग, मेलमिलाप, सक्रियता, नेतृत्व र जिम्मेवारी जस्ता सामाजिक सिप अभिवृद्धि हुनुका साथै समुदायको व्यक्तिहरू र गुरुवर्गसँग निकट मात्र बनाएन हाम्रो विद्यालयको वातावरण स्वच्छ

हराभरा बनाउँदा आफ्नै व्यक्तिगत स्वास्थ्य पनि स्वस्थ बनाउन सहयोग पुग्यो । यसर्थ यस्तै समुदायमा सञ्चालन हुने अन्य कार्यमा पनि हामी विद्यार्थीहरू सहभागी हुनुपर्दछ ।

प्रतिवेदक

सम्पन्न अधिकारी

संयोजक समूह 'क'

कक्षा ८, रोल नं.१

(ङ) **नमुना व्यवहार प्रदर्शन कसरी गर्ने ?**

सामाजिक अध्ययन विषयको मुख्य उद्देश्य बाल बालिकालाई समाजमा समायोजन हुन सक्ने, सिर्जनात्मक, व्यावहारिक, सक्षम र असल नागरिक बनाउने हो । यो उद्देश्य प्राप्तिका लागि बाल बालिकामा निम्नानुसारका ज्ञान, सिप, अभिवृत्ति र क्षमताको विकास गर्ने गरी सामाजिक अध्ययन विषय शिक्षण गर्नुपर्ने हुन्छ ।

क. सामाजिकीकरण

ख. सिर्जनात्मकता

ग. प्रतिभा प्रष्फुटन

घ. समालोचनात्मक सोचाइ सिप

ङ. सकारात्मक सोचको विकास

च. मानवीय मूल्य

छ. समस्या समाधान

ज. व्यवहारमा सुधार

सामाजिकीकरणअन्तर्गत निम्न लिखित कुराहरूको विकास भएको हुनुपर्दछ :

- समायोजन हुने
- सहयोग लिने र दिने
- मेलमिलाप
- अरूका कुरा सुन्ने र आफ्ना कुरा भन्ने
- सहानुभूति र समानुभुति
- समूहमा काम गर्ने
- छलफल र सहमति निर्माण
- नेतृत्व
- सम्मान
- सहिष्णुता

यसरी सामाजिक अध्ययन विषयको महत्त्वपूर्ण उद्देश्य भनेकै व्यक्तिमा सामाजिकीकरणको सिप विकास गरेर एक जिम्मेवार र कर्तव्यनिष्ठ नागरिक बनाउने हो । लेख्ने र पढ्ने कार्यबाट मात्र यी कुराहरू प्राप्त गर्न सकिँदैन । यसका लागि बाल बालिकाको अभिवृत्तिमा परिवर्तन ल्याउन सक्नुपर्दछ । बाल केन्द्रित, सामग्री केन्द्रित, बाल मैत्री

क्रियाकलापहरू एवम् समूह कार्य, परियोजना कार्य तथा सामुदायिक कार्य, खेल, सेमिनार, गोष्ठी, सह तथा अतिरिक्त क्रियाकलापहरू आदिका माध्यमबाट मात्र यस्ता सिपहरू बाल बालिकामा विकास गर्न सकिन्छ ।

बाल बालिकामा यस्ता सिप र अभिवृत्तिको विकास भयो भएन भन्ने मूल्याङ्कन गर्न लिखित र मौखिक परीक्षाबाट मात्र सम्भव हुँदैन । यसका लागि प्रत्येक विद्यार्थीको सञ्चित अभिलेख, घटना वृत्त अभिलेख, स्वमूल्याङ्कन फारामहरू, अवलोकन फारामहरू र सोसियो मेट्रिक चार्ट एवम् सोसियो ग्रामको माध्यमबाट बाल बालिकाको सिकाइको लेखाजोखा गर्ने र आवश्यक सुधारका उपाय अपनाएर एक असल नागरिक बनाउने प्रयत्न गर्नुपर्दछ । लिखित वा मौखिक परीक्षाबाट अधिकतम अङ्क प्राप्त गर्दैमा विद्यार्थीले सामाजिक अध्ययन विषयमा उत्कृष्टता हासिल गरेको मान्न सकिँदैन । उसले सिकेका कुराहरू जीवनमा उपयोग एवम् व्यवहारमा प्रदर्शन गर्न सकेमा मात्र उक्त विद्यार्थी सामाजिक अध्ययनमा उत्तीर्ण भएको मान्नुपर्दछ ।

बाल बालिकाले विभिन्न समयमा कक्षाकोठा, विद्यालय हाता, परिवार र समुदायका विभिन्न क्रियाकलापहरूमा देखाएको व्यवहार, एवम् प्रवृत्तिका आधारमा नमुना व्यवहारको मूल्याङ्कन गर्न सकिन्छ । जस्तै :

- उसले धेरै साथी बनाएको छ वा एक्लै बस्छ ।
- साथीहरूसँग मिलेर खेल्छ वा झगडा गर्छ ।
- साथीहरूलाई गिज्याउने गर्छ वा मिलेर बस्छ ।
- शिक्षकसँग कतिको छलफल गर्छ ?
- कतिको आज्ञाकारी छ ?
- समूहमा नेतृत्व लिन्छ कि लिदैन ।
- अप्ठेरो पर्दा सहयोग माग्छ कि सहेर बस्छ ।
- अरूलाई कतिको सहयोग गर्न तत्पर हुन्छ ?
- अरूका कुरा सुनिरहन्छ कि प्रतिक्रिया पनि दिन्छ, सकारात्मक प्रतिक्रिया दिन्छ कि नकारात्मक, चुप लागी बस्छ कि कुरा काटिरहन्छ ।
- उसले बोल्दा अरूले समर्थन गर्छन् कि विरोध गर्छन् । गिज्याउँछन् कि बेवास्ता गर्छन् वा झगडा गर्छन् ।
- घर र विद्यालयको सरसफाइमा कत्तिको सक्रियता देखाउँछ ?
- धारा वा सौचालयमा लाइन लाग्छ, लाग्दैन ।
- अतिरिक्त क्रियाकलापहरूमा कत्तिको सहभागी हुन्छ ? नेतृत्व समूहमा पर्छ वा कार्यकर्ता समूहमा पर्छ । निष्क्रिय समूहमा पर्छ वा सक्रिय समूहमा पर्छ ।
- समुदायमा हुने सामाजिक गतिविधिहरू जस्तै : विवाह, व्रतबन्ध, भोज भतेर, पूजा कार्य, जात्रा आदिमा सहभागी हुन्छ वा हुँदैन वा कसरी सहभागी हुन्छ ?
- समुदायका बाटो, कुलो, निर्माण जस्ता सार्वजनिक कार्यमा कत्तिको चासो राख्छ वा सहभागिता जनाउँछ ?
- समसामयिक कुराहरूमा कत्तिको जानकारी राख्छ र कस्तो प्रतिक्रिया जनाउँछ ?

विज्ञान तथा वातावरण

विज्ञान तथा वातावरण

परिचय :

मूल्याङ्कन सिकाइ प्रक्रियाको एक अभिन्न अङ्ग हो । पाठ्यक्रमले निर्धारण गरेअनुसारको शैक्षिक उपलब्धि विद्यार्थीहरू हासिल भए नभएको मापन गरी स्तर निर्धारण गर्न मूल्याङ्कन आवश्यक हुन्छ । मूल्याङ्कनको विश्वासनियता र वस्तुनिष्ठता कायम गरी स्तरीय मूल्याङ्कनको निमित्त प्रश्नपत्र निर्माण गर्दा विशिष्टीकरण तालिकाको प्रयोगको आवश्यकता हुन्छ । यही तथ्यलाई मध्यनजर गरी आधारभूत शिक्षा पाठ्यक्रम कक्षा (६-८) २०६९ अनुसार विकास भएको कक्षा ८ को विज्ञान तथा वातावरण विषयको मूल्याङ्कनका लागि विशिष्टीकरण तालिका र सोअनुसार निर्माण गरिएका नमुना प्रश्नपत्रहरू साथै उक्त प्रश्नपत्रहरूको जाँच गर्न मार्किङ स्किमको नमुना यहाँ प्रस्तुत गरिएको छ । सैद्धान्तिक र प्रयोगात्मक परीक्षाको लागि छुट्टाछुट्टै विशिष्टीकरण तालिकाको निर्माण गरिएको छ ।

विशिष्टीकरण तालिका

विज्ञान र वातावरण (सैद्धान्तिक)

कक्षा : ८ **पूर्णाङ्क: ७५**

समय : २ घण्टा १५ मिनेट **उत्तीर्णाङ्क : ३०**

विषय क्षेत्र	क्षेत्र तथा एकाइ	प्रश्न सङ्ख्या	उपप्रश्न सङ्ख्या	पूर्णाङ्क	ज्ञान तह (K) 30%	बोध तह (U) 40%	प्रयोग तह (A) 20%	उच्च तह (H.A) 10%	कैफियत
भौतिक विज्ञान	▪ नाप ▪ बल र गति	१	१०	२५	७.५	१०	५	२.५	
	▪ सरल यन्त्र ▪ चाप	१							
	▪ कार्य, शक्ति र सामर्थ्य ▪ ताप	१							

	▪ ध्वनि ▪ प्रकाश	१							
	▪ चुम्बक ▪ विद्युत	१							
रसायन विज्ञान	▪ पदार्थ	१	६	१५	४.५	६	३	१.५	
	▪ मिश्रण ▪ धातु र अधातु	१							
	▪ अम्ल, क्षार र लवण ▪ केही उपयोगी रसायनहरू	१							
जीव विज्ञान	▪ जीवहरू	१	६	१५	४.५	६	३	१.५	
	▪ कोष र तन्तु	१							
	▪ जीवन प्रक्रिया	१							
भू तथा अन्तरिक्ष विज्ञान	▪ पृथ्वीको बनावट ▪ मौसम र हावापानी ▪ पृथ्वी र अन्तरिक्ष	१	२	५	१.५	२	०	१.५	
वातावरण शिक्षा	▪ वातावरण र यसको सन्तुलन	१	६	१५	४.५	६	३	१.५	
	▪ वातावरण ह्रास तथा यसको संरक्षण	१							
	▪ वातावरण र दिगो विकास	१							
	जम्मा	**१५**	**३०**	**७५**	**२२.५**	**३०**	**१४**	८.५	

नोट :

- जम्मा १५ ओटा मुख्य प्रश्नहरू हुने छन् र प्रत्येक प्रश्नका दुई ओटा उपप्रश्न हुने छन् । प्रत्येक मुख्य प्रश्नको अङ्कभार ५ र प्रत्येक उपप्रश्नको अङ्कभार २ वा ३
  हुने छ । २ वा २ भन्दा उपप्रश्नहरू फरक फरक पाठबाट सोधिनेछ ।
- प्रश्न पत्र निर्माण गर्दा सबै एकाइहरूलाई समेट्नुपर्दछ ।
- प्रश्न निर्माण गर्दा ज्ञान, बोध, प्रयोग र उच्च तह (विश्लेषण, संश्लेषण र मूल्याङ्कन) का प्रश्नहरू निर्माण गर्नुपर्दछ ।

Specification Grid

Grade 8 Science (Practical)

Pass Marks : 10 Full Marks : 25

विषय क्षेत्र	क्षेत्र तथा एकाइ	चित्राङ्कन/नामाङ्कन/वर्णन (५)	प्रयोगात्मक कार्य आदि बारे (५)	सामाग्री निर्माण र प्रयोग (५)	स्थलगत परियोजना/लघु परियोजना कार्य (६)	मौखिक परीक्षा (४)
भौतिक विज्ञान	• नाप • बल र गति • सरल यन्त्र • चाप • शक्ति, कार्य र सामर्थ्य • ताप • प्रकाश • ध्वनि • चुम्बक • विद्युत्					
रसायन विज्ञान	• पदार्थ • मिश्रण • धातु र अधातु • अम्ल, क्षार र लवण • केही उपयोगी रसायनहरू					
जीव विज्ञान	• जीवहरू					

	• कोष र तन्तु • जीवन प्रक्रिया					
भू तथा अन्तरिक्ष विज्ञान	• पृथ्वीको बनावट • मौसम र हावा पानी • पृथ्वी र अन्तरिक्ष					
वातावरण शिक्षा	• वातावरण र यसको सन्तुलन • वातावरण ह्रास तथा यसको संरक्षण • वातावरण र दिगो विकास					

प्रयोगात्मक क्रियाकलापहरूको मूल्याङ्कनको रेकर्ड गर्ने आधारहरू

१. चित्र कोर्ने वा चित्र सार्ने अथवा दिइएको चित्रमा कुनै ५ अङ्ग वा भागको नामाङ्कन गर्ने ।

२. स्पोटिङ (Spotting) मा ५ ओटा मात्रै दिने जस्तै, मोडेल, चार्ट, वस्तु र चित्र । यसमा नाम र दुई ओटा विशेषता लेख्नुपर्ने । जीव विज्ञान सम्बन्धी मात्र भएमा नामसहितको वर्गीकरण र एउटा विशेषता लेख्नुपर्ने ।

३. प्रदर्शनमा राखेको क्रियाकलाप वा प्रयोगको पहिचान, छोटो व्याख्या र निष्कर्ष वा उपयोगिता लेख्नुपर्ने ।

४. स्थलगत/प्रोजेक्ट/प्रतिवेदन/लेख्न वा टिपोट निम्न शीर्षक घटीमा आधा पृष्ठ र बढीमा एक पृष्ठसम्म हुनुपर्ने ।
   - शीर्षक
   - विधि वा तरिका चित्र
   - निष्कर्ष

५. मौखिक (Viva) कक्षा रेकर्ड
   - माथि उल्लेखित बुँदाकै आधारमा सिमित हुने गरी मौखिक सरल प्रश्न बढीमा ४ ओटासम्म सोध्ने ।
   - शैक्षिक सत्रको सुरुदेखि अन्त्यसम्ममा विद्यार्थीहरूलाई व्यक्तिगत समूहगत (३-५ जना) क्रियाकलापको आधारमा (जस्तै : शीर्षक, सामान, विधि, निष्कर्ष वा उपयोगिता)

प्रत्येक क्रियाकलापको मूल्याङ्कन गर्ने आधार

१. चित्र कोर्ने वा सार्ने		दिइएको चित्रको नामाङ्कन गर्ने
• पर्याप्त र ठिक भएमा ५ अङ्क		• पर्याप्त र ठिक भएमा ५ अङ्क
• पर्याप्त तर सानो भएमा ४ अङ्क	वा	• पर्याप्त र ७५% भन्दा बढी ठिक भएमा ४ अङ्क
• पर्याप्त तर ठुलो भएमा ३ अङ्क		• पर्याप्त र ७५% भन्दा कम ठिक भएमा ३ अङ्क
• केही नमिल्दो भएमा २ अङ्क		• पर्याप्त र २५% भन्दा कम ठिक भएमा २ अङ्क
• धेरै अप्रासाङ्गिक भएमा १ अङ्क		• केही मात्र ठिक भएको भएमा १ अङ्क

स्पोटिङ्ग (Spotting)

- ठिक नाम वा पहिचान + दुई ओटा ठिक लक्षण वा गुण लेखेमा -५ अङ्क
- ठिक नाम वा पहिचान + एउटा ठिक लक्षण वा गुण लेखेमा -४ अङ्क
- दुई ओटा ठिक लक्षण वा गुण मात्र लेखेमा -३ अङ्क
- एक ओटा ठिक लक्षण वा गुण मात्र लेखेमा -२ अङ्क
- गुणका केही शब्द मात्र मिल्ने लेखेमा -१ अङ्क

२. प्रदर्शनमा राखेका क्रियाकलाप वा प्रयोग

- पर्याप्त र ठिक लेखन वा व्याख्या (Descripyion) गरेमा -५ अङ्क
- पर्याप्त र प्रस्तुतीकरण तरिका (Interpretation) -४ अङ्क
- केही व्याख्या र केही प्रस्तुतीकरण गरेमा -३ अङ्क
- व्याख्याको सट्टा प्रस्तुतीकरण मात्र भएमा -२ अङ्क
- पर्याप्त र चित्त बुझ्दो प्रस्तुतीकरण नभएमा -१ अङ्क

३. स्थलगत/प्रोजेक्ट/प्रतिवेदन/टिपोट वा लेखन

- पर्याप्त र ठिक लेखन भएमा -६ अङ्क
- पर्याप्त तर केही ठिक लेखन नभएमा -५ अङ्क
- अपर्याप्त र ठिक लेखन भएमा -३ अङ्क
- अपर्याप्त र केही बेठिक लेखन भएमा -२ अङ्क
- चित्त बुझ्दो नभएमा -१ अङ्क

५. मौखिक प्रश्न (Viva)

- फुर्तिलो र ठिक जवाफमा -४ अङ्क
- केही बुँदाको सहायता पाएपछि ठिक जवाफ दिएमा -३ अङ्क
- केही बढी बुँदाको सहायता पाएपछि ठिक जवाफ दिएमा -२ अङ्क
- केही बढी बुँदाको सहायता पाएपछि कही जवाफ ठिक भएमा -१ अङ्क

अथवा

कक्षा रेकर्ड

- शत प्रतिशत कक्षा रेकर्ड ठिक तरिकाले राखेमा -४ अङ्क
- ७५% सम्म ठिक तरिकाले राखेमा -३ अङ्क
- ५०% सम्म ठिक तरिकाले राखेमा -२ अङ्क
- २५% सम्म ठिक तरिकाले राखेमा वा बुँदागत कक्षा रेकर्ड केही मात्रामा राखेमा -१ अङ्क

३. सामग्री निर्माण र प्रयोग

- पाठ्यक्रमसँग सम्बन्धित, स्थानीय स्रोत साधनको प्रयोग भएको, गुणस्तरीय र लामो समयसम्म प्रयोग गर्न सकिने -५
- पाठ्यक्रमसँग सम्बन्धित स्थानीय स्रोत साधनको प्रयोग भएको, कम गुणस्तरीय र कम समयसम्म प्रयोग गर्न सकिने -४
- पाठ्यक्रमसँग सम्बन्धित कम स्थानीय सामग्री प्रयोग गरी निर्माण गरिएको -३
- पाठ्यक्रमसँग सम्बन्धित स्थानीय सामग्रीको प्रयोग नभएको -२
- पाठ्यक्रमसँग कम सम्बन्धित स्थानीय स्रोत सामग्रीको प्रयोग भएको र कम गुणस्तर -१

विज्ञान तथा वातावरण

Science and Environment

सैद्धान्तिक प्रश्नहरू

(Model Questions)

Class :- 8 | Full Marks : 75

Time :- 2 hrs 15 min | Pass Marks : 30

सबै प्रश्नहरूको स्पष्ट र मौलिक उत्तर देऊ :

Group 'A' भौतिक विज्ञान (Physics)

प्रश्न १ (क) पिण्ड भनेको के हो ? आधारभूत र तत्जन्य एकाइबिच दुई ओटा फरक लेख ।
1K + 2U

What is mass? Write two differences between fundamental and derived unit.

(ख) स्थिर अवस्थाबाट चल्न सुरु गरेको गाडीको प्रवेग 5 सेकेन्डपछि 4 m/s^2 पुगेछ भने यसको अन्तिम गति कति होला ? हिसाब गरी निकाल । 2 A

What will be the final velocity of vehicle, if it started from rest and accelerates at 4 m/s^2 after 5 second?

प्रश्न २ (क) परिभाषा लेख (Define) : 1+1+1 = 3 K

(i) यान्त्रिक फाइदा (Mechanical advantage)

(ii) गति अनुपात (Velocity ratios)

(iii) कार्य क्षमता (Efficiency)

(ख) तरल पदार्थको चाप, गहिराइ र घनत्व बिचको अन्तर सम्बन्ध लेख । 2 HA

Prove that, liquid pressure (p) = hdg.

प्रश्न ३ (क) कार्य र सामर्थ्यको परिभाषा दिई ती दुई बिचको सम्बन्ध लेख ।
1K + 1K + 1U

Define work and power, write the relationship between them.

(ख) क्लिनिकल थर्मोमिटर र साधारण थर्मोमिटर बिच दुई ओटा फरक लेख । 2 U

Write the two differences between clinical and simple thermometer.

प्रश्न ४ (क) प्रकाश आवर्तनको नियमहरू लेख । गाडीको साइट ऐनाको रूपमा कन्भेक्स ऐना प्रयोग गरिन्छ, किन ?
1.5K + 1A

Write the laws of reflection of light. convex mirror is used as side mirror in vehiches. Why ?

(ख) आवृत्ति कुन एकाइमा नापिन्छ ? प्रतिध्वनि र गुञ्जयमानबिच कुनै दुई ओटा फरक लेख । 0.5K + 2U

What is unit of frequency ? Write any two difference between echo and vaierberation.

प्रश्न ५ (क) चुम्बकको आणविक सिद्धान्त व्याख्या गर । 2 U

Explain the molecular theory of magnetism.

(ख) टर्चलाइटमा शुष्क सेल किन प्रयोग गरिन्छ ? कनै तिन ओटा कारण लेख । 3 A

Why we use dry cell in tourch light ? Write any three reason.

Group 'B' रसायन विज्ञान (Chemistry)

प्रश्न ६ (क) यौगिक भनेको के हो ? 1K+ 2U

तल दिइएको शब्द समीकरणलाई रासायनिक सूत्र समीकरणमा रूपान्तरण गर ।

हाइड्रोजन + अक्सिजन ⟶ पानी

What is compound? Write the word equation of the following chemical equation.

Hydrogen + Oxygen ⟶ Water

(ख) म्याग्नेसियम तत्त्वको परमाणुको इलेक्ट्रोन विन्यास गरी देखाऊ । 2 A

Draw the electronic configuration of Magnesium atom.

प्रश्न ७ (क) क्रोमाटोग्राफी विधि भनेको के हो ? यसबाट कस्ता मिश्रणहरू छुट्याउन सकिन्छ ? 1K + 2U

What is chromatography ? Which types of the minate seperate from it.

(ख) गन्धक र तामाका एक एक ओटा उपयोगिता लेख । 1 + 1 = 2U

Write any one use of sulphur and copper of each.

प्रश्न ८ (क) अम्ल, क्षार र लवणले विभिन्न सूचक पदार्थमा के प्रभाव पार्छन् ? तालिकामा देखाऊ । 3 A

What effect do acid, base and salt have on different indicator ? Show in table.

(ख) विभिन्न स्रोतबाट सङ्कलन गरिएका पानीको नमुनाहरूको कडापन कसरी पत्ता लगाउन सकिन्छ ? 2 U

How can you detect hardness of water collected from different sources?

Group 'C' Biology (जीव विज्ञान)

प्रश्न ९ (क) भाइरसको चित्र बनाई कुनै २ भागको नामकरण गर । 3 A

Draw a labelled digramm of virus.

(ख) बिरुवाको जराको रूपान्तरण केका लागि हुन्छ ? कुनै दुई ओटा कारण देऊ । 2 U

Why does modification of root occurs ? Write any two causes or uses.

प्रश्न १० (क) मानव शरीरमा कोष, तन्तु, र अङ्गको सम्बन्ध लेख । 3 U

Write the relationship between cells, tissues and organs in human body.

(ख) जनावरमा पाइने तन्तुहरूको नाम लेख । 2 K

Write the name of tissues found in animals.

प्रश्न ११ (क) भेजेटेटिभ प्रोपागेसन भनेको के हो ? यो विधिबाट प्रजनन हुने दुई ओटा बिरूवाको नाम लेख । 1K+1U

What do you mean by vegetative propagation ? Write the name of two plants which is reproduced by this process.

(ख) प्रकाश संश्लेषण भनेको के हो ? बिरूवाले पातमा खाना बनाउँछ भन्ने कुरा देखाउन एउटा प्रयोग लेख । 1K + 2HA

What is the photosynthesis ? How can you demonstrate that plant prepares their food on its leaves? Write with an experiment.

Group 'D' Geology and Astronomy (भू तथा खगोल विज्ञान)

प्रश्न १२ (क) भूक्षय भनेको के हो ? वर्षायाममा नेपालको कुन क्षेत्रमा बढी पानी पर्छ ? किन लेख ? 1K + 1.5U

What is soil erasion ? Which region of Nepal does rain fall more ? Why ?

(ख) चन्द्रमाको कला भनेको के हो ? पृथ्वीमा जीवहरू उत्पत्ति हुने कुनै तिन ओटा आधारहरू लेख ? 1K + 1.5U

What is phases of moon ? Write any three reasons for the existance of living being on earth.

Group 'E' Environment (वातावरण विज्ञान)

प्रश्न १३ (क) मानिसले प्रकृतिबाट प्राप्त गर्ने कुनै तिन ओटा वस्तुहरू उदाहरणसहित लेख । 3U

What can human being get from nature ? Write any three with examples.

(ख) राष्ट्रिय निकुञ्ज र वन्यजन्तु आरक्षको छोटो परिचय देऊ । 2 K

Give short introduction of national park and wildlife reserve.

प्रश्न १४(क) जल प्रदुषण हुनाका कुनै चार ओटा कारणहरू लेख । तिम्रो क्षेत्रमा जल प्रदुषण कम गर्न तिमीले गर्न सक्ने कुनै एउटा उपाय लेख । 2U + 1HA

Write any four reasons of water pollution. Give any one measure that mitigates for minimizing water pollution in your region.

(ख) जलवायु परिवर्तन भनेको के हो ? यसबाट पर्ने कुनै दुई ओटा असर लेख ।

1k+ 1A

What is climate change ? Write two effects of climate change.

प्रश्न १५(क) जैविक विविधता भनेको के हो ? यसका प्रकारहरू उल्लेख गर । 1.5 + 1.5 = 3 K

What is Bio-diversity ? Write its types.

(ख) आफ्नो गाउँघर वा आफू बस्ने ठाउँको वातावरण संरक्षण गर्न तिमी के के गर्न सक्छौ ? कुनै चार ओटा बुँदाहरू लेख । 2 A

What can you do in your residencial area for protection of environment ?
Write any four points.

समाप्त

विज्ञान तथा वातावरण

Science and Environment

उत्तर कुञ्जिका

Marking Scheme

Class : 8

प्रश्न नं. १ (क) वस्तुमा भएको पदार्थको जम्मा परिमाण हो । - १ अङ्क

आधारभूत	तत्जन्य
१. अन्य एकाइमा भर नपर्ने	- आधारभूत एकाहरू मिलेर बनेका एकाइहरू
२. सात ओटा एकाइ	- धेरै
	वा अन्य लेखेमा - २ अङ्क

(ख) u= Om/s

a = 4m/^{2}

t= 5sec

V = ?

∴ V = u+at लेखेमा - १ अङ्क

V = om/s + 4 m/s^2 × 5 sec

= 20 m/s → Calculation 0.5 अङ्क

एकाइ 0.5 अङ्क

प्रश्न नं. २ (क) (i) यान्त्रिक फाइदा (M.A) : इफोर्टभन्दा कति गुणा बढी लोड उठाउन सकियो, त्यसलाई M.A भनिन्छ । र M.A - $\frac{L}{M}$ लेखमा - १ अङ्क

(ii) इफोर्टले पार गरेको दुरी र लोडले पार गरेको दुरीको अनुपात

V.R = $\frac{E}{L}$ लेखेमा - १ अङ्क

(iii) लगाएको जम्मा इफोर्ट मध्ये कति % उपयोगी कार्यमा परिणत भयो त्यसलाई उक्त यन्त्रको कार्य क्षमता भनिन्छ ।

कार्य क्षमता = $\frac{M}{\Delta} \times 100\%$ लेखेमा - १ अङ्क

(ख) h, d र g सबै P सँग समानुपातिक हुन्छन् भनी प्रस्ट लेखेमा - २ अङ्क

प्रश्न नं. ३ (क) कार्य (Work) : निश्चित बल लगाएर सिधा रेखामा दुरी पार गरिन्छ भने त्यसलाई कार्य भनिन्छ । यसको एकाइ J हो ।

$W = F \times d$ - १ अङ्क

सामार्थ्य (Power) : कार्य गर्ने समय

एकाइ समयमा गरेको कार्यलाई सामार्थ्य भनिन्छ यसको एकाइ watt हो । १ अङ्क

सामार्थ्य घट्ने र समय घटेमा सामर्थ्य बढ्छ । $P = \frac{W}{t}$ लेखेमा १ - अङ्क

(ख) clinical simple

1. डाक्टरले शरीरको तापक्रम नाप्न प्रयोग गरिने थर्मोमिटर
2. $35^0c - 42^0 c$ सम्म

1. प्रयोगशालामा विभिन्न वस्तुको तापक्रम नाप्न प्रयोग गरिने थर्मोमिटर
2. धेरै चिसो र तातो वस्तुको तापक्रम नाप्न मिल्ने वा अन्य लेखेमा - २ अङ्क

प्रश्न ४. (क) आवर्तनको नियम $W = \frac{sin}{sin}$ कन्भेक्स ऐना लेखेमा - १.५ अङ्क

कन्भेक्सले पछाडि टाढा रहेको वस्तुहरूलाई सानो र सुल्टो बनाएर देखाउने भएकाले लेखेमा - १ अङ्क

(ख) आवृत्तिको S.I एकाइ हर्ज (hz) लेखेमा - ०.५ अङ्क

प्रतिध्वनि गुञ्जायमान

1. 17 m भन्दा टाढाबाट ध्वनि परावर्तन भई केही समयपछि उस्तै आवाज सुनिने
1. 17 m भन्दा नजिकबाट ध्वनि परावर्तन भई आवाज गुञ्जन हुने

क्रिया ।

2. अग्लो भीर, पहाड आदिको नजिकमा प्रतिध्वनि सुनिने ।

क्रिया ।

2. बन्द कोठा, हल आदिमा गुञ्जायमान हुन्छ वा अन्य लेखेमा - २ अङ्क

प्रश्न नं. ५ (क) चुम्बक र चुम्बकीय वस्तुमा अणुहरूको स्थिति झल्कने चित्रसहित आणविक सिद्धान्तको व्याख्या गरेमा - २ अङ्क

(ख) ड्राइसेलको टर्चलाइटमा प्रयोग गरिनुको तिन ओटा कारणहरू

- सुख्खा हुनाले सरक्षित
- लिएर हिँड्न सजिलो
- ध्रुवीकरण नहुने
- शुरूमा किन्न सजिलो र सस्तो
- आवश्यक आकारमा पाइने आदि वा अन्य कुनै ३ लेखेमा - ३ अङ्क

समूह (ख) रसायन विज्ञान

प्रश्न नं. ६ (क) खाने नुनको अणुसूत्र $\longrightarrow$ NaCl लेखेमा - १ अङ्क

$\longrightarrow 2H_2 + O_2 \longrightarrow 2H_2O$ मिलेमा - २ अङ्क

(ख) चित्र मिलेमा - १ अङ्क

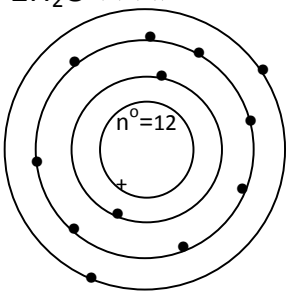

तालिका बनाएमा - १ अङ्क

K	L	M
2	8	2

Group 'B' रसायन विज्ञान (Chemistry)

प्रश्न ७. (क) विभिन्न रङहरू (रङ्गीन घोलहरू) मिसिएर बनेको मिश्रणमा भएका रङहरू छुट्याउने विधिलाई क्रामाटोग्राफी भनिन्छ । - १ अङ्क

एउटा मध्यमा विभिन्न रङहरू फरक फरक गतिमा फैलने खालको मिश्रण यो विधिबाट छुट्याउन सकिन्छ जस्तो विभिन्न घोल, रगत र पिसाबमा - २ अङ्क

(ख) गन्धक : यी दुई मध्ये कुनै एक गुण बारे लेखेमा - १ अङ्क

- यो पानीमा अघुलनशील अघात हो ।
- यो पराल जस्तो फिक्का रङको टल्कने ठोस पदार्थ हो ।

तामा : तल दिइएका गुणमध्ये कुनै एक गुण लेखेमा वा अन्य मिल्ने गुण लेखेमा - १ अङ्क

- यो रातो खैरो रङको धातु हो ।
- यो हावा र पानीसँग प्रतिक्रिया गर्दैन ।
- या ताप र विद्युतको राम्रो सुचालक हो ।

(दुवै पदार्थको एक एक गुणका लागि एक एक अङ्क दिने)

८. (क)

सूचक → / पदार्थ ↓	निलो लिटमस	रातो लिटमस	मिथाइल अरेन्ज	फेनोल्फ थालिन
अम्ल	रातो	तटस्थ	रातो	रङहीन
क्षार	तटस्थ	नीलो	पहेंलो	गुलाफी

(ख)

- विभिन्न स्रोतबाट सङ्कलन गरिएका पानीका नमुनाहरूलाई बराबर मात्रामा परीक्षण नलीहरूमा राख्ने - २ अङ्क
- प्रत्येकमा एक एक थोपा साबुनको झोल राख्ने र राम्ररी हल्याउने - १ अङ्क
- जसमा सबैभन्दा छिटो र धेरै फिँज आउँछ त्यो पानी सबैभन्दा नरम र सबैभन्दा ढिलो र कम फिँज आउने पानी सबैभन्दा कडा भनी पत्ता लगाउन सकिन्छ वा यस्तै सही उत्तर लेखेमा - १ अङ्क

जीव विज्ञान र भू- तथा ज्योतिष विज्ञान

प्रश्न नं. ९ भाइरसको चित्र बनाएमा - 2 अङ्क

भागहरू :- टाउको, पुच्छर वा अन्य २ ओटा भागको नाम लेखेमा - 0.5 + 0.5 अङ्क

(ख) (i) खाद्य पदार्थको सञ्चय - 1 अङ्क

(ii) लगण र पानी सोस्ने वा अन्य लेखेमा - 1 अङ्क

प्रश्न नं. १०. (क) कोष मिलेर तन्तुहरू र तन्तुहरू मिलेर अङ्गहरू बन्ने भन्ने कुरा उल्लेख गरी बयान गरेमा - 3 अङ्क

(ख) इपिथेलियल तन्तु - 0.5 अङ्क

मांशल तन्तु - 0.5 अङ्क

संयोजी तन्तु - 0.5 अङ्क

स्नायु तन्तु - 0.5 अङ्क

प्रश्न नं. ११. (क) बिरुवाको विभिन्न भागहरूबाट नयाँ बिरुवा उत्पादन हुनेलाई भेजेटेटिभ प्रोपागेसन भनिन्छ । - 1 अङ्क

आलु, गुलाफ वा अन्य कुनै २ उदाहरण लेखेमा - 0.5 + 0.5 अङ्क

(ख) हरियो बिरुवाले पानी, कार्बन डाइअक्साइड र सूर्यको प्रकाशको उपस्थितिमा खाना बनाउने प्रक्रियालाई प्रकाश संश्लेषण क्रिया भनिन्छ । - 1 अङ्क

हरियो बिरुवाको पात टिपेर उमालेको पानीमा राखी फेरि तातो अल्कोहलमा राखी चिसो पानीले पखाली प्लेटमा राखेर आयोडिन हाली निलो कालो हुन्छ भनी उल्लेख गरेमा - 2 अङ्क

प्रश्न नं. १२ (क) बाढी पहिरो आदिले कुनै ठाउँको माटो भत्काउनुलाई भूक्षय भनिन्छ भनी लेखेमा -1 अङ्क

नेपालको पूर्वी भेगमा बढी पानी पर्छ भनी लेखेमा - 0.5 अङ्क

नेपालको दक्षिण पूर्व बङ्गालको खाडीबाट मनसुनी वायु आउने भएकाले भनी उल्लेख गरेमा - 1 अङ्क

(ख) चन्द्रमाको आकार घटबढ भएको देखिने प्रक्रियालाई चन्द्रमाको कला भनिन्छ । - 1 अङ्क

पुथ्वीमा जीवहरू उत्पत्ति हुने आधारहरू

- जीवलाई आवश्यक पर्ने हावा आदि अनुकूल हुनु - 0.5 अङ्क
- जीवलाई चाहिने मात्रामा पानीको पर्याप्तता - 0.5 अङ्क
- जीवलाई आवश्यक पर्ने तापक्रम - 0.5 अङ्क

Groupe 'E' वातावरण विज्ञान

प्रश्न नं. १३ (क)

(i) पानी -1 अङ्क

(ii) हावा -1 अङ्क

(iii) खाद्यान्न वा अन्य मिल्ने उत्तर लेखेर उदाहरण दिएमा -1 अङ्क

(ख) -2 अङ्क

१. प्राकृतिक स्रोत संरक्षणका लागि बनाइएको क्षेत्र राष्ट्रिय निकुञ्ज हो भनी लेखेमा -1 अङ्क

२. निश्चित प्रजातिका वन्यजन्तु र तिनीहरूको वासस्थान संरक्षण गरिएको क्षेत्र वन्यजन्तु आरक्ष हो भनी लेखेमा -1

प्रश्न नं. १४. (क) जल प्रदूषणका कारण

(i) नदीमा ढल मिसाउने - 0.5× 4 = अङ्क

(ii) अस्पतालका फोहोर जथाभावी पाल्ने

(iii) जथाभावी दिसा पिसाब गर्नाले

(iv) खोला वा पानीको मुहान फोहोर गर्नाले वा मिल्ने लेखेमा

जल प्रदुषण कम गर्ने उपाय लेखेमा १ अङ्क

(ख) पृथ्वीमा बढ्दो तापक्रमले गर्दा मौसमा देखिने परिवर्तनलाई जलवायु परिवर्तन भनिन्छ । - 1 अङ्क

(i) पृथ्वीको तापक्रम बढ्नु - 0.5 अङ्क

(ii) समुद्रमा पानीको सतह बढ्नु वा अन्य मिल्ने लेखेमा - 0.5 अङ्क

प्रश्न नं. १५ (क) भौतिक वस्तुहरूको सङ्ख्या, किसिम, वंशाणु पारिस्थितिक प्रणालीको समाष्टि रूप नै जैविक विविधता हो । - 1 अङ्क

(i) पारिस्थितिक प्रणाली विविधता - 0.5 अङ्क

(ii) प्रजाति विविधता - 0.5 अङ्क

(iii) वंशाणुगत विविधता - 0.5 अङ्क

(ख) गाउँ घर

(i) प्राकृतिक सुरक्षा र स्रोत व्यवस्थापन - 0.5 अङ्क

(ii) वातावरणीय पक्षमा जोड - 0.5 अङ्क

(iii) जैविक विविधताको संरक्षण - 0.5 अङ्क

(iv) पारिस्थित प्रणाली संरक्षण वा अन्य मिल्ने बुँदाहरू लेखेमा - 0.5 अङ्क

प्रयोगात्मक मूल्याङ्कनका नमुना प्रश्नहरू

पूर्णाङ्क : २५

उत्तीर्णाङ्क : १०

१. दिइएको वस्तुको चित्र (diagram) खिच ।

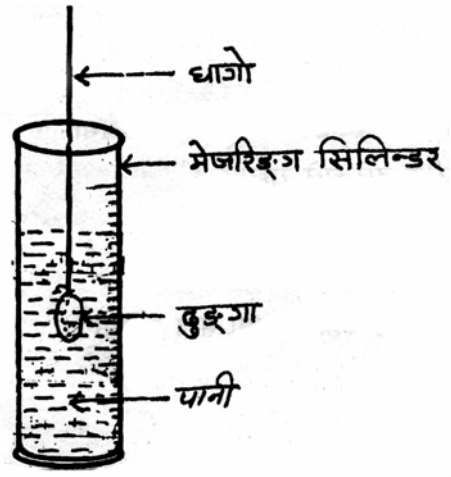

साधारण तराजु (दुई pan भएको) यस्तै चित्र कुनै वस्तुको लेखी दिन सकिने ।

अथवा

यस्तै कुनै यन्त्र वा वस्तु दिई चित्र खिची नाम लेख्न लगाउने

२. दिइएको फुल हेरी चित्र बनाउ र फुलका विभिन्न भागहरूको नाम उल्लेख गर्ने ।

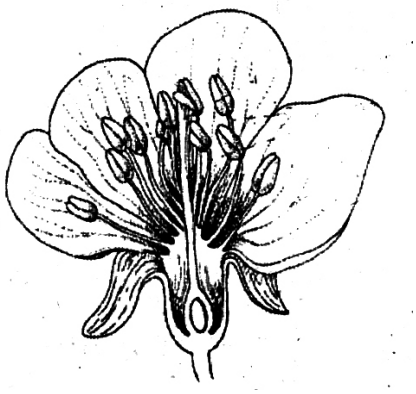

३. दिइएको प्रयोगको राम्ररी अवलोकन गरी निम्न लिखित बुँदाहरूको उत्तर लेख

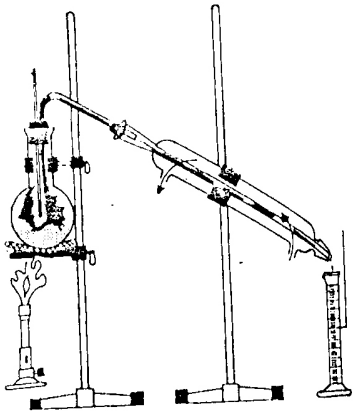

i. यो प्रयोगको नाम लेख ।
ii. यो प्रयोगका लागि चाहिने सामग्रीहरूको नाम लेख ।
iii. यो प्रयोगबाट एउटा उपयोग लेख ।

(यस्तै अरू प्रयोगहरू विद्यार्थीहरूलाई अवलोकन गर्न दिने ।)

४. स्थलगत भ्रमण (Field visit)

तिम्रो विद्यालय रहेको स्थान वरिपरिको वातावरण प्रदूषणको अवस्था कस्तो छ ? स्थलगत अध्ययन गरी निम्न लिखित आधारमा एउटा प्रतिवेदन तयार गर ।

i. Title
ii. Objective
iii. Diagram
iv. Procedure
v. Conclusion

Project Work : विद्यार्थीहरूलाई प्रकाश संश्लेषण क्रिया देखाउने एउटा प्रयोग गरी निम्न लिखित आधारमा परियोजना कार्यको प्रतिवेदन लेख्न लगाउने :

i. Experiment Title
ii. Requirement material
iii. Procedure
iv. Diagram
v. Conclusion

स्वास्थ्य तथा शारीरिक शिक्षा

स्वास्थ्य तथा शारीरिक शिक्षा

स्वास्थ्य शिक्षा मानिसको जीवनसँग प्रत्यक्ष रूपमा सम्बन्धित विषय वस्तु हो । स्वस्थ जीवनयापन गर्न पाउनु पर्ने नागरिकको अधिकार हो । संविधानमा पनि यसलाई मौलिक हकको रूपमा स्थापित गरिएको छ । त्यसैले स्वास्थ्य तथा शारीरिक शिक्षा विषय विद्यालय शिक्षाको पाठ्यक्रममा अनिवार्य विषयको रूपमा अध्यापन हुँदै आएको छ । स्वास्थ्य शिक्षामार्फत विद्यार्थीमा स्वास्थ्य सम्बन्धी आवश्य ज्ञान, सिप तथा अवधारणाको विकास गराउनुका साथै स्वस्थ बानी बेहोराको विकास गरी सकारात्मक परिवर्तन ल्याउने उद्देश्यका साथ आधारभूत तह (कक्षा ६ - ८)मा यस विषयको पाठ्यक्रम समावेश गरिएको छ ।

शारीरिक शिक्षा आधारभूत रूपमा शारीरिक क्रियाकलाप तथा खेलकुदसँग सम्बन्धित छ । यसको सम्बन्ध व्यक्तिको शारीरिक पक्षमा मात्र सीमित नभई मानसिक, सामजिक तथा संवेगत्मक पक्षसँग पनि उत्तिकै सम्बन्धित छ । शारीरिक विकासको क्रममा नियमित व्यायामको अभ्यास नगर्नाले युवावस्थामै शारीरिक दुर्वलता सम्बन्धी समस्याहरू भोग्नुपर्ने हुँदा विद्यालय शिक्षामा यो विषयको पठन पाठनको महत्त्व रहेको छ । यसको मुख्य उद्देश्य शारीरिक क्रियाकलापको माध्यमबाट शारीरिक रूपले तन्दुरुस्त, मानसिक रूपमा सचेत, संवेगात्मक रूपमा सन्तुलित र सामाजिक रूपले सक्रिय नागरिक तयार पार्नु हो ।

उक्त उद्देश्य पुरा गर्नका लागि विद्यालय तहमा हुने शैक्षणिक प्रक्रियामा उपयुक्त ढङ्गले कार्यान्वयन गर्न उपयुक्त तवरले मूल्याङ्कन गरी विद्यार्थीहरूका वास्तविक अवस्था पहिचान गर्नु आवश्यक हुन्छ । यसै कार्यमा सहजीकरण गर्नका लागि यस विषयको ग्रीड तथा नमुना प्रश्नपत्र र उत्तर कुञ्जिकासमेत निर्माण गरी विद्यालय तहमा उपलब्ध गराउने प्रयास गरिएको छ ।

सैद्धान्तिक परीक्षा

स्वास्थ्य तथा शारीरिक शिक्षाको पूर्णाङ्क ३० को सैद्धान्तिक परीक्षणको पूर्णाङ्क २० को स्वास्थ्य शिक्षाको परीक्षामा निम्नानुसार प्रश्नहरू सोधिने छ :

एकाइ	सोधिने प्रश्न	पूर्णाङ्क प्रतिप्रश्न	जम्मा अङ्क
(क) मानव शरीर	१	१ ×२	२
(ख) व्यक्तिगत स्वास्थ्य	१	१ ×२	२
(ग) पोषण	१	१ ×२	२
घ) रोग	२	१ ×२	४
(ङ) यौन तथा प्रजनन स्वास्थ्य	१	१ ×२	२
(च) लागु पदार्थ र धूमपान	१	१ ×२	२
(छ) वातावरणीय स्वास्थ्य	१	१ ×२	२
(ज) सुरक्षा तथा प्राथमिक उपचार	१	१ ×२	२
(झ) सामुदायिक स्वास्थ्य	१	१ ×२	२
जम्मा प्रश्न सङ्ख्या	**१०**		**२०**

त्यस्तै पूर्णाङ्क १० को शारीरिक शिक्षाको परीक्षामा निम्नानुसार प्रश्नहरू सोधिने छ :

एकाइ	सोधिने प्रश्न	गर्नुपर्ने सङ्ख्या	पूर्णाङ्क प्रतिप्रश्न	जम्मा अङ्क
(क) कसरत	**२**	**१**	**१ ×१**	**१**
(ख) कवाज	**२**	**१**	**१ ×१**	**१**
(ग) शारीरिक व्यायाम	**२**	**१**	**१ ×१**	**१**
(घ) योग	**२**	**१**	**१ ×१**	**१**
(ङ) खेल	**२**	**२**	**१ ×२**	**४**
(च) एथलेटिक्स	**२**	**१**	**१ ×२**	**२**
जम्मा प्रश्न सङ्ख्या	**१२**	**७**		**१०**

आन्तरिक तथा प्रयोगात्मक परीक्षा

स्वास्थ्य तथा शारीरिक शिक्षामध्ये स्वास्थ्य शिक्षातर्फबाट पूर्णाङ्क ५ र शारीरिक शिक्षातर्फ पूर्णाङ्क १५ को मूल्याङ्कन गर्नुपर्दछ । स्वास्थ्य शिक्षाको पूर्णाङ्क ५ का लागि देहायअनुसारका आधारमा मूल्याङ्कन गरिनुपर्छ ।

(क) स्वास्थ्य शिक्षातर्फ

सि नं.	कार्य (प्रतिवेदन लेखन तथा प्रस्तुति)	पूर्णाङ्क
१	विषय वस्तुको सङ्गठन (प्रतिवेदन ढाँचा) - परिचय - उद्देश्य - मुख्य विवरण - निष्कर्ष	२
२	प्रस्तुति (हाउभाउ, सरसफाइ र वाक्शैली)	३
जम्मा		५

(ख) शारीरिक शिक्षातर्फ

शारीरि**क शिक्षाको आन्तरिक र प्रयोगात्मक परीक्षाका लागि १५ अङ्क सम्बन्धित शिक्षकले निम्न आधारमा मूल्याङ्कन गर्नुपर्ने छ ।**

सि नं.	कार्य	पूर्णाङ्क
१	**खेलकूद सम्बन्धी सिप**	**१०**
२	**सहभागिता**	**५**
जम्मा		**१५**

प्रयोगात्मक मूल्याङ्कनका लागि निम्नअनुसार गर्न सकिने छ :

- विद्यालयको प्रार्थना समयमा गराएको शारीरिक कसरत र पिटीका आधारमा मूल्याङ्कन गर्ने वा विद्यालयका विभिन्न उत्सव वा कार्यक्रमहरूमा गरेका प्रदर्शनका आधारमा अभिलेख राखी प्रयोगात्मक मूल्याङ्कन गर्ने, ५
- विद्यालयको वार्षिक कार्य तालिकाअनुसार विभिन्न खेलकुद कार्यक्रममा भाग लिन लगाई भाग लिएको र उसले प्रदर्शन गरेको दक्षताका आधारमा, ५
- विभिन्न एथलेक्टिसमा भाग लिन लगाई सोको आधारमा, ५
- स्वस्थ बानी व्यवहार, स्वस्थ जीवन शैली, व्यक्तिगत सरसफाइका आधारमा, ५

विद्यालयमा विद्यार्थीको व्यक्तिगत अभिलेख राखी यसरी समय समयमा गरिएको मूल्याङ्कनलाई प्रयोगात्मक अङ्क प्रदान गर्ने आधार मान्ने,

जिल्ला स्तरीय परीक्षा

स्वास्थ्य तथा शारीरिक शिक्षा

कक्षा ८

समय : ५५ मिनेट

पूर्णाङ्क: ३०

नमुना प्रश्न **उत्तीर्णाङ्क :**

समुह 'क' स्वास्थ्य शिक्षा

Group 'A' Health Education

सबै प्रश्नको उत्तर देऊ : १० × २ = २०

Attempt all questions from this group.

१. रक्त सञ्चार प्रणालीका कुनै दुई ओटा कार्य लेख ।

Write down any two functions of circulatory system.

२. आफ्नो शरीर स्वस्थ राख्ने कुनै दुई उपाय लेख ।

Write down any two measures to keep your body healthy.

३. सुकेनास भनेको के हो ?

What is marasmus ?

४. हेपाटाइटिस बी सर्ने कुनै दुई माध्यमहरू लेख ।

How is hepatitis B transmitted¿ Write any two modes.

५. मधुमेहको बिरामीले अपनाउनु पर्ने कुनै दुई ओटा सावधानी लेख ।

Write down any two precautions which are to be followed by a diabetic patient ¿

६. असुरक्षित गर्भ पतनबाट शरीरमा हुने कुनै दुई ओटा असर उल्लेख गर ।

Write any two effects from unsafe abortion on body .

७. मद्यपानबाट कसरी बच्न सकिन्छ दुई ओटा उपाय प्रस्तुत गर ।

Write down any two measures to prevent alcohol use.

८. फोहोर मैला पुनःचक्रण भनेको को हो ? पुनः चक्रणको कुनै एउटा उदाहरण देऊ ।

What is recycling of waste ? Write down any one example of recycle.

९. लेक लाग्दा देखापर्ने कुनै दुई ओटा लक्षण लेख ।

Write down any two symptoms of altitude sickness.

१०. नेपालमा स्वास्थ्य सेवा उपलब्ध गराउने कुनै चार ओटा संस्थाको नाम लेख ।

Write down any four health services which are provided by Nepal government.

समूह 'ख' शारीरिक शिक्षा

१०

Group 'B' Physical Education

११. कम्मरको कसरत कुन खेलको लागि आवश्यक छ ? १

Which game requires the exercise of waist ?

अथवा (or)

पाखुराको कसरत कुन खेलको लागि आवश्यक छ ?

Which game requires the exercise of arms?

१२. कवाजमा कुन अवस्थामा दायाँ नजर गरिन्छ ? १

In which situation eyes right is performed in drill?

अथवा (or)

कवाजमा कुन अवस्थामा छुट्टी दिइन्छ ?

In which condition the troop is made dismissed in drill ?

१३. पिटी नं. २ ले शरीरको कुन अङ्गमा प्रभाव पार्छ ? १

Which part of body is influenced by PT No 2 ?

अथवा (or)

पिटी नं ३ ले शरीरको कुन अङ्गमा प्रभाव पार्छ ?

Which part of body is influenced by PT No 3?

१४. मकरासनले शरीरको कुन अङ्गलाई फाइदा पुर्‍याउँछ ? १

Which part of body is benifited by Makarasan ?

अथवा (or)

हलासनले शरीरको कुन अङ्गलाई फाइदा पुर्‍याउँछ ?

Which part of body is benifited by Halasan ?

१५. फुटबल खेलका कुनै दुई नियमहरू लेख । २

Write down any two rules of foot ball game.

१६. बास्केटबल खेलका कुनै दुई ओटा सिपहरू लेख । २

Write down any two skils of basket ball game.

१७. लङ्गजम्पका चरणहरू लेख । २

Write down the steps of performing long jump.

अथवा (or)

सटपटका चरणहरू लेख ।

Write down the steps of performing shot put.

मार्किङ स्किम

समूह 'क' स्वास्थ्य शिक्षा

१. पोषक तत्त्व र अक्सिजनलाई कोषकोषमा पुऱ्याउने, कोषमा रहेका बिकारयुक्त पदार्थ छाला, फोक्सो र मिर्गौलामा पुऱ्याउने, रोगका कीटाणुसँग लडी रोग लाग्नबाट जोगाउने, जस्ता कुनै दुई ओटा मिल्ने उत्तर लेखेमा २

२. नुहाउने, नियमित व्यायाम गर्ने, पौष्टिक आहार खाने आदि जस्ता कुनै दुई ओटा मिल्ने उत्तर लेखेमा २

३. शरीरमा कार्बोहाइड्रेट्स र प्रोटिनको कमीले मांसपेशी सुकेर गई हाड छाला मात्र देखिने अवस्थालाई भनी लेखेमा २

४. रोगीसँग लसपस र यौन सम्पर्क, रोगीले प्रयोग गरेको एउटै सुईको साझा प्रयोग, रोगीको रगतको प्रयोग, सङ्क्रमित आमाले जन्माएको शिशुमा सर्दछ भनी कुनै दुई माध्यम लेखेमा २

५. नियमित व्यायाम, शरीरको आवश्यकताअनुसार खाना खाने, नियमित स्वास्थ्य परीक्षण गराउने आदिमध्ये कुनै मिल्ने दुई लेखेमा २

६. रक्तश्राव हुने, रक्त अल्पता हुने, बाँझी हुने, मृत्युसमेत हुने आदि मध्ये कुनै दुई असर लेखेमा २

७. जन चेतना जगाउने, असल साथीको सङ्गत गर्ने, जस्ता कुनै मिल्ने दुई लेखेमा २

८. काम नलाग्ने वस्तु जस्तै कागज, फलाम, सिसा, प्लास्टिक आदिलाई कारखानामा प्रशोधन गरी पुनः नयाँ सामग्री बनाउनुलाई पुनःचक्रण भनिन्छ र पुरानोबाट नयाँ कागज, काँचको टुक्राबाट सिसि आदि मध्ये कुनै एक उदाहरण लेखेमा १ ×१ = २

९. वाकवाकी लाग्ने, टाउको दुख्ने, वान्ता हुने, सास फेर्न गारो हुने, शरीर भारी हुने, आदिमध्ये कुनै दुई लेखेमा २

१०. उपस्वास्थ्य चौकी, स्वास्थ्य चौकी, प्राथमिक स्वास्थ्य केन्द्र, जिल्ला अस्पताल, अञ्चल अस्पताल, केन्द्रीय अस्पताल, आयुर्वेदिक अस्पताल, आदि मध्ये कुनै चार लेखेमा २

समूह 'ख' शारीरिक शिक्षा

११. जिम्नास्टिक, भलिबल, एथलेटिक्स, खोखो, कबड्डी, आदि कुनै पनि मिल्ने खेलको नाम लेखेमा १

अथवा

भलिबल, बास्केट बल, एथलेटिक्स, आदिमध्ये कुनै मिल्ने खेल लेखेमा

१२. प्रमुख अतिथिको अगाडिबाट जाँदा गरिन्छ भनी लेखेमा १

अथवा

दिनको कार्य सकेपछि छुट्टि दिइन्छ भनी लेखेमा

१३. हात खुट्टा भनी लेखेमा १

अथवा

पाखुरा भनी लेखेमा

१४. ढाड वा छातीको मांसपेशीमा फाइदा भनी लेखेमा १

अथवा

ढाड वा छाती वा तिघ्रा वा कम्मरमध्ये कुनै दुईको मांसपेशीमा फाइदा हुन्छ भनी लेखेमा

१५. फुटबल खेलका मिल्ने कुनै दुई ओटा नियम लेखेमा जस्तै : किक अफबाट खेल सुरु गर्ने, गोल किपरबाहेक अन्य खेलाडीले हातले बल छुन नपाउने, ९० मिनेटको खले, गोलका आधारमा हारजित हुने, ४५ मिनेटपछि १० मिनेटको मध्यान्तर, आदि । २

१६. बास्केट बल खेलका पासिङ, ड्रिवलिङ, सुटिङ, पिभोटिङ आदि मध्ये कुनै दुई ओटा सिप लेखेमा २

१७. एप्रोच रन, टेक अफ, फ्लाइट, ल्यान्डिङ भनी लेखेमा २

अथवा

होल्डिङ, स्टान्स, ग्लाइडिङ, रिलिज र फलो थ्रू भनी लेखेमा

नैतिक शिक्षा

विशिष्टीकरण तालिका

नैतिक शिक्षा (सैद्धान्तिक)

कक्षा : ८ **पूर्णाङ्क : २५**

समय : ४५ मिनेट **उत्तीर्णाङ्क : १०**

क्र.सं.	एकाइ/क्षेत्र	ज्ञान र बोध		प्रयोगात्मक तथा खोजमूलक सिप		विश्लेषणात्मक सिप		सिर्जनात्मक सिप		प्रश्न सङ्ख्या	पाठ्यभार	कैफियत
		सङ्क्षिप्त	लामो	सङ्क्षिप्त	लामो	सङ्क्षिप्त	लामो	सङ्क्षिप्त	लामो			
१.	चरित्र विकास	१	-	-	१	-	-	-	-	२	१४	
२.	मानवीय मूल्य मान्यता	१	-	-	-	-	१	-	१	३	१५	
३.	नागरिक कर्तव्य र दायित्व	१	-	-	१	-	-	-		२	१४	
४.	सामूहिक जीवन पद्धति र विविधता	१	-	-	१	-	-	-		२	१३	
५.	अनुशासन तथा सकारात्मक सोच	१	-	-	-	-	१	-	१	३	१४	
सोधिने प्रश्न सङ्ख्या		५		३		२		२		१२	७०	
समाधान गर्नुपर्ने प्रश्न सङ्ख्या		५		२		१		१		९		
अङ्कभार		२X५ = १०		३X२ = ६		४X१ = ४		५X१ = ५				

नोट : सङ्क्षिप्त उत्तर आउने ५ ओटा प्रश्न सबै अनिवार्य हुने छन् । लामो उत्तर आउने ३ किसिमका प्रश्नहरू सोधिने छन् जसमध्ये ३ पूर्णाङ्कका २, ४ र ५ पूर्णाङ्कका १/१ ओटा प्रश्नको उत्तर दिनुपर्ने छ । लामो उत्तर आउने प्रश्न छनोटको अवसर हुने छ ।

नैतिक शिक्षा

Moral Education

कक्षा ८

Class 8

नमुना प्रश्नपत्र

Model Question Paper (Theoritical)

पूर्णाङ्क (Full Marks) : **२५** (25) **उत्तीर्णाङ्क** (Pass Marks) : **१०**

समय (Time) : **४५ मिनेट** (45 mins.)

१. **तलका प्रश्नहरूको अति छोटो उत्तर लेख :** ५X२ = १०

(क) आफ्नो बानीलाई राम्रो बनाउन के गर्नुपर्छ ?

What is the best way of making self habit good ?

(ख) आध्यात्मिक मूल्यअन्तर्गत पर्ने कुनै चार ओटा गुणहरू लेख ।

Write any four spiritual qualities which you have.

(ग) सहकार्य कसरी गर्न सकिन्छ ?

How can we do collaboration ?

(घ) शान्त रहन के गर्नुपर्छ ?

What should be done to remain calm ?

(ङ) कस्तो मानिसलाई बुद्धिमान् ठानिन्छ ? लेख ।

What type of person is taken as wise person ?

२. **कुनै दुई प्रश्नको सङ्क्षिप्त उत्तर लेख :** २ X ३ = ६

Give short answers. (Any two)

(क) आइतमानले गाउँमा गरेका काम जस्तै तिमीले पनि आफ्नो गाउँमा गर्न सक्ने कुनै तिन ओटा कामहरू लेख ।

Write any three main works that can be done by you village as Aaitaman did in his village.

(ख) नागरिकले कर तिर्दा हुने कुनै तिन ओटा फाइदाहरू उल्लेख गर ।

Mention any three benefits of paying tax.

(ग) सामाजिक समस्या कसरी समाधान गर्न सकिन्छ ? कुनै तिन ओटा उपायहरू लेख ।

How can social problems be solved ? Write any three ways.

३. **कुनै एक प्रश्नको उत्तर लेख :** १ X ४ = ४

Give answer of any one question:

(क) तिम्रो समुदायमा भएका कार्यहरूमध्ये कुनै चार ओटा असल काम र चार ओटा सुधार गर्नुपर्ने कामहरूको सूची बनाऊ ।

Mention any four good deeds and deeds to be improved which happened in your community.

(ख) जो कोही उन्नतितर्फ अघि बढ्न सक्छ भन्ने कुरालाई तिमी विश्वास गर्छौ ? आफ्नो विचार चार ओटा बुँदामा प्रस्तुत गर ।

'Anyone can lead towards progress" Do you agree with this statement or not? Write your opinion in four points.

४. कुनै एक प्रश्नको सिर्जनात्मक उत्तर लेख : १ X ५ = ५

Give answer of any one question.

(क) अतिले खति गर्छ भन्ने विचारसँग सहमत हुँदै १० बुँदामा आफ्नो विचार प्रस्तुत गर । "Extreme harms more'. Write any 10 points agreeing with this statement.

(ख) राष्ट्र, राष्ट्रियता एवम् राष्ट्रिय एकताको संरक्षण र संवर्धनमा नागरिकले खेल्न सक्ने भूमिकालाई कुनै दस ओटा बुँदामा प्रस्तुत गर ।

Write the roles of citizens in preserving and promoting nation, nationality and national integrity in any 10 points.

समाप्त

उत्तर पुस्तिका परीक्षण कुञ्जिका

(सैद्धान्तिक)

१. (क) सही उत्तर पूर्ण वाक्यमा लेखेमा २

(ख) विषय वस्तु छुट भई आंशिक रूपमा उत्तर लेखेमा १

अर्थात्

निम्नानुसार सम्भावित उत्तर लेखेमा

(क) असल साथीको सङ्गत, गुरु वा मान्यजनको आदर, आज्ञाकारी, सभ्य र मर्यादामा बस्ने आदि जस्ता मिल्ने उत्तर लेखेमा ।

(ख) आध्यात्मिक मूल्यअन्तर्गत सत्य, आत्म सन्तुष्टि, सदाचार, प्रेम, अहिंसा, धैर्य, शान्ति र सेवा जस्ता गुणहरू पर्दछन् भन्ने जस्ता उत्तर दिएमा ।

(ग) सकारात्मक सोच र सहयोगीपनका आधारमा सबैसँग मिलेर काम गरी सहकार्य गर्न सकिन्छ भन्ने जस्ता उत्तर दिएमा ।

(घ) शान्त रहन रिस, घमन्ड, ईर्ष्या र बदलाको भावना त्यागी धैर्य धारण गर्न सक्नुपर्छ भन्ने जस्ता उत्तर दिएमा ।

(ङ) गल्तीबाट सिकेर आफूलाई सुधार गर्ने मानिस नै बुद्धिमान् मानिन्छ आदि जस्ता उत्तर दिएमा ।

(यी र यस्तै कुराहरू समावेश भएका उत्तरहरूलाई पुरा अङ्क प्रदान गर्न सकिने छ)

२. प्रश्न नं २ का सम्भावित उत्तरहरू :

२ (क)

- आइतमानका कामसँग तादात्म्यता देखाएर वा नदेखाएर विद्यार्थीले गर्न सक्ने कुनै तिन ओटा काम उल्लेख गरेमा ३
- कुनै दुई काम उल्लेख गरेमा २
- कुनै एक काम उल्लेख गरेमा १

जस्तै :

- बाटोघाटो, पुल, पानीको मुहान, मठ, मन्दिर, चौर आदिको सरसफाइ अभियान सन्चालन गरेमा
- वृद्ध वृद्धाको सम्मान, सेवा र सुरक्षा गरेमा

- ❖ अन्ध विश्वास, कुरीति तथा भ्रमका विरुद्धको अभियानमा सक्रिय भई समाज सुधार सम्बन्धी कार्य गरेमा

२. (ख)

- ➢ करका बारेमा एक वाक्य बताउँदै तिन ओटा फाइदा उल्लेख गरेमा ३
- ➢ दुई ओटा फाइदा उल्लेख गरेमा २
- ➢ एउटा फाइदा उल्लेख गरेमा १

जस्तै :

- ❖ नागरिकले तिरेको करबाट राज्यलाई शिक्षा, स्वास्थ्य जस्ता आधारभूत आवश्यकता पुरा गर्न सहयोग हुन्छ ।
- ❖ राष्ट्र सम्पन्न हुनुका साथै समाजमा आफ्नो पनि इज्जत र प्रतिष्ठा बढ्छ ।
- ❖ कर तिरी सभ्य नागरिकको परिचय दिन सकिन्छ र राज्यबाट हुने कारवाहीबाट बच्न सकिन्छ । (यी र यस्तै खाले कुनै ३ बुँदाका कुराहरू समेटेर उत्तर लेखेमा ३ अङ्क प्रदान गर्ने)

२.(ग)

- ➢ एक वाक्यमा सामाजिक समस्या उल्लेख गर्दै तिन ओटा उपाय उल्लेख गरेमा ३
- ➢ दुई ओटा उपाय उल्लेख गरेमा २
- ➢ एउटा उपाय उल्लेख गरेमा १

जस्तै :

- ❖ सामूहिक रूपमा भेला भई बैठक, छलफल, अन्तक्रिया, गोष्ठीका आधारमा निष्कर्षमा पुग्ने
- ❖ गुण र दोषका सम्मान वा तिरस्कार गर्ने
- ❖ आफ्नो कार्यले अरूको काममा नकारात्मक असर नपरोस् भन्नेतर्फ सचेत भई सहानुभूति र परानुभूति प्रकट गरी सबैको भलो हुने कार्यलाई प्राथमिकता दिने ।

(यी र यस्तै खाले कुनै ३ बुँदाका कुराहरू समेटेर उत्तर लेखेमा ३ अङ्क प्रदान गर्न सकिने)

३. प्रश्न नं. ३ का सम्भावित उत्तरहरू :

३. (क)

जस्तै : असल कामहरू

- खानेपानी तथा सरसफाइ अभियान, सभा, सहकार्य, समन्वय गर्ने
- विकास निर्माण कार्यका लागि बैठक, छलफल, सरोकारवाला पक्षहरूसँग भेटघाट
- स्रोतको खोजी र परिचालन
- स्वास्थ्य चौकी निर्माण र सञ्चालन
- आपसी सद्भाव र सहकार्यका लागि संयुक्त कार्यक्रम
- मठ, मन्दिर, गुम्बा विहार, बाटोघाटो, सार्वजनिक स्थानको मर्मत/सम्भार र संबर्धन जस्ता कुनै चार ओटा असल काम उल्लेख गरेमा, प्रत्येकको ०.५ का दरले २ अङ्क दिने ।

सुधार गर्नुपर्ने कामहरू :

- आपसी कलह, मनमुटाव र झैझगडाको वातावरण हुन नदिने
- परम्परागत रूपमा चलिआएका कुसंस्कारको प्रतिवाद गर्ने
- आफ्नो कर्तव्य पालनाभन्दा अधिकारको खोजीमा मात्र बढी ध्यान दिने वा विवाद गर्ने प्रवृत्तिलाई निरुत्साहित गर्ने
- व्यक्तिगत आस्था, स्वार्थ, महत्त्व र आकांक्षाका आधारमा समूह निर्माण नगर्ने
- विलासिता उन्मुख सामाजिक संस्कार र आनीबानी, आदि जस्ता सुधारयोग्य कामहरू विषय वस्तुसँग मिल्ने गरी कुनै चार ओटा बुँदा लेखेमा ०.५ अङ्कका दरले २ अङ्क दिने ।

(यी र यस्तै खाले कुनै ४ बुँदाका कुराहरू समेटेर उत्तर लेखेमा ४ अङ्क प्रदान गर्न सकिने)

३. (ख)

- आफ्नो पक्ष किटान गरी त्यसका बारेमा चार ओटा बुँदा उल्लेख गरेमा ४
- तिन ओटा बुँदा उल्लेख गरेमा ३
- दुई ओटा बुँदा उल्लेख गरेमा २
- एउटा बुँदा उल्लेख गरेमा १

४. का सम्भावित उत्तरहरू :

प्रश्न नं. ४ (क)

- अनगिन्ती इच्छाले अतिको सिर्जना गर्छ
- अनियन्त्रित इच्छा र पुरा गर्न नसकिने आवश्यकताको लोभले मानिसलाई महत्त्वकाङ्क्षी बनाउँछ
- महत्त्वकाङ्क्षी मानिस उन्नतितर्फ आकर्षित हुन्छ
- अतिले रिस, घमन्ड, अहङ्कार जस्ता दुर्गुणको विकास गर्छ

- नकारात्मक प्रतिफल दिने गुणले मानिसलाई अमर्यादित र अनियन्त्रित बनाउँछ
- यस्ता विशेषता भएका व्यक्ति नै लोभी हुन्छन्
- लोभी मानिस दुःखी अशान्त भई आवेगमा सक्रिय रहन्छ
- लोभी मानिसले मर्यादाको सीमा पार गर्छ
- इच्छा र आकाङ्क्षालाई नियन्त्रण गर्नुपर्छ
- अनावश्यक लोभ गर्नु हुँदैन
- अरूको उन्नतिबाट प्रेरणा लिई सद्व्यवहार गर्नुपर्छ
- प्रत्येक मानिसले अन्य मानिसको सम्मान गर्नुपर्छ

(यी र यस्तै खाले कुनै १० बुँदाहरू लेखेमा प्रति बुँदा ०.५ का दरले ५ अङ्क प्रदान गर्न सकिने)

प्रश्न नं. ४ (ख)

- राष्ट्रप्रेमको भावनाअनुसारको व्यवहार गर्ने
- राष्ट्रिय सम्पदाको संरक्षण र संवर्धन गर्ने
- राष्ट्रको मौलिक विशेषताको प्रवर्धन गर्ने
- सामूहिक काममा सहभागिता जनाउने
- सिर्जनात्मक काममा उत्साहित र सक्रिय रही समाज सेवा गर्ने
- व्यक्ति, समाज र राष्ट्रप्रति सद्भाव राखी विकासका काममा सक्रिय रहने
- मित्रतापूर्ण व्यवहार प्रदर्शन गर्ने
- राष्ट्रिय एकतालाई मजबुत बनाउने
- परस्पर सहयोग गर्ने
- अरूको अस्तित्वको रक्षा र सम्मान गर्ने
- देशको प्रतिष्ठा बढाउने काम गर्ने

(यी र यस्तै खाले कुनै १० बुँदाहरू लेखेमा ५ अङ्क प्रदान गर्न सकिने)

व्यवहार परिवर्तनको प्रयोगात्मक मूल्याङ्कन सम्बन्धी निर्देशन

कक्षा : ८ (नैतिक शिक्षा)

नैतिक शिक्षा विषयको पाठ्यक्रमको उद्देश्यअनुरूप कक्षा ८ का विद्यार्थीहरूको मूल्याङ्कन गर्दा व्यवहार परिवर्तन सम्बन्धी २५ अङ्कको प्रयोगात्मक परीक्षा लिनुपर्ने हुन्छ । त्यस परीक्षाका लागि प्रत्येक एकाइबाट ५–५ गरी जम्मा २५ पूर्णाङ्क निर्धारण गरिएको छ । परीक्षकले विद्यार्थीका व्यवहारमा आएको रूपान्तरणलाई परीक्षण गरी एकाइअनुसार निम्न लिखित आधारमा अङ्क प्रदान गर्नुपर्ने छ :

१. एकाइ १ मा **असल चारित्रिक व्यवहार प्रदर्शन/चारित्रिक विकास** अन्तर्गत ५ शीर्षक छन् । ती, 'विद्यार्थीको कार्यशैली', 'विश्वास', 'चरित्र विकासका दृष्टान्तहरूको अनुकरण', 'असल संस्कार तथा दुष्प्रभावको पहिचान र प्रयोग' एवं 'असल चरित्र प्रदर्शन गर्ने तत्परता' हुन् । यी शीर्षकअन्तर्गत केही उपशीर्षक दिई ती उपशीर्षकका आधारमा विद्यार्थीमा आएको रूपान्तरणको मूल्याङ्कन गर्ने योजना बनाइएको छ । जसमध्ये :

   (अ) **विद्यार्थीको कार्यशैली** शीर्षकअन्तर्गत 'अरूको समस्या समाधान गरिदिने' र 'पारिवारिक सहयोग' गरी दुई उपशीर्षक छन् ।

   (आ) **विश्वास** शीर्षकअन्तर्गत 'शिक्षकप्रतिको विश्वास', 'सिकाइप्रतिको विश्वास' र 'सहपाठीप्रतिको विश्वास' गरी ३ उपशीर्षक छन् ।

   (इ) **चरित्र विकासका दृष्टान्तहरूको अनुकरण** शीर्षकअन्तर्गत 'समस्या पहिचान', 'विकल्पको खोजी', 'उत्तम विकल्प छनोट' र 'आफ्नो काम आफैं गर्ने बानी' जस्ता ४ उपशीर्षक छन् ।

   (ई) **असल संस्कार तथा दुष्प्रभावको पहिचान र प्रयोग** शीर्षकअन्तर्गत 'सामाजिक रूपमा प्रचलित असल संस्कार तथा दुष्प्रभावको पहिचान र प्रयोग', 'संस्कृतिजन्य असल संस्कार तथा दुष्प्रभावको पहिचान र प्रयोग', एवं 'प्रविधिजन्य असल संस्कार तथा दुष्प्रभावको पहिचान र प्रयोग' गरी ३ उपशीर्षक छन् ।

   (उ) **असल चरित्र प्रदर्शन गर्ने तत्परता** शीर्षकअन्तर्गत 'कक्षाकोठामा गर्ने व्यवहार' र 'विद्यालयमा गर्ने व्यवहार' गरी २ उपशीर्षक छन् ।

२. **एकाइ २ मा मानवीय मूल्य मान्यताको प्रवर्धन** शीर्षकअन्तर्गत 'मानवीय मूल्य मान्यताको बोध र तदनुरूप व्यवहार प्रदर्शन', 'सिर्जनात्मक क्षमता तथा सहयोगी भावना प्रदर्शन', 'इमान्दारी तथा उत्तरदायित्व बोध', 'सामाजिक कार्यमा अग्रसरता' र 'धैर्य धारण' गरी ५ शीर्षक छन् । जसमध्ये :

   (अ) **मानवीय मूल्य मान्यताको बोध र तदनुरूप व्यवहार प्रदर्शन** शीर्षकअन्तर्गत 'मेलमिलाप', 'सम्मान, माया र सत्कार' 'सदाचार' गरी ३ उपशीर्षक छन् ।

   (आ) **सिर्जनात्मक क्षमता तथा सहयोगी भावना प्रदर्शन** शीर्षकअन्तर्गत 'कक्षाकोठामा गरेको सिर्जना' र 'समूह कार्यमा गरेको सहभागिता', यी २ उपशीर्षक छन् ।

(इ) **इमानदारी तथा उत्तरदायित्व बोध** शीर्षकअन्तर्गत 'गृहकार्य नियमित रूपमा गरेको', 'सरसफाइ' र 'अरूलाई सम्मान' यी ३ उपशीर्षक छन् ।

(ई) **सामाजिक कार्यमा अग्रसरता** शीर्षकअन्तर्गत 'विद्यालय सरसफाइ', 'कक्षाकोठा सरसफाइ' र 'जात्रा पर्व, मेला, बाटो, पुल आदि सञ्चालन, संरक्षण तथा संवर्धनमा सहयोग' यी ३ उपशीर्षक छन् ।

(उ) **धैर्य धारण** शीर्षकअन्तर्गत 'पालो पर्खने बानी', 'ध्यानपूर्वक सुन्ने बानी' र 'अवसरको सन्तुलित वितरण' गरी ३ उपशीर्षक छन् ।

३. एकाइ ३ मा **नागरिक कर्तव्य र दायित्वको परिपालना तथा अधिकारको खोजी** शीर्षकअन्तर्गत 'आचार संहिता, नियम कानुनको पालना', 'शिष्टाचार', 'स्वार्थरहित जीवन शैली', 'सार्वजनिक सम्पत्तिको सदुपयोग' र 'अधिकारको खोजी गर्दा अरूका अधिकारको सम्मान गरी ५ शीर्षक छन् । जसमध्ये :

(अ) **आचार संहिता, नियम कानुनको पालना** शीर्षकअन्तर्गत 'विद्यालयको नियम पालना' र 'कक्षाकोठाको नियम पालना' गरी २ उपशीर्षक छन् ।

(आ) **शिष्टाचार** शीर्षकअन्तर्गत 'शिष्ट बोली' र 'माया, आदर' यी २ उपशीर्षक छन् ।

(इ) **स्वार्थरहित जीवन शैली** शीर्षकअन्तर्गत 'भेटेको वस्तु फिर्ता दिने' र 'अनुमतिबिना अरूको सरसामान प्रयोग नगर्ने' गरी २ उपशीर्षक छन् ।

(ई) **सार्वजनिक सम्पत्तिको सदुपयोग** शीर्षकअन्तर्गत 'विद्यालय, धारा, चर्पीको सुरक्षा तथा जतन', 'बोट बिरुवाको संरक्षण' र 'चउर, धार्मिक स्थल, बाटो, पुल आदिको संरक्षण तथा संवर्धन', गरी ३ उपशीर्षक छन् ।

(उ) **अधिकारको खोजी गर्दा अरूका अधिकारको सम्मान** शीर्षकअन्तर्गत 'कक्षाकोठामा हुने अन्तरक्रियामा सबैको सहभागिता हुने अवसर', 'अरूको विचार सुन्ने बानी' र 'अरूका भावनाको कदर' गरी ३ उपशर्षिक छन् ।

४. एकाइ ४ मा **विविधताको सम्मान** शीर्षकअन्तर्गत 'सामाजिक व्यवहार', 'सामूहिक नेतृत्व र सहकार्य', 'नैतिकता कायम गर्ने स्थानीय प्रचलनको अभ्यास तथा निरन्तरता', 'कर्तव्य पालना', र 'विविधताको सम्मान' गरी ५ शीर्षक छन् । जसमध्ये :

(अ) **सामाजिक व्यवहार** शीर्षकअन्तर्गत 'प्रार्थना गर्ने समयमा गर्ने व्यवहार', र 'खाली तथा फुर्सदका समयमा विद्यालय तथा कक्षाकोठामा गर्ने व्यवहार' गरी २ उपशीर्षक छन् ।

(आ) **सामूहिक नेतृत्व र सहकार्य** शीर्षकअन्तर्गत 'शिक्षण सिकाइको नेतृत्व र सहकार्य', 'अतिरिक्त तथा सह-कार्यकलापमा लिने नेतृत्व र सहकार्य' र 'कक्षा व्यवस्थापनमा लिने नेतृत्व र सहकार्य' गरी ३ उपशीर्षक छन् ।

(इ) **नैतिकता कायम गर्ने स्थानीय प्रचलनको अभ्यास तथा निरन्तरता** शीर्षकका उपशीर्षक छैनन् ।

(ई) **कर्तव्य पालना** शीर्षकअन्तर्गत 'साथीभाइसँग मिलीजुली बस्ने' र 'आवश्यकतानुसार खाजा, पुस्तक, पेन्सिल आदिको सहयोग' यी २ उपशीर्षक छन् ।

(उ) **विविधताको सम्मान** शीर्षकअन्तर्गत 'सहिष्णुता अनुरूपको व्यवहार प्रदर्शन' र 'जातीय तथा लैङ्गिक विभेद विरुद्ध व्यवहार प्रदर्शन' गरी २ उपशीर्षक छन् ।

५. एकाइ ५ मा **अनुशासन र सकारात्मक चिन्तनको क्षमता विकास र खोजमूलक व्यवहार प्रदर्शन**अन्तर्गत 'स्वस्थ चिन्तनको अभ्यास', 'सही कार्य', 'लगनशीलता', 'असल आचरण' र 'संवेग व्यवस्थापन' गरी ५ शीर्षक छन् । जसमध्ये:

(अ) **स्वस्थ चिन्तनको अभ्यास** शीर्षकअन्तर्गत 'सकारात्मक सोचाइ', 'परिवर्तनका लागि तयार' र 'काम गर्ने भावना' गरी ३ उपशीर्षक छन् ।

(आ) **सहकार्य** शीर्षकअन्तर्गत 'नियम अनुसारको कार्य' र 'अरूलाई चोट नपुऱ्याउने कार्य' गरी २ उपशीर्षक छन् ।

(इ) **लगनशीलता** शीर्षकअन्तर्गत 'पढाइ लेखाइमा केन्द्रित रहने बानी' र 'नयाँ कुरा सिर्जनामा लागिरहने बानी' गरी २ उपशीर्षक छन् ।

(ई) **असल आचरण** शीर्षकअन्तर्गत 'समय पालना', 'विद्यालयमा नियमितता', र 'गृहकार्य पालना' यी ३ उपशीर्षक छन्

(उ) **संवेग व्यवस्थापन** शीर्षकअन्तर्गत 'नरिसाउने', 'सुखमा नमात्तिने', 'दुःखमा नआत्तिने', 'क्रोध तथा घमन्ड प्रदर्शन नगर्ने', र 'आफ्ना समस्या साथी, शिक्षक तथा घर परिवारमा (सँग) व्यक्त गर्ने', जस्ता यी ५ उपशीर्षक छन् ।

कक्षा ८ का विद्यार्थीलाई व्यवहार परिवर्तन सम्बन्धी प्रयोगात्मक परीक्षाको अङ्क प्रदान गर्न तल एक अङ्क तालिका दिइएको छ । त्यसमा एकाइको सङ्केत गर्न क्रमशः १,२,३,४,५ अङ्क राखिएका छन् । एकाइलाई सङ्केत गर्न हरेक अङ्कका मुनि मूल शीर्षक र प्रत्येक शीर्षकका लागि अङ्क एक (१) दिइएको छ । प्रत्येक एकाइका उपशीर्षकलाई समेत ध्यान दिई विद्यार्थीमा भएको व्यवहार परिवर्तनका आधारमा कत्ति पनि परिवर्तन नभए शून्य (०), आंशिक परिवर्तन भएको देखिए आधा (१/२) र लक्ष्यित उद्देश्य अनुरूप व्यवहार परिवर्तन भएको अवस्थामा एक (१) अङ्क प्रदान गर्नुपर्ने छ । यही प्रक्रियाले ५ एकाइका २५ शीर्षकका लागि २५ पूर्णाङ्कबाट आवश्यक अङ्क प्रदान गर्नुपर्ने छ । यसरी सबै शीर्षकमा अङ्क प्रदान गरी अन्तमा कुल योग निकालिने छ र सैद्धान्तिक परीक्षाको अङ्कसँग प्रयोगात्मक परीक्षाको अङ्कसमेत योग गरी कुल ५० पूर्णाङ्कमा **नैतिक शिक्षा** विषयको परीक्षा फल प्रकाशन गरिने छ ।

नैतिक शिक्षा कक्षा : ८

व्यवहार परिवर्तनको (प्रयोगात्मक) मूल्याङ्कन तालिका २०७०

जिल्ला : ... ... विद्यालयको नाम : ... ... पूर्णाङ्क : २५

	एकाइ सङ्केत →	१					२					३					४					५					जम्मा	कैफियत
क्र.सं. ↓	शीर्षक र अङ्क → विद्यार्थीको नाम ↓	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	२५	
		विद्यार्थीको कार्यशैली	विश्वास	चरित्र विकासका दृष्टान्तहरूको अनुकरण	असल संस्कार तथा दुष्प्रभावको पहिचान र प्रयोग	असल चरित्र प्रदर्शन गर्ने तत्परता	मानवीय मूल्य मान्यताको बोध र तदनुरूप व्यवहार प्रदर्शन	सिर्जनात्मक क्षमता तथा सहयोगी भावना प्रदर्शन	इमानदारी तथा उत्तरदायित्व बोध	सामाजिक कार्यमा अग्रसरता	धैर्य धारण	आचार संहिता, नियम कानुनको पालना	शिष्टाचार	स्वार्थरहित जीवन शैली	सार्वजनिक सम्पत्तिको सदुपयोग	अधिकारको खोजी गर्दा अरूका अधिकारको सम्मान	सामाजिक व्यवहार	सामूहिक नेतृत्व र सहकार्य	नैतिकता कायम गर्ने स्थानीय प्रचलनको अभ्यास तथा निरन्तरता	कर्तव्य पालना	विविधताको सम्मान	स्वस्थ चिन्तनको अभ्यास	सही कार्य	लगनशीलता	असल आचरण	संवेग व्यवस्थापन		
१																												
२																												
३																												

तयार गर्ने
हस्ताक्षर :
नाम :
मिति :

रुजु गर्ने
हस्ताक्षर
नाम :
मिति :

प्रधानाध्यापक
हस्ताक्षर
नाम :
मिति

विद्यालयको छाप
नाम :
मिति :

पेसा, व्यवसाय र प्रविधि शिक्षा

जिल्ला स्तरीय परीक्षा

विषय विशिष्टीकरण तालिका २०७०

अनिवार्य पेसा, व्यवसाय तथा प्रविधि शिक्षा

पेसा व्यवसाय र प्रविधि शिक्षा मानव जीवन र जीविकोपार्जनसँग प्रत्यक्ष सरोकार राख्ने विषय हो । व्यक्तिलाई सुखी र उत्पादनशील जीवनका लागि तयार पार्न आवश्यक ज्ञानको सुरुवात गर्ने र सिप सिक्न जागरुक बनाउने साथै आफूलाई मन पर्ने कुनै पनि पेसा अँगाल्नका लागि शिक्षा तथा तालिम लिनलाई उत्प्रेरित गर्न र आफ्नो जीवनलाई व्यवस्थित रूपमा सक्रिय जीवनयापन गर्न सिकाउने जीवनयोगी शिक्षा हो । यस विषयको मूल्याङ्कन प्रक्रियाका लागि सम्बन्धित विषयको ज्ञान, सिप र उच्च दक्षता एवम् व्यवहारिक अभिवृत्ति अवस्थाको परीक्षण गरी विषय विशष्टीकरण तालिका निर्माण गरिएको छ । यस विषयको सिकाइ उपलब्धि मूल्याङ्कनका लागि परीक्षा र प्रयोगात्मक परीक्षाको व्यवस्था गरिएको छ । सैद्धान्तिक पक्षको मुल्याङ्कनका लागि लिखित परीक्षा सञ्चालन गरिने छ भने व्यावहारिक पक्षको मूल्याङ्कनका लागि कक्षामा विद्यार्थीहरूको विषयगत छलफलमा सहभागिता, क्रियाकलापमा सहभागिता, जागरुकता, लगनशीलताका अभिलेखहरू र विभिन्न किसिमका परीक्षा आदिको प्रयोग गर्नुपर्दछ । यस विषयमा ५० पूर्णाङ्कको सैद्धान्तिक परीक्षा र ५० पूर्णाङ्कको प्रयोगात्मक परीक्षाको व्यवस्था गरिएको छ । परीक्षाका लागि निम्न ५० पूर्णाङ्कको विषय क्षेत्रबाट निम्नानुसार अङ्कभार विभाजन गरिएको छ ।

क्र.सं.	विषय क्षेत्र	अङ्क भार
१.	पेसागत शिक्षा	१५
२.	व्यवसाय अभिमुखीकरण	२५
३.	प्रविधि शिक्षा	१०
	जम्मा	५०

सैद्धान्तिक परीक्षाको उत्तीर्णाङ्क २० हुने छ ।

५० पूर्णाङ्कको प्रयोगात्मक परीक्षाको लागि निम्न पक्षको विवरणअनुसार तपसिलअनुसारको अङ्कभार विभाजन गरिएको छ ।

क्र.सं.	विषय विवरण	अङ्क भार
१.	सोधखोज गरी प्रतिवेदन प्रस्तुति	१०
२.	प्रयोगात्मक कार्य अभिलेख	५
३.	सामग्री निर्माण र प्रयोग	२०
४.	लघु परियोजना कार्य (योजनाको खाका निर्माण)	१०
५.	मौखिक परीक्षा	५
	जम्मा	५०

प्रयोगात्मक परीक्षाको उत्तीर्णाङ्क २० हुने छ ।

पेसा, व्यवसाय र प्रविधि शिक्षा

(सैद्धान्तिक)

कक्षा: ८

पूर्णाङ्क: ५० उत्तीर्णाङ्क: २०

समय: १ घण्टा ३० मिनेट

विषय क्षेत्र	एकाइ	प्रश्न संख्या	पूर्णाङ्क	ज्ञान	सिप	उच्च क्षमता	कैफियत
पेसागत शिक्षा	पेसागत शिक्षा	१	५	१			
	रोजगारी, तालिम तथा शिक्षा	१	५			१	
	रोजगारी सम्बन्धी सूचना	१	५		१		
व्यवसाय अभिमुखीकरण	सामान्य व्यावसायिक सिप	१	५		१		
	व्यवसाय						
	(क) तरकारी खेती	४	२०	१	२	१	
	(ख) फलफुल खेती						
	(ग) सुख्खा तरकारी, फलफुल तथा खाद्य सामग्री तयारी						
	(घ) फुल तथा जडीबुटी खेती						
	(ङ) पशुपन्छी स्याहार र हेरचाह						
	(च) शिल्प कला						
	(छ) माटोको काम						
	(ज) सिलाइ बुनाइ						
प्रविधि शिक्षा	स्थानीय प्रविधि	१	५	१			
	आधुनिक प्रविधि	१	५		१		

प्रश्न र उत्तर कुञ्जिका

नमुना प्रश्नपत्र

Model Question

जिल्ला स्तरीय परीक्षा

District Level Examination

विषय : पेसा, व्यवसाय र प्रविधि शिक्षा

Occupation, Business and Technology Education

(सैद्धान्तिक)

(Theoritical)

उत्तीर्णाङ्क : २० (Pass Marks : 20) पूर्णाङ्क : ५० (Full Marks : 50)

समय : १ घण्टा ३० मिनेट (Time : 1 hrs. 30 minutes)

तलका प्रश्नहरूको उत्तर देऊ : १०x ५= ५०

Answer the following Questions (10x5 = 50)

समुह (क) पेसागत शिक्षा

Group A: Occupational Education

प्रश्न नं १. सार्वजनिक सेवा क्षेत्रका कुनै पाँच ओटा पेसाहरू उल्लेख गर ? कुनै एक पेसाको वर्णन गर ।

State any five occupations in public service sector ? Explain any one of them.

प्रश्न नं २. आजभोलि अन्तर्राष्ट्रिय रोजगारीमा नेपालीहरूजाने क्रम बढ्दै गएको छ । यसका फाइदा र बेफाइदाहरूको विश्लेषण गर ।

The trend of international employment is increasing in Nepal at present. Analyse its advantages and disadvantages.

प्रश्न नं ३. तिम्रो दाजु वैदेशिक रोजगारमा जानको लागि तिमीसँग सल्लाह माग्दै हुनुहुन्छ । दाजुलाई वैदेशिक रोजगारका सूचना सम्बन्धी सल्लाह पाँच ओटा बुँदामा प्रस्तुत गर ।

Your elder brother is asking for suggestions about foreign employment. Present any five suggestions to get right information for foreign employment.

समूह (ख) व्यवसाय अभिमुखीकरण

Group B: Business Education

प्रश्न नं ४. तिम्रो बस्तीमा सञ्चालन भएको कुनै एउटा उद्योगको नाम लेखी त्यसले समाज विकासमा पुऱ्याएको योगदान प्रस्तुत गर ।

Mention any one industry of your locality and present its contribution to social development.

प्रश्न नं ५. कुनै चार प्रश्नको उत्तर लेख । (प्रश्न नं. (ज) अनिवार्य छ ।)

(Give answer of any four Questions)

(क) अर्गानिक तरकारी खेती भनेको के हो ? उत्पादनका तरिका छोटकरीमा लेख ।

What is meant by Organic Vegetable farming ? Write in short about the process of production.

(ख) फलफुलका बिरुवा काँटछाँट गर्दा ध्यान दिनुपर्ने कुरा र फाइदा लेख ।

Write the pourts to be considered while pruning the fruit plants and their advantages.

(ग) फलफुल तथा तरकारी सुकाउने विधि लेखी कुनै एकको छोटकरीमा वर्णन गर ।

Mention the methods of drying fruits and Vegetable and explain any one of them.

(घ) नेपालमा पाइने कुनै पाँच जडिबुटीको नाम, प्रयोग हुने भाग र उपचार हुने रोगको सूची तयार गर ।

Make a list of any five medicinal herbs with their parts used and enlist the disease to be cured.

(ङ) मान्द्रो बनाउनको लागि आवश्यक सामग्रीका नाम लेख । यसको उपयोगिताको वर्णन गर ।

Write the essential materials required for making Nepali mat (mandro). Explain its utilization.

(च) कपडाको नाप लिने तरिका प्रस्तुत गर ।

Present the procedure of measuring the clothes.

(छ) तिम्रो समुदायमा उपलब्ध कुनै ५ ओटा माटाका भाडाँहरूको सूची बनाई यिनीहरूको उपयोगिता प्रस्तुत गर्नुहोस् ।

Make a list of any five clay pots and enlist their utilities.

(ज) भेडाबाख्रा पालन व्यवसायमा चरण व्यवस्था राम्रो हुन जरुरी छ, प्रष्ट पार ।

"Proper grazing is essential in goat farming." Justify this statement.

अथवा (or)

गाईभैसीमा लाग्ने प्रमुख २ रोगहरू लेखी तिनीहरूका लक्षण र उपचार विधि लेख ।

Write the two main diseases to be infected in cattle/buffallow and write their symptoms and treatment.

अथवा (or)

कुखुरा पालनबाट उत्पादित वस्तुले मानव जीवन पुऱ्याएको योगदान वा महत्त्वमाथि चर्चा गर ।

Discuss about the contribution made by or significance of products of poultry farming to the human life.

अथवा (or)

नेपालमा बङ्गुरको बजार व्यवस्थापन कस्तो छ ? चर्चा गर ।

How is the market management of pig farming in Nepal ? Discuss it.

अथवा (or)

तिमीले देखेको माछा पालन व्यवसायका बारेमा एउटा छोटो प्रतिवेदन लेख ।

Write a short report on the fish farming.

अथवा (or)

मौरी पालनका फाइदा छोटकरीमा चर्चा गर्नुहोस् ।

Write the advantages of bee keeping in short.

समूह ग प्रविधि शिक्षा

Group C: Techonology Education

प्रश्न नं ८. तिम्रो गाउँघरमा प्रयोग गरिने कुनै पाँच ओटा स्थानीय प्रविधिको नाम लेखी सङ्क्षेपमा वर्णन गर ।

Write any five local technologies used in your village. Explain in brief.

प्रश्न नं ९. कुनै पाँच ओटा आधुनिक उपकरणहरूको नाम लेखी कुनै एक आधुनिक उपकरण प्रयोग गर्ने तरिका उल्लेख गर ।

Write any five names of modern technology. Write any one of procedure of modern technology.

उत्तर कुञ्जिका

समुह (क) पेसागत शिक्षा

१. सार्वजनिक सेवाका पेसाहरू : चिकित्सा, इन्जिनियरिङ, कृषि, वन, वित्त, पर्यटन, शिक्षणमध्ये कुनै पाँच ओटा लेखेमा अङ्क २.५ र यीमध्ये कुनै एकको परिचय, अध्ययन क्षेत्र, महत्त्व छोटकरीमा लेखेमा अङ्क २.५ गरी जम्मा ५ अङ्क प्रदान गर्ने

२. अन्तर्राष्ट्रिय रोजगारीको फाइदाहरू (१. देश विदेश घुम्न २. नयाँ प्रविधिको जानकारी प्राप्त ३. आकर्षक पारिश्रमिक ४. राजस्व वृद्धि ५. जीवनस्तर वृद्धि आदि) र यस्तै कुरा समेटी विश्लेषण गरेमा २.५ र बेफइदाहरू (१. नयाँ परिवेशमा अनुकूलन हुन कठिन २. प्रविधि, सिप र ज्ञानको कमी ३. वैदेशिक रोजगार सम्बन्धी नीति सम्बन्धी ज्ञानको अभाव ४. फरक रहनसहन र कानुनी व्यवस्था ५. गुनासो सुन्ने उचित निकाय नहुनु आदि) र यस्तै कुरा समेटी विश्लेषण लेखेमा २.५ गरी जम्मा ५ अङ्क प्रदान गर्ने

३. वैदेशिक रोजगारी विभाग, श्रम मन्त्रालय, जनशक्ति सम्बन्धी काम गर्ने सङ्घ संस्था, विदेशी सङ्घसंस्थाको वेबसाइट, तालिम प्रदायक संस्थाहरू परामर्शदाता संस्थाहरू आदिका बारेमा विदेश जानको लागि आवश्यक सल्लाह ५ बुँदामा आएमा अङ्क ५ प्रदान गर्ने

समूह (ख) व्यवसाय अभिमुखीकरण

४. स्थानीय स्तरमा सञ्चालित कुनै उद्योगको नाम लेखेमा १ अङ्क र त्यसले समाजको विकासमा पुर्‍याएको योगदान (१. रोजगारको अवसर सिर्जना, २. छिटो छरितो कार्य, ३. आयमा वृद्धि, ४. उत्पादित समाग्रीको सहज प्राप्ति जस्ता विषय समावेश) गरी उल्लेख गरेमा ४ अङ्क गरी जम्मा ५ अङ्क प्रदान गर्ने

(क) रासायनिक पदार्थहरू प्रयोग नगरिकन उत्पादन गरिएको तरकारी भन्ने आशय आउने उत्तर लेखेमा ३ अङ्क र सो को उत्पादनका तरिकाहरू (बारी खन्ने, मल हाल्ने, बिउ राख्ने, र अर्गानिक पदार्थको मात्र प्रयोग गर्ने जस्ता बुँदा लेखेमा २ अङ्क गरी जम्मा ५ प्रदान गर्ने ।

(ख) फलफुल बिरुवा काँटछाँटका पुराना मर्किएका, काम नलाग्ने बाक्लो भएको हाँगा हटाउने भन्ने आशय आएमा २.५ र गुणस्तरीय उत्पादन, बलियो हाँगा, स्वस्थ्य बिरुवा जस्ता आशय आउने लेखेमा २.५ अङ्क प्रदान गर्ने

(ग) फलफुल तथा तरकारीलाई पछिसम्म प्रयोग गर्नका लागि सौर्य विधि, घाममा सुकाउने विधि वा विद्युतीय साधनहरूमा सुकाउने विधि र तरिकाहरू लेखेमा अङ्क ५ प्रदान गर्ने

(घ) नेपालमा पाइने कुनै पनि पाँच जडीबुटीहरूको नाम लेखी तिनीहरूको प्रयोग हुने भाग र उपचार हुने रोगहरूको नाम लेखेमा ५ अङ्क प्रदान गर्ने,

(ङ) मान्द्रो बनाउनका लागि आवश्यक सामग्रीहरूको सूची बनाई मान्द्रोको प्रयोगको बारेमा लेखेमा ५ अङ्क प्रदान गर्ने,

(च) कपडाको नाप लिने विधि शरीरका अंगहरूको नाप सहित लेखेमा अङ्क ५ प्रदान गर्ने,

(छ) स्थानीय स्तरमा प्रयोग हुने कुनै ५ ओटा माटाका भाँडाहरूको नाम लेखी तिनीहरूको उपयोगिताहरूका बारेमा लेखेमा ५ अङ्क प्रदान गर्ने,

(ज) (अ) महँगो दानाको सट्टामा घासपात खाने, उत्पादन लागत कम हुने, प्राकृतिमा भएका घासपातबाट रोग कम लाग्ने छिटो छिटो बढ्ने जस्ता कुराहरू प्रस्ट पारी चरणको महत्त्व तथा फाइदा पुष्टी गरेमा अङ्क ५ प्रदान गर्ने

रोगको नाम	लक्षण	उपचार
भ्यागुते	ज्वरो आउने १०६.१०७, च्याल सिगान काड्ने, दिसा पिसाब, कब्जियत, रगत मिसिएको पातलो दिसा दात कटकट्याउने, ६-८ घण्टामा मर्छ	सल्फा समुहको एन्टिवायोटिक (चिकित्सकको सल्लाहमा) अक्सिटेड्र साइकिन क्लोरेम फेनिकल
खोरेत	मुखमा घाउ, च्याल काड्ने खुर फाटेको, खुरमा घाउ, ज्वरो आउने खुट्टा सिधा नटेक्ने, दुध घट्ने, दुब्लाउने	मुखको घाउलाई १ पटक पानिमा फिटकिरी मिसाइ सफा गर्ने, खुरमा पोटास पानीले सफा गर्ने, हिमोकस मलम लगाउने
नाम्ले	परजीवी, झोक्राउने, दानापानी नखाने, दुब्लाउदै जाने, रौं ठाडो हुने, दिसा पातलो, गन्हाउने, माटो खाने, कलेजो बिग्रेर आँखामा कचेरा लाग्ने	जेनाइड वोलस १ ग्राम प्रति १०० केजीका दरले भ्यासिनेन्स७५ केजी १ वोलसका दरले चिकित्सकको सल्लाहले ३।४ दिनपछि दैनिक खुवाउने
थुनेलो	दुधमा रगत पिप मिसिएर आउने, फाचो सारो ठुला रातो हुन्छ	दुध दोही सकेपछि पेपिडिन ओपिडिन मिसिएको झोलमा थुलाई केहीबेर डुबाउने । सरसफाइमा ध्यान दिने एन्टिवायोटिक चलाउने

(आ) भ्यागुते, खोरेत, नाम्ले, बुनेलोमध्ये कुनै २ लेखेमा अङ्क १, लक्षणहरू लेखेमा अङ्क २ उपचार विधि लेखेमा अङ्क २ गरी जम्मा ५ अङ्क प्रदान गर्ने ।

(इ) खेतीको लागि मल, मानिसको लागि प्रोटिन युक्त अन्डा तथा मासु, राम्रो व्यवसाय, आर्थिक आम्दानी, रोजगारीको अवसर जस्ता महत्त्व दर्शाइ चर्चा गरेमा अङ्क ५ प्रदान गर्ने ।

(ई) बजार व्यवस्थापन, स्थानीय बजार, शहर बजार र व्यवस्थापनको कुरा उल्लेख गरी चर्चा गरेमा र बडुरको बजार माग बढ्दो कुराहरू लेखेमा अङ्क ५ प्रदान गर्ने ।

(उ) माछाको जात, पोखरी निर्माण प्रक्रिया, जल व्यवस्थापन, आहार र बजार व्यवस्थापनसहितको एउटा छोटो प्रतिवेदन लेखेमा ५ अङ्क प्रदान गर्ने ।

(ऊ) मह, मैन र कुट लेखी व्याख्या गरेमा अङ्क ५ प्रदान गर्ने ।

समूह ग प्रविधि शिक्षा

८. तुइन, पानी घट्ट, जातो, मोही पार्ने, पानी तान्ने पुली, धान कुट्ने ढिकीजस्ता ५ प्रविधि लेखी सामान्य परिचय र काम लेखेमा ५ अङ्क प्रदान गर्ने ।

९. ट्र्याक्टर, पिठो पिसने, धान कुट्ने मेसिन, डोजर, वर्षाको पानी सङ्कलन, वासिङ मेसिन रेफ्रिजेरेटर, एयर कन्डिसनर मल्टी मिडिया, भिडिया कुराकानी, मोबाइल फोन, स्क्यानर, प्रिन्टर, एफएम, सोलार टुकी, इन्टरनेट आदि लेखेमा ३ अङ्क र कुनै एकका बारेमा छोटकरीमा लेखेमा २ अङ्क गरी जम्मा ५ अङ्क प्रदान गर्ने ।

विषय विशिष्टीकरण तालिका

पेसा, व्यवसाय र प्रविधि शिक्षा

प्रयोगात्मक परीक्षा **पूर्णाङ्क :५०**

कक्षा :८ **उत्तीर्णाङ्क : २०**

विषय क्षेत्र	एकाइ	क्रियाकलाप सङ्ख्या	पूर्णाङ्क	कैफियत
पेसागत शिक्षा	पेसागत शिक्षा	२	१०	
	रोजगारी तालिम तथा शिक्षा	१	५	
	रोजगार सम्बन्धी सूचना	१	५	
व्यवसाय	१. तरकारी खेती			

अभिमुखीकरण	२.फलफुल खेती ३. सुख्खा तरकारी तथा खाद्य सामग्री तयार ४. फलफुल तथा जडिबुटी खेती ५. शिल्प कला ६. माटोको काम ७. सिलाइ बुनाइ ८.पशुपन्छी स्याहार र हेरचाह	४	२०	
प्रविधि शिक्षा	स्थानीय प्रविधि	१	५	
	आधुनिक प्रविधि	१	५	

जिल्ला स्तरीय परीक्षाको प्रयोगात्मक कार्य ५० पूर्णाङ्ककको हुन्छ । प्रयोगात्मक परीक्षाका लागि पेसागत शिक्षाबाट ३ ओटा क्रियाकलाप गराई १५ अङ्कभार व्यवसाय अभिमुखीकरणबाट ५ ओटा क्रियाकलाप गराई २५ अङ्कभार र प्रविधि शिक्षाबाट २ ओटा क्रियाकलाप गराई १० अङ्कभार गरी जम्मा ५० पूर्णाङ्कको प्रयोगात्मक परीक्षा सञ्चालन गरिने छ । प्रत्येक समूहमा तोकिएअनुसारका क्रियाकलाप पर्ने गरी शिक्षकले विद्यार्थीलाई जम्मा १० ओटा क्रियाकलाप गराउनुपर्ने
छ ।

प्रत्येक क्रियाकलापको छुट्टाछुट्टै मूल्याङ्कन गरी विद्यार्थीहरूको प्राप्ताङ्क निर्धारण गर्नुपर्छ र अभिलेखिकरण गरी राख्नुपर्छ । जुन अभिलेखसहित सम्बन्धित क्षेत्रमा पठाउनुपर्ने छ । विद्यार्थीले तयार पारेको प्रतिवेदन टिपोट सम्बन्धित निकायले निरीक्षण गर्न आउँदा देखाउनुपर्ने छ ।

क्रियाकलापको विस्तृत विवरण

१. पेसागत शिक्षा

पेसागत शिक्षाअन्तर्गत विभिन्न क्षेत्रका जनशक्ति र उनीहरूका कार्य विवरण, त्यस कार्यले समाज र राष्ट्रलाई पुऱ्याएको योगदान, जस्ताबारे कुनै एक क्रियाकलाप प्रतिवेदन लेखन गर्न लगाउने ।

अन्तर्राष्ट्रिय पेसा वा पेसा छनोट गरी उत्कृष्ट पेसालाई अँगाली जीवनलाई सरल र सरस व्यतित गरेको कुनै एक प्रतिवेदन लेख्न लगाउने । यस्ता खालका २ ओटा क्रियाकलाप गर्न लगाई १० अङ्कभारको मूल्याङ्कन गर्ने ।

रोजगार प्राप्त गर्ने सूचनाका स्रोत, विज्ञापन वैदेशिक रोजगारका लागि आवश्यक सूचना तथा सेवा प्रदायक संस्था उनीहरूले पुऱ्याउने सेवा र सहयोग रोजगारका लागि अपनाउनुपर्ने सावधानी, लिनुपर्ने शिक्षा, तालिम आदि बारेमा कुनै पनि एउटा क्रियाकलाप गराउने र ५ अङ्कभारको मुल्याङ्कन गर्ने ।

२. व्यवसाय अभिमुखीकरण :

सामान्य व्यवसायिक सिपअर्न्तगत उपयुक्त निर्णय लिने सिप, समस्या विश्लेषण र समाधान गर्ने सिपअर्न्तगतका कुनै पनि सिप प्रयोग गरी जीवनलाई स्तरीय र समायोजन गर्न सक्ने खालका सिपहरू प्रस्तुतीकरण गरेमा ५ अङ्कभारको मुल्याङ्कन गर्ने

व्यवसाय अभिमुखीकरण गर्नका लागि व्यवसाय संचालनका छनोट प्रक्रिया बजारको अवस्था, कच्चा पदार्थ, स्वरूप, जनशक्ति, वातावरणीय समस्या र समाधान, वातावरणीय प्रभावको मुल्याङ्कन जस्ता कुरा वा उद्यमशिलता, यसको परिचय आवश्यकता महत्त्व जस्ता कुरा उल्लेख गरी प्रतिवेदन पेस गरेमा वा व्यवसाय संचालनका ढाँचा तयार गरेमा वा स्थानीय स्तरमा सञ्चालित उद्योगका बारेमा एउटा सानो प्रतिवेदन तयार गरी प्रस्तुत गरेमा वा बजार व्यवस्थापन सम्बन्धमा एउटा प्रतिवेदन तयार गरी प्रस्तुत गरेमा

कुनै पनि व्यवसाय सञ्चालनको परिचय, आवश्यकता, महत्त्व, उपलब्धि, समाजलाई, संस्थालाई र राज्यलाई हुने फाइदा, वातावरणीय प्रभाव र व्यवस्थापनका उपायहरूसमेत उल्लेख भएको एकाइ सातदेखि चौधसम्म (एकाइ ११ बाहेक) कुनै ३ ओटा क्रियाकलाप गर्न लगाउने । उक्त क्रियाकलापको १५ अङ्कमा पूर्णाङ्कको मूल्याङ्कन गर्ने ।

एकाइ एघार पशुपक्षी स्याहार र हेरचाहमध्ये कुनै एक पशुपन्छी पालक कृषकका गाई र त्यसका बारेमा परिचय, आवश्यकता, महत्त्व, फाइदा (व्यक्ति, समाज र राज्य) वातावरणीय प्रभाव र व्यवस्थापनसमेतको एउटा स्थलगत प्रतिवेदन तयार गरेमा ५ अङ्कभारको पूर्णाङ्कको मुल्याङ्कन गर्ने ।

३. प्रविधि शिक्षा

स्थानीय प्रविधि ढिकी, जातो, पानी घट्ट, हातेकल, तुइन, मोइपारेका आदिका बारेमा स्थानीय प्रविधिको परिचय, आवश्यकता, महत्त्व, फाइदा र सबै उल्लेख भएको स्थलगत प्रतिवेदन वा कार्य विवरणसहित प्रतिवेदन तयार गरेमा ५ अङ्कभारको पूर्णाङ्कको मूल्याङ्कन गर्ने ।

आधुनिक प्रविधि वासिङ मेसिन, रेफ्रिजेरेटर, सोलार टुकी वर्षाको पानी सङ्कलनमध्ये कुनै एक विषयमा परिचय आवश्यकता, महत्त्व, फाइदासहितको एउटा प्रयोगात्मक प्रतिवेदन पेस गरेमा ५ अङ्कभारको पूर्णाङ्कमा मूल्याङ्कन गर्ने ।

प्रयोगात्मक कार्य गराउँदा ध्यान दिनुपर्ने कुराहरू

- स्थानीय स्तरमा प्रयोगात्मक कार्य गराउँदा शिक्षक नै चनाखो हुनुपर्ने छ ।
- प्रयोगात्मक क्रियाकलाप गराउँदा विद्यार्थीहरूलाई निर्धारित विषय र क्षेत्रको जानकारी गराउने ।
- विद्यालयको अवस्था र विद्यार्थीको इच्छा र रूचिअनुसार शीर्षक छनोट गर्ने ।
- शीर्षकअनुसारको के गर्ने कहिले गर्ने स्पष्ट जानकारी दिनुपर्ने ।
- कार्य योजनाको तालिका निर्माण गर्नुपर्ने ।
- अध्ययनका लागि अध्ययन विधि र सामग्रीहरू निर्माण गरिनुपर्ने ।
- क्रियाकलापका मुख्य मुख्य कार्यहरू विद्यार्थीहरूलाई पूर्वजानकारी गराउने ।
- स्थानीय आवश्यकताअनुसार शीर्षक छनोट गनुपर्ने ।
- प्रतिवेदनका लागि आवश्यक शीर्षकहरू जनकारी गराउनुपर्ने ।
- प्रतिवेदनको अभिलेख राख्ने व्यवस्था गर्नुपर्ने ।

संस्कृत

संस्कृत

विशिष्टीकरण तालिका, २०६९

कक्षा ८ **पूर्णाङ्क : १००**

समय : ३ घण्टा **उत्तीर्णाङ्क : ४०**

क्र.सं.	सोधिने	समाधान गर्नुपर्ने	अङ्कभार	प्रश्नको प्रकृति	विधा (विषय क्षेत्र)/स्पष्टीकरण
१.	७	५	५×४ = २०	बोधात्मक	कथा, प्रबन्ध, जीवनी, संवाद
२.	३	३	३×५ = १५	अतिसङ्क्षिप्तोत्तरात्मक/ अन्वयलेखनात्मक/व्याख्यात्मक	पद्य विधा
३.	२	१	१×५ = ५	पत्रलेखनात्मक	घरायसी, व्यापारिक तथा कार्यालयीय
४.	२	१	१×५ = ५	सिर्जनात्मक लेखन	कथा, जीवनी, प्रबन्ध
५.	१	१	१×५ = ५	शब्दार्थ लेखन	शब्द ज्ञान
६.	१	१	१×५ = ५	क्रियार्थ लेखन	क्रिया ज्ञान
७.	१	१	१×१० = १०	अनुवाद	संस्कृतबाट नेपालीमा ५ ओटा तथा नेपालीबाट संस्कृतमा ५ वाक्य
८	१	१	१×५ = ५	लिङ्गबोधात्मक	भाषातत्त्व
९	१	१	१×५ = ५	पर्यायलेखनात्मक	भाषातत्त्व
१०	१	१	१×१० = १०	शब्द निर्माणात्मक	उपसर्ग, प्रत्यय, सन्धि, समास
११	१	१	१×५ = ५	अशुद्धि संशोधनात्मक	कारक, विभक्ति र शुद्धाशुद्धि
१२	१	१	१×५ = ५	वाक्यान्तरण	काल, पुरुष, वचन र लिङ्ग
१३	१	१	१×५ = ५	रूपावलीलेखन	शब्द र धातु रूपावली
	२३	१९	१००	जम्मा	

द्रष्टव्य :

कक्षा ६ र ७ मा लिइने ६० प्रतिशतको लिखित परीक्षाका क्रममा पनि उल्लिखित विशिष्टीकरण तालिकालाई आधार बनाउन सकिने छ ।

सरूप-प्रश्नपत्रम्

विषय: - संस्कृतम् पूर्णाङ्का: - १००

कक्षा - अष्टमी उत्तीर्णाङ्का: -४०

समय: -घण्टात्रयम्

१. पठितपाठान् आधारीकृत्य काञ्चन पञ्च प्रश्नान् उत्तरयत

५×४=२०

(क) जलस्य स्वच्छतायै किं किं कर्तुं शक्यते ?

(ख) सहिष्णुता नाम किम् ? अस्या आवश्यकता का ?

(ग) स्वामिन: रामानन्दस्य सुविचारा: के ?

(घ) एकलव्य: कथं महान् धनुर्धर: अभवत् ?

(ङ) गोयात्रापर्व कथं मान्यते ? सङ्क्षेपेण लिखत ।

(च) मादकपदार्थानां सेवनेन किं भवति ?

(छ) विज्ञानेन आविष्कृतानि साधनानि किमर्थम् आवश्यकानि ? सोदाहरणं लिखत ।

२. सर्वे प्रश्ना: समाधेया:

(अ) पाठाधारेण एकवाक्येन प्रश्नान् उत्तरयत

५×१=५

(क) धीमतां काल: कथं गच्छति ?

(ख) वसन्तश्री: कीदृशी वर्तते ?

(ग) बुद्धिनाशात् किं भवति ?

(घ) समुद्र: कस्मै तनूजां ददौ ?

(ङ) हृदयसन्ताप : किं कथ्यते ?

(आ) प्रदत्तस्य पद्यस्य अन्वयं लिखत **१×५=५**

घटं भिन्द्यात् पटं छिन्द्यात् कुर्याद् गर्दभरोहणम् ।

येन केन प्रकारेण प्रसिद्ध: पुरुषो भवेत् ॥

(इ) मञ्जूषायां प्रदत्तान् शब्दान् अन्विष्य पद्यस्य व्याख्यां पूरयत
१०×०.५= ५

आलस्यं हि मनुष्याणां शरीरस्थो महान् रिपुः ।

नास्त्युद्यमसमो बन्धुः कुर्वाणो नावसीदति ॥

व्याख्या - आलस्यं मनुष्याणां.....तिष्ठति । .... तेषां महान् शत्रुः ..... । यतो हि, आलस्यं मनुष्याणाम् उन्नतौ..... भवति । आलस्येन कार्यस्य.....भवति परन्तु परिश्रमेण .....सिद्धिः भवति । अतः परिश्रमः .....बन्धुः वर्तते । यः ..... करोति ..... कदापि असफलः .....भवति ।

मञ्जूषा
कार्यस्य, अस्ति, न, हानिः, शरीरे, मनुष्याणाम्, परिश्रमम्, बाधकम्, सः, आलस्यम्

३. अधस्तनयोः प्रश्नयोः एकस्यैव समाधानं कुरुत **१×५=५**

(क) अक्षि-शब्दस्य रूपाणि लिखत ।

(ख) शीङ्-सेव्धात्वोः लृट्लकारस्य रूपाणि लिखत ।

४. मञ्जूषातः उचितं पर्यायपदं चित्वा लिखत
५×१=५

सागरः, दृष्ट्वा, रासभः, तनया, वासः

मञ्जूषा
वीक्ष्य, तनूजा, समुद्रः, पटः, गर्दभः

५. वाक्याशयं पठित्वा मञ्जुषातः उचितं शब्दं चिनुत **५×१=५**

(क) यः रोगिणां परीक्षणम्, औषधोपचारं च करोति -

(ख) सामुद्रिकेण जलमार्गेण वस्तूनाम् आयातनिर्यातकरणम् -

(ग) मशकेभ्यः सुरक्षायै प्रयोज्यं जालम् -

(घ) मानकव्याकरणकोशादिरहिता स्थानीया भाषा -

(ङ) कस्यापि तथ्यस्य अभिलेखयुतः पाषाणखण्डः -

मञ्जूषा
पारवहनम्, भाषिका, शिलापत्रम्, चिकित्सकः, मशकजालम्

६. सन्धियोगेन प्रकृतिप्रत्यययोगेन च पदनिर्माणं कुरुत **१०×१=१०**

(क) लेखक + टाप् (ख) विना + एव

(ग) कृ + अनीयर् (घ) कः + हसति

(ङ) गम् + शतृ (च) मातृ + आदेशः

(छ) विश्वजन + ख (ज) ततः + च

(झ) अध्यात्म + ठक् (ञ) अति + इव

७. क्रियापदमधीत्य परस्परं मेलयत **५×१=५**

'अ' खण्डः	'आ' खण्डः
सेवते	प्रसन्नः भवति ।
वाञ्छति	सेवां करोति ।
धावति	प्राप्तिं करोति ।
आप्नोति	कूर्दनं करोति ।
तुष्यति	इच्छां करोति ।

८. अधस्तनानां पदानां लिङ्गनिर्देशनं कुरुत **५×१=५**

मूषकाः, युगम्, विद्युत्, तिस्रः, अश्रूणि ।

९. रेखाङ्कितपदानाम् अशुद्धिं संशोधयत **५×१=५**

(क) जनाः धनानि अर्जयितुम् अयतध्वम् ।

(ख) गतदिवसे शिक्षिका वाक्यसंशोधनम् अशिक्षथाः ।

(ग) गुणिनी बालिकाः सुकर्म कुर्वन्ति ।

(घ) रेडियोकार्यक्रमस्य प्रस्तोत्रि एवं कथितवती ।

(ङ) शुकः सुमधुरां भजनं गायति ।

१०. निर्देशानुसारेण वाक्यानि परिवर्तयत **५×१=५**

(क) विज्ञानस्य युगे जनाः सुखिनः अभवन् । (वर्तमानकाले)

(ख) सा विमानेन जर्मनीदेशं गच्छतु । (मध्यमपुरूषे)

(ग) सम्प्रति कृषिक्षेत्रे अपि परिवर्तनम् अभवत् । (बहुवचने)

(घ) सफलः पुरूषः अध्ययनं न त्यजति । (स्त्रीलिङ्गे)

(ङ) आवां गृहकार्यम् अकुर्व । (भविष्यत्काले)

११. अनुवादं कुरुत **१०×१=१०**

(अ) नेपालीभाषायाम्

(क) जनन्यः शिशुषु स्निह्यन्ति ।

(ख) सङ्घे शक्तिः भवति ।

(ग) रोगिणः चिकित्सालयं गच्छन्ति ।

(घ) माता शिशुं दुग्धं पाययति ।

(ङ) गुरुकुलीनाः छात्राः वेदं पठन्ति ।

(आ) संस्कृतभाषायाम्

(क) सरस्वती विद्याकी देवी हुन् ।

(ख) मानिसका जीवनमा विभिन्न समस्या आइपर्छन् ।

(ग) घरमा बहिनी छिन् ।

(घ) सबै प्राणी दुःखबाट मुक्ति चाहन्छन् ।

(ङ) खाली जमीनमा वृक्ष रोपण गर्नुपर्छ ।

१२. प्रदत्ताः पदावलीः आधृत्य लघुकथां रचयत **१×५=५**

- ग्रामस्य निकटे नदी
- लुब्धः कुक्कुरः
- कुक्कुरस्य मुखे अस्थिखण्डः
- नद्याः जले प्रतिबिम्बदर्शनम्
- प्रतिबिम्बं दृष्ट्वा अपरः कुक्कुरः अस्तीति विचारः - प्रतिबिम्बे दृष्टम् अस्थिखण्डं ग्रहीतुम् आक्रमणम्
- स्वमुखस्थस्य अस्थिखण्डस्य नदीजले पतनं वहनं च - 'अतिलोभः हानिकरः' इति कथायाः सन्देशः

अथवा

प्रदत्ताः पदावलीः आधृत्य लघुप्रबन्धं रचयत

- सज्जनानां सङ्गतिः सत्सङ्गतिः
- सत्सङ्गतिः पोषिका, दुस्सङ्गतिश्च नाशिका
- सत्सङ्गतिमान् जनः गुणी
- सत्सङ्गत्या दुर्गुणानां विनाशः
- सत्सङ्गतियुक्तः जनः मानसिकरूपेण च स्वस्थः
- सत्सङ्गत्या आयुषः, यशसः, बलस्य, विद्यायाश्च वृद्धिः
- दोषगुणाः संसर्गजाः
- सत्सङ्गतिः सर्वेषां कृते अनिवार्या

१३. स्वस्य अस्वस्थताकारणमुल्लिख्य अवकाशाय प्रधानाचार्यं सम्बोध्य एकं निवेदनं लिखत ।

१×५=५

अथवा

संस्कृतभाषायाः महत्त्वं प्रदर्श्य स्वमित्रं प्रति एकं पत्रं लिखत ।

समाप्तम्

उत्तरकुञ्जिका

प्र नं १.

विषयवस्तूनां ज्ञाने	२
प्रस्तुतीकरणे	१
शुद्धभाषाया: प्रयोगे	१

प्र नं २. (अ)

एकशब्देन उत्तरप्रदाने	०.५
पूर्णवाक्येन उत्तरप्रदाने	१

प्र नं २. (आ)

कर्तृकर्मणोरन्वेषणे	१
क्रियाया अन्वेषणे	१
विशेषणपदानामन्वेषणे	१
तेषां समन्वयपूर्वकलेखने	२

प्र नं २. (इ)

शुद्धोत्तरचयने (प्रतिशब्दम्)	०.५

प्र नं ३. (क)

रूपावलीलेखने (प्रतिविभक्ति ०.५)	४
शुद्धशब्दलेखने	१

प्र नं ३. (ख)

रूपावलीलेखने (प्रतिधातु २)	४
शुद्धशब्दलेखने	१

प्र नं ४.

शुद्धोत्तरचयने (प्रतिशब्दम्)	१

प्र नं ५.

शुद्धोत्तरचयने (प्रतिशब्दम्)	१

प्र नं ६.

शुद्धोत्तरलेखने (प्रतिशब्दम्)	१

प्र नं ७.

शुद्धोत्तरचयने (प्रतिशब्दम्)	१

प्र नं ८.

शुद्धोत्तरलेखने (प्रतिशब्दम्)	१

प्र नं ९.

शुद्धोत्तरलेखने (प्रतिवाक्यम्)	१

प्र नं १०.

शुद्धोत्तरलेखने (प्रतिवाक्यम्)	१

प्र नं ११.

शुद्धोत्तरलेखने (प्रतिवाक्यम्)	१

प्र नं १२.

समुचितशीर्षकचयने	१
विषयोपस्थापने	३
शुद्धभाषायाः प्रयोगे	१

प्र नं १३.

दिनाङ्कलेखने	०.५
सम्बोधनादिलेखने	१.५
विषयोपस्थापने	२
शुद्धभाषायाः प्रयोगे	१